

Tajništvo organov samoupravljanja

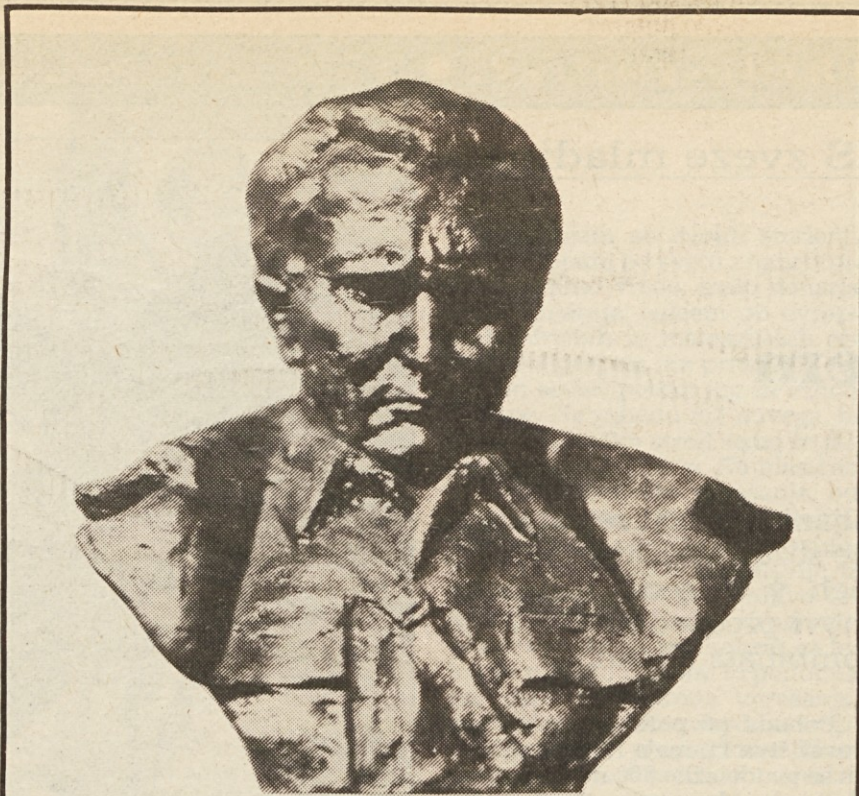
Poročilo o seji izvršilnega odbora delavskega sveta sozd

Izvršilni odbor delavskega sveta SOZD je na svoji 6. seji, ki je bila 19. maja 1980 v Ljubljani, obravnaval dva pomembna dokumenta, in sicer: program investicij za srednjeročno obdobje 1981-85 v SOZD Mercator in analizo dosedanjega razvoja in smernice za obdobje 1981-85. Prav tako je obravnaval predlog Resolucije o razporeditvi skupnega prihodka med trgovino na veliko in malo v SOZD Mercator.

Izhodišča za pripravo dokumenta o obsegu investicijskih vlaganj v obdobju 1981-85, ki so jih upoštevale TOZD oz. DO niso v skladu z dogovorjenimi kriteriji, je ugotovil izvršilni odbor. Rezultat takega dela so nerealne številke oziroma nerealne možnosti glede zagotovitve virov financiranja. Zato je potrebno plane uskladiti in jih v celoti prilagoditi finančnim možnostim v naslednjem srednjeročnem obdobju. Izvršilni odbor se je strinjal s predlogom poslovnega sveta, da se ustanovi posebna delovna skupina sestavljena iz delavcev razvojno-planskega sektorja Delovne skupnosti in Interne banke, ki naj na podlagi selektivnega pristopa in dogovorjenih kriterijev izdelava nov predlog za investicije v naslednjem srednjeročnem obdobju. Tako pripravljen predlog mora biti odraz potreb in zahtev po usklajenem razvoju dejavnosti in izkazovati prioriteto investicij v proizvodno dejavnost, izvoz in kmetijstvo. S temi izhodišči se dopolnijo tudi smernice za nadaljnji razvoj SOZD. Izvršilni odbor je sprejel priporočilo, da se vse TOZD glede investicijskih naložb usklajujejo na ravni delovne organizacije, saj le tako usklajeni plani lahko pripomorejo do izdelave kvalitetnega planskega dokumenta.

V razpravi o smernicah razvoja za obdobje 1981-85 je izvršilni odbor poudaril, da so le-te skupaj z analizo dosedanjega razvoja, primerna osnova za izdelavo samoupravnega sporazuma o temeljnih plana za to obdobje. Vendar pa je potrebno na podlagi stališč in pripomb, oblikovanih in sprejetih v predhodni obravnavi v TOZD in DO, določiti dokončno vsebino in obliko tega dokumenta. Sprejet je bil sklep, da se predloženi akt dopolni, in sicer tako, da se uskladijo želje oziroma potrebe investorjev z globalnimi cilji, ki jih v svojem ekonomskem razvoju načrtuje SOZD kot celota, in možnostmi financiranja. Smernice se obravnavajo v TOZD in DO do 15. 6. 1980. Na podlagi stališč, sprejetih v javni razpravi, bo izvršilni odbor dal dokončno oblikovane smernice v razpravo delavskemu svetu SOZD.

Resolucija o razporeditvi skupnega prihodka med trgovino na veliko in malo v SOZD Mercator je na izvršilnem odboru doživela nekaj dopolnitev, ki so le formalnega značaja. V samo vsebino resolucije po IO ni posegel in sprejel sklep, da se resolucija v popravljeni izdaji da v obravnavo delavskemu svetu SOZD.

JOSIP BROZ TITO
1892 - 1980

Narod tvoj bo pil iz čaše tvoje,
s pitjem njenim bode se napajal -
v delih svojih živel sam boš večno!

Anton Aškerc, Čaša nesmrtnosti

Pod zastavami Mercatorja

KO sindikata

390 rdečih čepic na pohodu v Ljubljani

V nedeljo, 11. maja 1980, ob 7. uri zjutraj smo se zbrali pred Mercatorjem, Aškerčeva 3 v Ljubljani. Potem, ko je vodja prijavljenih pohodnikov v vratarnici prevzel evidenčne kartončke in Mercatorjeve kape, smo se odpravili na Trg osvoboditve, od koder so nas z avtobusi odpeljali na startno mesto v Hrušici. Organizacijski odbor se je letos odločil za to progno, ker smo se vsi strinjali, da večina pohodnikov progno s startom v Mostecu pozna, saj so Mercatorjevi pohodniki »trimčkali« tam lansko leto, spremembe pa ponavadi koristijo. Približno na polovici poti je bil za vsakega pohodnika pripravljen sendvič, čaj in jabolko in takrat smo pri koticu s čajem ugotovili, da 390 ljudi ni ravno malo.

Nadaljevanje na 11. strani

Milan Rosc, učenec v gospodarstvu, član osnovne organizacije Zveze socialistične mladine tozda Dolomiti, je 25. aprila v družbi še petih mladincev te organizacije nosil štafetno palico zvezne štafete mladosti. To je že četrto leto zapored, da mladinci Dolomitov nosijo štafetno palico na približno 400 metrov dolgem odseku Tržaške ceste v Ljubljani. Besedilo in slika: Matjaž Marinček

Mercator

GLASILO DELAVCEV IN ZDRUŽENIH KMETOV

LETO XVII

Ljubljana, maj 1980

št.: 5

Iz dela organov samoupravljanja sozda

Center za obveščanje

Odobrili naj bi tudi solidarnostna sredstva

Predlog dnevnega reda za 6. zasedanje DS SOZD

V petek, 6. junija, bo 6. zasedanje delavskega sveta SOZD. Predlog dnevnega reda vsebuje 11 točk. Gradivo je center za obveščanje po dogovorjeni praksi odposlal 22. maja delegatom, predsednikom delavskih svetov in poslovnim organom tozov in DO ter predsednikom DPO ter strokovnim službam sozda, skupaj 215 izvodov. Celotno gradivo obsega 66 strani, pri čemer polovica gradiva, 39 strani, odpade na poročilo komisije o izvajanju resolucije v preteklem letu. Zasedanje bo v Mercator-Embi v Ljubljani, vodila pa ga bo predsednica DS Jasna Žagar.

K 1. točki

Zapisnik prejšnjega zasedanja je bil vsem prejemnikom poslan 20. marca. Pri pregledu izvrševa-

nja sklepov smo ugotovili, da so bili uresničeni vsi, razen sklepa, ki zavezuje tozde - zamudnike za plačilo prispevkov Delovne skupnosti sozda. Dolgujemo še odgovora na dve delegatski vprašanji delegatke iz M-Embe. Odgovora sta vsebovana v smernicah razvoja sozda v prihodnjem srednjeročnem obdobju.

K 2. točki

V sestavu M-Velepreskrbe sta bila po sklepu DS dva tozda, Grosist in Steklo, zadolžena za izvedbo nadomestnih volitev za skupnega delegata v delavskem svetu sozda. Volitve so opravili in bo o izidu poročal predsednik komisije.

Ker je bil dosednji delegat hkrati namestnik predsednika DS, bo delavski svet sklepal tudi o izvolitvi novega namestnika.

K 3. točki

Sedanjemu delegatu v DS iz delovne skupnosti preneha delovno razmerje v tej enoti, s tem pa tudi delegatske pravice in obveznosti. Zato mora delavski svet sprejeti sklep o izvedbi nadomestnih volitev v Delovni skupnosti SOZD.

K 4. točki

Informacijo o periodičnem obračunu sestavljene organizacije za prvo trimesečje bo na zasedanju podal direktor razvojno-planskega sektorja. Iz dosedaj zbranih podatkov ugotavljamo ugoden rezultat.

K 5. točki

Izvršilni odbor delavskega sveta SOZD posreduje delegatom predlog resolucije o razporeditvi skupnega prihodka ter pogojev poslovanja med trgovskimi organizaci-

jami na veliko in malo v SOZD Mercator za leto 1980. Besedilo osnutka tega akta je bilo poprej v obravnavi med komercialisti, na seji poslovnega sveta 14. maja in na seji IO 19. maja 1980.

K 6. točki

Strokovna služba bo predlagala in utemeljila delavskemu svetu predlog sklepa o pripravi predloga samoupravnega sporazuma o trajnem poslovnem sodelovanju in združevanju dela in sredstev med organizacijami na debelo in organizacijami na drobno v sestavu SOZD Mercator. Obenem naj bi delavski svet določil rok in imenoval člane komisije za pripravo predloga sporazuma.

K 7. točki

Komisija, ki je bila imenovana, da prouči upravičenost letošnjih prosilcev za črpanje sredstev solidarnostne pomoči, je podprla prošnje treh upravičencev. To so obe tovarni mesnih izdelkov - postojnska in ljubljanska, ter TOZD Kavarna Evropa v Ljubljani. Združevanje sredstev v ta namen se opira na določilo Pravilnika o oblikovanju in koriščenju solidarnostnih sredstev skupne porabe, ki je bil sprejet 26. novembra 1979 (objavljen v glasilu Mercator februarja 1980). Člen 4 tega pravilnika določa način oblikovanja sredstev.

V gradivu za delavski svet je priložena tabela, ki prikazuje v eni koloni skupno obveznost združevanja po temeljnih oziroma delovnih organizacijah, v sosednjih treh kolonah pa prikaz, koliko sleherna od organizacij prispeva vsaki od prosilk. Posojilno pogodbo s koristniki za vse tozde podpiše generalni direktor SOZD.

K 8. točki

S samoupravnim sporazumom o združevanju v podjetje Mercator oktobra 1974 so vse tedanje temeljne organizacije podjetja sklenile tudi poseben pismeni sporazum o razporeditvi sredstev, pravic in obveznosti podjetja na temeljne organizacije. Zaradi kasnejših reorganizacij so nastale tudi spremembe pri pravnih osebah in koriščenju poslovnih prostorov, razdeljenih po omenjenem sporazumu. Tako je treba nanovo določiti uporabo in upravljanje določenih poslovnih prostorov. Sporazum so že sprejele tedanje članice Mercatorja, soglasje k sporazumu pa morajo dati še vse ostale organizacije, ki niso bile podpisnice sporazuma. Te so v gradivu za zasedanje posebej naštetje in so njihovi delegati prejeli sporazum o novi delitvi prostorov, ki so predmet sporazuma.

K 9. točki

Po razrešitvi prvotno izvoljenega tajnika notranje arbitraže sozda ob sprejemu pravilnika mora delavski svet imenovati novega tajnika. Predlog kandidata je obravnaval KO sindikata sozda in ga bo v njegovem imenu predlagala namestnica predsednika KO.

K 10. točki

Strokovna služba je delegatom in ostalim prejemnikom gradiva posredovala gradivo za komisijo, ki spremlja izvajanje lansko leto sprejete resolucije sozda o osnovnih načelih politike razporeditve dohodka in osebnih dohodkov v letu 1979.

Gradivo se sestoji iz dveh tabel, ki prikazujeta za vse organizacije, združene v sozd, po časovnih razdobjih obnašanje glede na določila resolucije. V zvezi s tem naj bi delavski svet sprejel najmanj ugotovitveni sklep, na komisiji pa ostane naloga, da spremlja izvajanje letošnje resolucije.

● Iz dela organov sozda ● Iz dela organov sozda ● Iz dela organov sozda ● Iz dela organov sozda ● Iz dela organov sozda ●

Sklepi in stališča KS zveze mladine sozd

Center za obveščanje

Prvič v novem sestavu

14. maja 1980 se je v Ljubljani prvokrat sestel koordinacijski svet zveze mladine sozda Mercator, ki je bil izvoljen v seminarjskih dneh v mesecu aprilu na Črnem vrhu. Sejo je vodil novi predsednik KS Toni Koršič, delavec iz M-Agrokombinata Krško.

Dvanajst od skupno 19 članov sveta je najprej pregledalo uresničevanje sklepov prejšnje seje, pri čemer so sprejeli naslednji sklep: Zaradi lažje medsebojne informiranosti in usklajenosti delovanja osnovnih organizacij ZSM v sestavu sozda Mercator so dolžne vse organizacije ZSM pošiljati zapisnike svojih sestankov na naslov Center za obveščanje SOZD Mercator, Ljubljana, Aškerčeva 3. Center nato na vsaki seji poda kratak pregled dela osnovnih organizacij v TOZD in DO.

V razpravi so člani KS ZSM ugotovili, da učenci in sozd Mercator ne prejemajo enakih nagrad v času učenja. Sprejeli so sklep:

KS OO ZSM SOZD Mercator priporoča vsem organizacijam v sestavu SOZD Mercator, naj med seboj uskladijo nagrade učencev v gospodarstvu.

O delu koordinacijskega sveta naj bodo obveščeni tudi učenci v domu učencev na Rakovniku. Tem je treba pošiljati vabilo in gradivo za seje KS ZSM SOZD. Vsake seje naj bi se udeležil po en predstavnik Mercatorjevih učencev, ki so v tem domu.

Ob oceni izvedbe seminarja Mladi delavci v SOZD Mercator, ki so ga v organizaciji Centra za obveščanje pripravile za predse-
dnike in sekretarje osnovnih organizacij ZSM v sozdu Mercator

Pohoda po poteh spominov in tovarištva 11. maja 1980 v Ljubljani se je udeležilo 390 mladincev in delavcev Mercatorja. Sama organizacija pohoda je bila dobra, stroški pa v skladu s stabilizacijskimi prizadevanji. Znašali so skupno 3.550 din, za kar je vsak udeleženec prejel čepico Mercatorja in okrepcilo med pohodom. Stroške bo pokrila KO ZS sozda.

Referentka za družbeni standard pri sozdu je seznanila KS ZSM z organizacijo letnih športnih iger Mercatorja, ki bodo 31. maja v Krškem v organizaciji Mercator-Agrokombinata, M-Preskrbe Krško in M-Hoteli gostinstvo, TOZD Sremič. Pokrovitelj iger je namestnik generalnega direktorja sozda, Vukadin Nedeljković. Igre bodo trajale en dan, pri čemer bo zbor ob 7. uri zjutraj, otvoritev četrte ure za tem, pričetek tekmo-
vanj ob 8. uri, zaključek ob 18. uri, razglasitev rezultatov pa v gradu v Kostanjevici. Stroški bodo kriti iz predračuna koordinacijskega odbora za rekreacijo in šport sozda.

KS ZSM je sprejel v zvezi z udeležbo na letnih igrah naslednji sklep:

TOZD in DO v sestavu sozda se naslovi pobuda, da učence v gospodarstvu, ki se bodo udeležili Mercatoriade 80, obravnavajo drugače kakor ostale udeležence in naj jim omogočijo kritje stroškov

S seje poslovodnega sveta. Foto J.N.

Tajništvo organov samoupravljanja

Poročilo o seji poslovodnega sveta SOZD

Seja poslovodnega sveta, ki je bila 14. 5. 1980 v dvorani M-Slovenija sadja v Ljubljani, je bila namenjena predvsem obravnavi osnutkov planskih dokumentov za obdobje 1981-1985, in sicer: usklajevanju investicijskega plana 1981-85 ter smernic razvoja SOZD za isto obdobje. Obravnavana je bila Resolucija o razporeditvi skupnega prihodka ter pogojev poslovanja med trgovskimi organizacijami na veliko in malo za leto 1980 in informacija o združevanju sredstev skupne porabe za solidarnostne namene.

Razprava o osnutku investicijskega plana za obdobje 1981-85 je pokazala, da so investicijski plani sestavljeni nerealno in ne upoštevajo dejanskih možnosti za zagotovitev sredstev v zaostrenih pogojih gospodarjenja. Investicijski program oziroma plan SOZD ne more biti le seštevek želja vseh investorjev, temveč mora izkazovati globalno gospodarsko usmeritev SOZD. Da bi ta dokument lahko postal tak, je potreben selektiven pristop, ki naj da prednost investicijam, ki zagotavljajo realizacijo usklajenega razvoja dejavnosti oziroma delovnih organizacij v skladu s planskim dokumentom za obdobje 1981-85 in obenem upošteva realne možnosti zagotovitve investicijskih sredstev. Sprejet je bil sklep: oblikuje se delovna skupina, sestavljena iz delavcev razvojno-planskega sektorja Delovne skupnosti in Mercator-Interne banke, ki do konca junija 1980 pripravi program investicij na podlagi usklajenih planov delovnih organizacij, združenih v SOZD Mercator.

Analiza dosedanjega razvoja SOZD s smernicami za obdobje 1981-85 je osnova za pripravo samoupravnega sporazuma o temeljnih plana za to obdobje. V obravnavi smernic razvoja so sodelovali skoraj vsi predstavniki delovnih organizacij. Razpravna se je v glavnem omejevala samo na teze o novi samoupravni organiziranosti SOZD.

Težnja, da se z novo organiziranostjo SOZD doseže večja ekonomska učinkovitost in racionalnost poslovanja je bila vodilo v vseh razpravah, vendar pa so se pokazala mnoga nasprotna stališča, tako glede organiziranosti zunanje trgovine kakor trgovine na veliko in storitvenih dejavnosti. Po mnenju prisotnih so predložene teze lahko izhodišče za razpravo in oblikovanje dodatnih predlogov, niso pa zrele in utemeljene tako, da bi jih bilo že mogoče obravnavati na ravni samoupravnih organov SOZD, kot sestavnega dela smernic za razvoj SOZD-a v prihodnjem srednjeročnem obdobju. Sprejet je bil sklep: Poglavlje o novi samoupravni organiziranosti SOZD se izloči iz smernic razvoja SOZD 1981-85. To poglav-

je bo predmet posebne strokovne, politične in samoupravne obravnave. Zato so vse delovne organizacije dolžne, da do 30. 6. 1980 predložijo pismena stališča, ne samo glede svojega statusa, temveč do organiziranosti sozda kot celote. Analiza dosedanjega razvoja SOZD in smernice razvoja - brez navedenega poglavja - pa se po predhodni obravnavi na izvršilnem odboru delavskega sveta SOZD obravnavajo v vseh organizacijah združenega dela do 15. 6. 1980.

Resolucija o razporeditvi skupnega prihodka ter pogojev poslovanja med trgovskimi organizacijami na veliko in malo v SOZD Mercator in analizi poslovnih rezultatov trgovine na veliko po zaključnem računu za leto 1979. Z Resolucijo določene obračunske stopnje za posamezne skupine blaga niso bile sporne, sporne pa so bile posamezne vrste blaga ter ocena gospodarskega položaja trgovine na veliko, na kateri temelji Resolucija. Sprejeto je bilo stališče, da se iz obračunske osnove izloči promet z gradbenim materialom. Spreminjevalni predlog za stimulacijo trgovine na malo, glede na obseg njenega oskrbovanja pri posameznem grosistu ni bil sprejet. Poslovodni svet je predlagal, da Resolucijo o razporeditvi skupnega prihodka obravnava izvršilni odbor delavskega sveta SOZD v obliki, kot je bila predložena.

Komisija za ugotavljanje upravičenosti do črpanja solidarnostnih sredstev je poslovodnemu svetu predložila informacijo o višini sredstev, ki so jih posamezne TOZD oziroma DO dolžne združevati za pokrivanja izplačil iz skupne porabe za regeres za letni dopust in prehrano med delom organizacijam TOZD TMI Ljubljana in Postojna ter TOZD Kavarna Evropa Ljubljana. Ugotovljeno je bilo, da je komisija pri izračunu obveznosti za posamezno TOZD oziroma DO ravnala dosledno po določilih pravilnika o oblikovanju in koriščenju solidarnostnih sredstev skupne porabe, vendar pa je ob izračunu obveznosti za posamezno TOZD oziroma DO, na podlagi izkazanih podatkov v zaključnem računu o sredstvih za

druge namene skupne porabe, upoštevala tudi sredstva namenjena za stanovanjsko gradnjo nad predpisano stopnjo. Zato so pri nekaterih TOZD oziroma DO, kot obračunska osnova upoštevana tudi sredstva namenjena za stanovanjsko gradnjo nad predpisano stopnjo. Zato je bil sprejet sklep, da se ponovno izdela pregled obveznosti, s tem da se pri vseh tistih TOZD oziroma DO, ki namenjuje več sredstev za stanovanjsko gradnjo kot je to z zakonom določeno in to razliko izkazujejo v sredstvih za druge namene skupne porabe, ugotovi pravilna osnova.

Koordinacijski svet OO ZSM SOZD - sekretariat

Na volilni seji, ki je bila ob prisotnosti 58 predstavnikov oziroma sekretarjev OO ZSM dne 20. 4. 1980 v hotelu Bor na Črnem vrhu, so bili na novo izvoljeni naslednji člani sekretariata KS OO ZSMS SOZD Mercator:

1. Predsednik KS OO ZSMS SOZD Mercator - KORŠIČ ANTON, M-Agrokombinat Krško, TOZD Sadjarstvo-poljedelstvo
2. Podpredsednica KS OO ZSMS SOZD Mercator - SVETE MIRA, M-Rožnik, TOZD Dolomiti
3. Sekretarka KS OO ZSMS SOZD Mercator - ŠIROLA DARJA, M-Interna banka
- Člani sekretariata:
 1. BAUMAN LIDIJA, M-Izbira Panonija Ptuj
 2. BAUMAN FREDI, M-Izbira Panonija Ptuj
 3. PETRIČ BOJAN, M-Rudar Idrija
 4. SLADNJAK MARIJAN, M-Rožnik, TOZD Golovec
 5. PLUT SREČKO, M-Velepreskrba, TOZD Standard
 6. FIŠER MARJAN, M-Nanos, TOZD Preskrba Portorož
 7. PAVLIČ DRAGA, M-STP Hrastnik
 8. ERŠTE BRANKO, M-Velepreskrba, TOZD TMI
 9. PRAH ZALKA, M-Sadje zelenjava
 10. HADŽIČ DRAGAN, M-HG, TOZD Ilirija
 11. DERGLIN JANEZ, M-Interna banka
 12. PJETLOVIČ ŽELJKO, M-Sadje zelenjava
 13. ČRNEKA MILENA, M-Nanos, TOZD Industrijsko blago Koper
 14. GVARDJANČIČ DUŠAN, M-Emba
 15. SAVANOVIČ BOŠKO, M-Konditor
 16. REPŠE FRANC, M-KK Sevnica

S prve seje koordinacijskega sveta ZSM: Mira Svete, Vera Valant (sindikati), Plut Srečko in Dragi Kovač. Foto Matjaž Marinček

strokovne službe sozda, je bilo ugotovljeno:

Seminar za mlade delavce v sozdu Mercator je uspel. Zacrtni program je bil v celoti realiziran, teme so bile dobro izbrane in udeležba dokaj zadovoljiva. Seminarja se je udeležilo 58 mladink in mladincev iz 35 tozdov oziroma DO Mercatorja. Zmanjkalo pa je časa za delo po skupinah. V prihodnje je želeli tudi več obravcev in shem, ki ponazarjajo predavane teme, ter to, da se predavatelji ne bi opirali na besedilo v gradivu. Sprejeti so bili naslednji sklepi v zvezi s seminarjem:

Potrdijo se zaključki seminarja Mladi delavci v sozdu Mercator, ki se hkrati z oceno seminarja objavijo v glasilu Mercator.

Na naslednjem seminarju naj bi obravnavali manj tem, vendar tiste bolj podrobno. Ena poglobljenih tem naj bi bil prikaz postopka sprejemanja in izvajanja samoupravnih splošnih aktov ter postopek in način združevanja v sozd.

Pomemben vsebinski sklep je bil še naslednji:

Do naslednje seje komisija, ki je za to zadolžena, poroča KS ZSM o uspešnosti izvajanja resolucije sozda Mercator iz letošnjega leta.

Ob oceni izvedbe pohoda po poteh spominov in tovarištva, ki je del aktivnosti KS, je bilo ugotovljeno naslednje:

za prevoz in hrano do višine 150 din po osebi.

Člani KS so se vprašali tudi o svojih nalogah v zvezi z željo mladincev nekaterih tozdov, da bi skupno priredili obisk grobnice v Beogradu. Sklenili so:

Koordinacijski svet ZSM vabi vse osnovne organizacije v tozdih in DO, da takoj pošljejo obvestilo, ali so pripravljeni pridružiti se skupnemu izletu v Beograd z obiskom grobnice na Dedinju. Izlet naj bi bil v dneh od 6. do 8. junija letos. Stroške krijejo osnovne organizacije same. S pogojem, da bodo udeleženci izleta samo mladinci, je mogoče koristiti usluge oziroma popuste za vozovnice pri Centru za mladinski turizem v Ljubljani. Za koordinacijo pri organizaciji tega izleta sta zadolžena Janez Derglin iz M-Interne banke in Željko Pjetlovič iz M-Sadja zelenjave.

Mladi naj dajo pobudo, naj tozdi zberejo kar največ sredstev v Titov sklad za štipendiranje.

V zvezi z zadnjim sklepom je Center za obveščanje poslal vsem osnovnim organizacijam ZSM zapisnik s sklepi KS s posebnim opozorilom, naj bodo pozorni na sklepe, ki se nanašajo nanje. Hkrati je posredoval center željo koordinacijskega sveta tudi Mercator-Turistu, ki bo poslal ponudbo za organizacijo izleta v Beograd.

Na tem listu

Vrstice na tej in 4. strani niso bile pisane po naročilu, stolpci so se napolnili sami. Vse ja nastalo v prvih dneh tega, letos tako žalostno intoniranega meseca maja, potem ko smo se vrnili med svoje sodelavce s praznovanja prvomajskih praznikov, pa nam je vsem postala najbolj skupna bolečina. Izgubili smo tovariša Tita.

Najzlahtnejše, ki si je v krvi naših narodov skozi vekove utiralo in v duhu naših žilavih ljudstev iskalo pot in jo našlo v Titovi osebi in z njegovimi sodobniki, je ob slovesu od njegove osebe doživelo svoje veličastno priznanje od vseh osveščenih narodov našega planeta.

Morebiti se še nikoli doslej nismo tako vsi hkrati in vsi tako globoko intimno zavedli, kako naš je bil Tito. Še nikoli ni bilo tako jasno in skupno spoznanje, izrečeno na eni naših žalnih srečanj, spoznanje: **MI SMO NJEGOVO LJUDSTVO**. Naš največji heroj je bil eden izmed nas, Jugoslovanov, kot »primus inter pares« in so potemtaka v vsakem od nas lastnosti, po katerih nas je uspel dvigniti iz srednjeveškega somraka in smo bili sposobni z njim, prvakom, stopiti na planetarno prizorišče – iz Kumrovca na vse celine – in še več, v svetovno zavest in prihodnost smo uspeli vnesti najvišje vrednote naših narodov, da so po njem postale skupna lastnina in stremljenje boljšega dela človeštva.

Spoznanje **MI SMO TVOJE LJUDSTVO**, nas zavezuje, da ne bomo zapravili tvoje dediščine, Tito, kajti v slehernem izmed nas si ti.

Iz delovne skupnosti SOZD

Mile Bitenc

V nas živi Tito

Ducat let manj kot stoletje je tega, kar se je v slikoviti zagorski vasi Kumrovec rodil deček Josip. Velika je bila družina Brozovih in ta fant je bil sedmi izmed petnajstih otrok. Svoje otroštvo je preživljal v domačih krajih, pa pri sorodnikih v Sloveniji in takrat nihče niti slutil ni, da se je začela njegova velika pot po svetu. Pot, ki je trajala skoraj 88 let, pot, ki je veličana majhnega naroda vodila malodane na vsako ped naše zemlje.

Vodila ga je v šole, delavnice, na sestanke, pa v zapore in izgnanstva, v revolucijo, borbe in zmago. Bojeval se je pod zastavo Leninevega oktobra, bil je partizan, komandant, ki je s svojo vojsko lomil železne obroče na Sutjeski in Neretvi. Bil je tudi revolucionar, ki je dal tovarne v roke delavcem. Prav on je Jugoslavijo popeljal v svet.

Boril se je med vojno, boril se je v miru in dobil vsako bitko. Postal je oče neuvrščenosti in lanska Havana je to ponovno potrdila.

Teško je v nekaj besedah strniti vse tisto, kar nam je dal on – Tito. Ohranili bomo vse, še več: nadaljevali bomo pot, ki jo je s krvjo začrtala revolucija, pot po kateri smo se vzpenjali do dne, ko nas je zapustil.

Nekdo je zapisal, da Tito ni umrl, da takšen velikan ne more umreti. Prav je imel: Tito ostaja v nas, v naših srcih in srečni smo, da živimo v Titovi Jugoslaviji.

Iz M-KK Sevnica

Drago Debevc

Nena-domestljiv

Državnik, revolucionar in predvsem človek. Velik človek. Človek, za katerega od začetka naše narodnostne vstaje pa do danes ni bilo občana, ki ne bi zanj dal svojega glasu.

Josip Broz, prekaljen borec, internacionallec in izkušen partijski delavec, je bil več kot štiri desetletja na čelu KP – njen prvi član in voditelj. Za njim je na tisoče bojev, dramatičnih spopadov, jurišev, odločitev in zmag. Trdno in odločno je vstopil v svetovno zgovodino in vse do svoje smrti ostal eden najbolj vidnih državnikov sodobnega človeštva.

Ko je fašizem grozil, da bo povsem pomračil svobodo, ko so bogati zaupali oblast tistemu, ki je sklenil zasužnjevat druge, ko je kljukasti križ pogoltnil Avstrijo in je bila žrtvovana svoboda Češko-slovaške, ko so sledile sramotne pogodbe in kapitulacije je Jugoslavija pod Titovim vodstvom videla izhod v svobodo. Ustvaril je svobodno vojsko in prvi v zasužnjeni Evropi razvil zastavo svobode. Videl je, kako so razpadle stranke, kako so si vodstva poskala varne koticke, da bi preživele, kako so generali položili orožje in so se po cestah vlekli razbite armade z belimi zastavami, ki so oznanjale vdajo. Tito je poznal razmere in verjel v svojo partijo, v delavce in kmete, v študente in mladino, v državljane, ki ljubijo svobodo in se želijo zanjo bojevati. V težkem, usodnem letu 1941 je zanetil ogenj vstaje in postal vodi-

Tisti žalostni ponedeljek po praznikih

telj, o katerem svet ni izvedel prave resnice, saj si je v tistem času laž lažje utirala pot. Tito je postal simbol in legenda, skrivnost in upanje, moč in ustvarjalnost revolucije, ki jo je začel in uspešno pripeljal do zmage. Priznati so ga morali nasprotnikovi generali in maršali, občudovali so ga prijatelji in spoštovali sovražniki, nasprotniki komunizma pa so si želeli spoznati tega vizionarja, ki je s čudežno močjo vodil mali narod k velikim zmagi.

Tito je neutrudno delal in gradil novi svet, ki je ostal obremenjen z nasprotji, krivičen, nečloveški, okruten do majhnih in slabotnih ter darežljiv do velikih. Na mednarodnem prizorišču je nastopil kot resnični prijatelj vseh narodov, zastopal je načelo sodelovanja, enakopravnosti, pravice vseh narodov do svobode in miru ter bil na strani ogroženih in zatiranih. Vzdržal je številne viharje in stiske, ki so jih povzročale nekatere države in sistemi, bil je nove boje za narod in za načelo poštenih odnosov v mednarodnem političnem gibanju. Postal je eden od snovalcev neuvrščenosti – novega upa velike večine človeštva, da bi našlo izhod iz zapletenih situacij. Postal je državljani sveta, človek sedanjosti, čigar delo je vgrajeno v prihodnost naše dežele in vsega človeštva.

Skozi vse zapise, ki jih prebiramo, globoko pretreseni ob smrti našega predsednika, se kot rdeča nit vlečejo besede: velik, a skromen in preprost človek. Ni vedel za oddih in ga tudi ni priznaval.

Njegovo ustvarjalno delo bo z zlatimi črkami zapisano v zgodovino revolucije in socialistične samoupravne Jugoslavije in na njem se bodo učile še mnoge generacije.

Zamrla je beseda na ustih, zastal je dih milijonov ljudi, ko smo izvedeli za žalostni dogodek. So izgube, ki jih je moč kakorkoli nadomestiti, so celo smrti, ki jih je moč kakorkoli pozabiti in preboleti, a njegova ni med takšnimi. Nikogar in ničesar ni, kar bi moglo zapolniti njegov prostor, kar bi lahko nadomestilo njegov lik.

Tovariš Tito, zapustil si nas v času, ko te svet najbolj potrebuje, toda dal si nam največ, kar si mogel nam dati, zato je prehitro izgorelo tvoje zlato, plemenito srce.

Iz tozda Grmada, SP Celovška 104

Marija Starič

Ko bi mogla...

Ko bi mogla zdaj zate umreti in tebi dati še enkrat živeti ko bi mogla bi ptica postala in tvoje ime TITO na nebo pisala

Ko bi mogla zdaj srce utišati ko bi mogla si solze obrisati ko bi mogla bi sonce postala in večno na tvojo gomilo sijala

Nikoli ne bom mogla zate umreti ne dati tebi še enkrat živeti nikoli ne bom ptica postala nikoli na nebo imena TITO pisala Ko bi mogla...

Srečanja

Spominjam se svojih študentskih potepanj po svetu z nahrbtnikom, spalno vrečo, malo denarja in dvignjenim palcem od evropskih, afriških in maloazijskih cestah. Najprej sta me pritegnila zahod in sever, potem jug in vzhod Evrope. Na zahodu nič novega, bi lahko na kratko strnil sedaj že deset let stare spomine. Na klasično in najbolj pogosto vprašanje, od kod prihajam, kje sem doma, sprva malce plašen, boječ odgovor, da sem doma iz Jugoslavije, iz Ljubljane. Potem pomenljivo kimanje, ki mu je sledilo drugo obvezno vprašanje, kolikokrat na leto grem lahko v tujino in podobna začudena in neumna vprašanja, posledica burleske zahodnoevropske politične propagande. Moje pojasnjevanje je puščalo v vpraševalcu dvom, ali je res tako kot trdim... Tretje obvezno vprašanje je spraševalo o Titu. Vpraševali so tudi tisti, ki so o Jugoslaviji vedeli samo to, da je v njej Dubrovnik, splendid place for tourist... To je bilo pred desetimi leti.

Kasneje sem romal po vzhodni Evropi. Na Češkem sem nekega večera prijadral v zakotno in zapuščeno vas, utrujen, zbit, čakajoč na vlak za Prago. Stopil sem v edino vaško gostilno. Natak me je kot tujca peljal v posebno sobo, sam nisem vedel, zakaj. Kasneje sem se spomnil, da sem imel na nahrbtniku jugoslovansko zastavo. Sedel sem v sobi in se zaradi te pretirane pozornosti mučno počutil, ko so se odškrnila vrata in je skozi rezo boječe in vprašujoče pokukala skušana in neobrita glava vaškega delavca. Pomignil sem mu, naj pride bliže. Plaho in zvedavo je pristopil. Čez pet minut je bila vsa prednja soba tukaj, imeli smo banket, pivo je teklo, kasneje smo zapeli internacionalo.

Jože Rozman

Zadnjikrat, ko smo se upali

Iz tozda Standard, Novo mesto

Ljuba Suković

V knjigo žalosti

Ostal boš z menoj, ostal boš z nami, ostal boš naša večna pomlad, ostal boš naša mladost in ljubezen, ostal boš naš ideal – naša zvezda vodnica, naš večni glasnik miru.

In hvala ti za to, hvala za vse, kar si storil za nas, za vso našo brezskrbno mladost, v tvojo pomlad, za pot, po kateri ponosno stopamo z bolečino v srcu in zamrlo besedo v ustih, dragi naš TITO!

Ljudje so hodili k mojemu nahrbtniku in si ogledovali zastavo; nič posebnega ni bila, sam sem doma z voščeniimi barvicami pobarval kos belega platna. Večina jih je ostala pozno v noč, potem so me spremili do vlaka. Ob slovesu se je tisti skuštrani in neobitni delavec sklonil k mojemu nahrbtniku in poljubil našo zastavo. Po razornih licah so mu tekale solze. Potem je tiho vstal in stisnil roko v pest. Takrat sem se zavedel, kdo sem, iz katere dežele prihajam, kje sem doma. To je bilo pred osmimi leti.

Nekaj let nazaj sem se potepal po Egiptu, Siriji, Turčiji. Na običajna vprašanja, sem Nemeč, Anglež, Američan, moj odgovor, ki je vsakogar v hipu spravil v dobro voljo. A, Jugoslavija, Tito, so mi vsi govorili s širokim nasmehom in me prijateljsko trepljali. Prodajalec tobaka v stranski ulici v sirske mestu Hama me je brez besed prijel za roko in peljal do glavne ceste. Tam mi je pokazal mesto, kjer je stal takrat tistega leta, ko sta se mimo peljala Tito in Hafez el Asad. Potem je pogledal naokoli, se široko zarežal in rekel, kulú, kulú in še nekaj, česar nisem razumel, razumel pa sem, da mi je hotel povedati, da je bilo takrat tu mnogo, mnogo ljudi. Potem sva se vrnila do njegove tobačnice in se pomenkovala. Sklenil je kazalca obeh rok, ju podrgnil drugega ob drugega, kar je gesta, ki pomeni prijateljstvo in dejal, Jugoslavija, Sirija, sadik, sadik, Tito, Hafez el Asad, rafik, rafik, kar oboje pomeni prijatelj in potem še kulú, kulú, kjer je pri zadnjem uju zategoval kot stari volk, kar je pomenilo veliko in dobro, zelo dobro. V Hama sem želel samo prenočiti in drugo jutro nadaljevati pot proti severu Sirije, pa iz mesta preprosto nisem mogel pet dni. Dvakrat sem že bil na poti iz mesta, dvakrat so me privlekli nazaj in vedel sem, da bodo ujaljeni, prizadeti zaradi svoje preproste in človeške gostoljubnosti in prijateljstva, če bom rekel ne. Saj so vedeli, od kod prihajam.

Jože Rozman

V vojnem viharju partizanu Kajuhu mlado dekle je dejalo:

»Tovariš si mi in ostaneš za vselej tovariš, oba sva človeka slabosti in kadar je ura trpljenja dvanajst, takrat še močnejše začutiva svoje človeštvo, takrat je med nama vse polno vezi.«

Enako si meni ti – dragi naš TITO: človek, ki za nas daroval je srce, človek, ki gledati znal je z očmi, človek, ki je bil z vsemi le – ČLOVEK; zato bo med TABO in nami vedno vse polno vezi, zato bo spomin na té vedno čist in svetel, zato bomo luč, ki prižgal si jo ti, čuvali kakor svoje oči.

★

Oglašam se vam z nekaj mislimi o TITU, ki so se mi utrnile v tem času, ko se vsa Jugoslavija in ves svet poslavlja od našega dragega predsednika. Ne domišljam si, da sem napisala pesem, to so le z besedami izražena čustva, ki nikoli ne bodo povedala vsega, kar čutijo naša srca v teh težkih trenutkih.

Če so ta čustva vredna objave, presodite vi.

Ljuba Suković

Iz M-Rožnika, TOZD Grmada

Jože Renar

Ostal bo v nas

Tito, eden največjih borcev za človeške pravice vseh časov, se je zelo zgodaj srečal z nepravilno družbo in na lastni koži doživljal vse krivice, ki jih je povzročal izkoriščevalski razred. Prav ta nepravilna, ponižujoča, nacionalistična, absolutistična in nehumana družba ga je napravila za velika našega časa.

Rodil se je v kapitalistični in narodno neenakopravni Avstroogrski. Že v takratnih časih in razmerah si je pridobil precej vojaškega znanja. V stari Jugoslaviji se je kalil in je združeval vse napredne sile, zato je bil preganjan in zaprt.

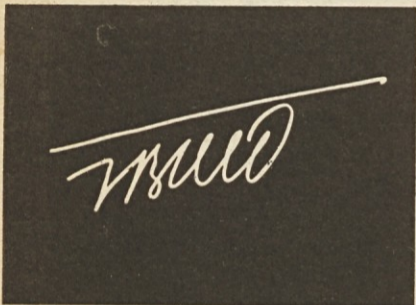
Okupacija Jugoslavije s strani fašističnih in nacističnih sil ga je našla temeljito pripravljene. Že prvega dne je stopil na čelo narodnoosvobodilne vojske in jo vodil vse do končne zmage.

Po osvoboditvi je z vsemi močmi spodbujal k obnovitvi porušene in izgradnji nove domovine. Rečemo lahko, da ni pomembnega objekta v državi, pri katerem Tito ne bi bil sodeloval.

Za časa informbiroja se je uprl Stalinu in njegovi hegemonistični politiki. Tito je nekoč pozneje priznal, da je bilo to eno najtežjih dejanj v njegovem življenju. Prav ta velika zmaga nad stalinizmom in državnim komunizmom je bila velikanskega pomena za humanizacijo človeške družbe.

Prišla je hladna vojna. Tito je organiziral fronto neuvršenih in iz legendarnega vojaka, državnika FLRJ, postal državljani in državniki sveta.

Tovariša Tita ni več med nami, večno pa bo v nas ostala njegova zapuščina. Preučujmo njegove ideje in ravnajmo se po njih!

Iz M – Izbire – Panonije Ptuj

Kristina Antolič

Slovo

Ugasnila je luč –
lučka življenja
borca – heroja,
proletarca,
komunista,
človeka,
ki zaupal v narod si svoj.

Skozi grom in viharje
utiral si pot:
za bratstvo, enotnost,
za narod,
za mir in svobodo,
za neuvršenost
doma in povsod.

Tvoja dežela
ostane ti zvesta,
obljubo izpolnil
narod bo tvoj,
ki s srcem te ljubi –
vedno in bolj.

Slovo je najtežje –
med nami ostani,
samo trenutek –
TITO
imamo te radi!

Pismo predsednika KS ZSM

Toni Koršič

Mladini v SOZD Mercator

Mladinci in sploh vsi delavci SOZD Mercator čutimo enako kot vsi prebivalci naše svobodne, socialistične, federativne, neuvrščene Jugoslavije in vsi napredno misleči ljudje sveta, ne glede na nacionalno in versko pripadnost – čutimo globoko praznino, ki je nastala z izgubo največjega državnika sveta, očeta neuvrščene politike.

Italijanski predsednik Pertini se med drugim sprašuje, kdo bo zamenjal tovariša Tita v gibanju neuvršenih. Vemo, da ga lahko

Ljubljana 5. maja 1980 ob 7,45 Foto Kancijan Hvastija

zamenja le ljudstvo naše neuvrščene Jugoslavije. Nadaljevati moramo delo, ki smo ga pod Titovim vodstvom uspešno začeli – tako pri krepitvi bratstva in enotnosti vseh narodov in narodnosti kot pri izgrajevanju samoupravnega socialističnega sistema in razvijanju enakopravnih odnosov.

V teh dneh smo sklenili, da se bomo še bolj prizadevali za krepitev in nadaljnje razvijanje pridobitev naše revolucije. To še zlasti velja za mlade, ki smo organizirani v enotno družbeno politično organizacijo ZSMJ, ki je edinstvena v svetu – edinstvena že po tem, da nima nikjer na svetu mladina tako enotne idejne opredelitve, da bi lahko nastopala enotno organizirano v eni frontni organizaciji, ki združuje mlade iz vrst delavcev, kmetov, šolajoče se mladine in pripadnikov JLA. Mladi bomo preko ZSM, v sodelovanju z ostalimi DPO, nenehno skrbeli za boljše rezultate našega dela in izgrajevali ter dopolnjevali naš edinstveni sistem socialističnega samoupravljanja.

Ne smemo nikoli dovoliti, da bi si pokvarili ugled in zaupanje, katerega je vedno imel v mlade tovariš Tita, ki je večkrat dejal: »Narodu, ki ima takšno mladino, se ni treba bati za svojo prihodnost.«

Spomnimo se še besed tovariša Tita, ki je v svojem referatu na 11. kongresu ZKJ, ko je našteval, v čem je moč Jugoslavije, med drugim dejal (citirano): »Moč je v našem mladem rodu, ki je pridobitve revolucije rade volje sprejel za svoje in ki ve, da ima za seboj daljše obdobje dela in življenja v svobodi in miru kot katerikoli prejšnji rod na teh tleh.«

V dneh, ko z globoko bolečino v srcu žalujemo za svojim najdražjim človekom, smo dostojanstveno in trdno sklenili, da bo naše delo še učinkovitejše, tako na naših delovnih mestih kakor tudi pri izgrajevanju samoupravnega delegatskega sistema.

Slovo Ljubljane Foto Matjaž Marinček

Iz M–Konditorja

Marica Gaber

Sonet ljubezni

Tiha pesem ga obdaja,
potok bister žubori,
v senci brezovega gaja
dragi Tito večno spi.

Ptice krog in krog žgolijo,
v soncu cvetje tam žari,
verzi iz duše mi kipijo,
pesem težke žalosti.

V srcu venec sem mu zvila,
vpela vso ljubezen vanj,
Tito sem ga namenila,

verze vse sem spletla zanj.
V cvetje bom ga položila –
večen naš spomin bo nanj.

Žalna seja na sedežu sozda

PRESEDSTVU SFRJ IN PRESEDSTVU CK ZKJ

Delavci delovnih skupnosti SOZD Mercator, Mercator-Interne banke in Mercator-Rožnika, ki smo te dni v žalosti povezani z vsemi delovnimi ljudmi jugoslovanskih narodov, se na žalni seji pridružujemo izrazom bolečine ob nenadomestljivi izgubi našega Tita.

Ljubezen do njega in ponos nanj bosta v nas poslej krepila moč za vztrajanje pri vsem, kar je ustvaril, in našo privrženost in podporo vsem, ki bodo nadaljevali njegovo politiko, prosto vsakršnih predsodkov in namenjeno svobodi človeka, narodov in človeštva.

V Ljubljani, 5. maja 1980

Družbeno-politične organizacije
Delovne skupnosti SOZD Mercator
in Delovne skupnosti Mercator-Rožnika

Mercator-Interna banka

Jože Rozman

Združevanje sredstev za investicije

V naslednjem sestavku želimo prikazati, kaj je Mercator-Interna banka (v nadaljnjem besedilu MIB), kakšna je njena dejavnost, kakšen je njen pomen in namen, s kakšnimi težavami se srečuje pri svojem delu, kaj je pri tem dobro in kaj ni. Skratka, na čim bolj preprost način, skozi pogovor z direktorico MIB Drago Vaupotič in Samom Dostalom, vodjo investicijsko-kreditne službe, pokazati tudi nepoučenemu bralcu osebno izkaznico MIB.

Kaj je MIB?

MIB je samoupravna finančna organizacija, v kateri temeljne in delovne organizacije v sestavi so združene v sestavi Mercator (članice MIB) združujejo sredstva, poslujejo z denarnimi sredstvi in zagotavljajo spreminjanje gibanja sredstev in dohodka vsake članice posebej in na ravni sozda Mercator.

Kaj je pravzaprav bistvena naloga, osnovni namen MIB?

Zaradi potrebe po racionalnem koriščenju denarja oz. denarnih sredstev članic, skupnem planiranju, vlaganju in koriščenju teh denarnih sredstev, se članice združujejo v MIB z namenom, da dosežejo skupne ekonomske in družbene cilje, razširitev materialne osnove dela in napredek njihovih dejavnosti. Skratka, koncentrirati sredstva za in zaradi njihove smotrnejše uporabe. Sredstva se združujejo po samoupravno dogovorjenih merilih, glede na namen pa ločimo dve vrsti združevanja sredstev. Prvič, združevanje sredstev za investicije in drugič, združevanje sredstev za tekoče poslovanje.

Ustavimo se najprej pri prvem, pri sredstvih za investicije. Za kaj se združujejo ta sredstva?

Z združevanjem sredstev tozdog želimo doseči, da vsaka temeljna organizacija pride v določenem obdobju (običajno se za to smatra petletno srednjeročno bodobje) do neke skupno planirane investicije, katero sama sicer ne bi zmoгла. Praviloma naj bi v enem srednjeročnem obdobju prišle na vrsto vse članice. Združevanje sredstev za investicije je obvezno po samoupravnem sporazumu o združitvi v sozd Mercator in lahko rečemo, da je vezna sila sozda in eden od bistvenih elementov združitve v sozd.

Rekli ste, da naj bi v srednjeročnem obdobju prišla vsaka članica vsaj do ene skupno planirane investicije. Je to odvisno samo od višine združenih sredstev?

Ne, deloma tudi od prizadevnosti in podjetnosti potencialnega investitorja ter njegove lastne investicijske sposobnosti. Vedeti pa moramo, da so poleg subjektivnih vzrokov zato (premajhna osebna zavzetost) tudi objektivni vzroki, predvsem pridobivanje soglasij, dokumentacije itd. Čim so dani vsi elementi za realizacijo investicije (glavni projekt, lokacijsko dovoljenje z vsemi soglasji, investicijski program) je naloga MIB, da v kolikor je investicija v letnem planu investicij, skupno z ostalimi dejavniki zagotavlja vire financiranja, skladno s poslovno politiko tekočega leta.

Združevanje sredstev za investicije je seveda točno določeno. Kako?

Osnove združevanja so opredeljene v samoupravnem sporazumu o združitvi v sozd Mercator (člen 28) in so: amortizacija po predpisanih minimalnih stopnjah in davčna osnova iz obračuna davka na dohodek temeljnih organizacij v zaključnem računu.

Vse temeljne organizacije so se samoupravno dogovorile za amortizacijo kot osnovo združevanja, ki je hkrati tudi vir za združevanje. Kot druga osnova so pred spremembo samoupravnega sporazuma o združitvi v sozd Mercator veljala sredstva za poslovni sklad po zaključnem računu. To je bila hkrati osnova in vir. Po spremembi samoupravnega sporazuma smo prešli na davčno osnovo kot osnovo za združevanje, ker je to pravičnejše, saj vse tozde spravlja

na enotni imenovalec predvsem zaradi tega, ker obračunana sredstva za osebne dohodke in sklad skupne porabe ne vplivajo na višino združevanja sredstev. Vir za združevanje je pri tem še vedno poslovni sklad.

Kako pa je s stopnjami oziroma odstotki združevanja?

Stopnja združevanja se določa z letnim planom sozda Mercator in je odvisna od višine osnov, višine planiranih investicij, politike temeljnih bank, drugih sredstev investiranja. Temeljne banke na pri-

Samo Dostal

mer prispevajo in so prispevale različni del sredstev, ki je odvisen od prioriteten investicij na določenem področju in od panoge, dejavnosti. Tako je bila stopnja udeležbe temeljnih bank do letos od 30 do 70 odstotkov planirane investicije, z letošnjim letom pa se je vrhnja stopnja zmanjšala na 50 odstotkov. Združena sredstva v povprečju pokrivajo 20 odstotkov investicije, saj je globalna finančna konstrukcija vseh investicij iz združenih sredstev v letih 1978 do

1980 takale: 52 odstotkov sredstev so prispevale temeljne banke, 20 odstotkov je bilo združenih sredstev, 20 odstotkov so bila lastna sredstva investitorja, 8 odstotkov sredstev so predstavljali krediti izvajalcev del in dobaviteljev opreme.

Kako se določajo stopnje oziroma odstotek združevanja?

Odstotek združevanja se določi z letnim planom sozda, MIB pa potem s svojim planom in poslovno politiko odloča o načinu uporabe teh združenih sredstev. Odstotek združevanja se torej določa za vsako leto posebej, upošteva preje omenjene dejavnike (višina osnov in planiranih investicij, politika temeljnih bank, druga sredstva investiranja). V zadnjih dveh letih je bil vedno enak in je znašal 50 odstotkov minimalne amortizacije in 17 odstotkov od davčne osnove.

So te stopnje visoke ali majhne glede na želje, potrebe in možnosti temeljnih organizacij?

Te stopnje so za tozde sicer visoke, glede na letni plan investicij pa so še vedno prenizke. Če bi hoteli na primer uresničiti lanske in letošnji plan, bi morale biti te stopnje vsaj še enkrat višje. Ker pa se velik del planiranih investicij premakne za leto ali vsaj pol leta, smo pristopili k realizaciji večjega dela teh investicij.

Za katere investicije gre največ?

Direktorica MIB, Draga Vaupotič

Najmanj je bilo naložb v kmetijstvo, ostale investicije pa so v sorazmerju s strukturo dejavnosti sozda.

Če strnemo prejšnjo misel, lahko ugotovimo, da gre pravzaprav za nekakšno paradoksalno situacijo. Nihče se verjetno neče odpovedati svoji planirani investiciji, združevati več pa tudi ni mogoče?

Točno, plani investicij so nerealni glede na možne vire financira-

nja, možnost popolnega uresničenja plana pa zmanjšujejo še drugi dejavniki kot na primer zmanjšana likvidnost bank, zmanjšana investicijska sposobnost itd. Te stopnje združevanja temeljne in delovne organizacije dejansko čutijo kot breme, vzrok pa je nizka akumulativnost celega gospodarstva, predvsem pa trgovine in kmetijstva, seveda zaradi visoke inflacije. Kljub težkemu bremenu združevanja se tozdi dobro zavedajo pomena takega združevanja in je glede na raznovrstnost in različnost interesov disciplina na tem področju zadovoljiva. Temeljne organizacije se namreč dobro zavedajo, kaj pomenijo združena sredstva za njihovo investicijo. Seveda vseskozi govorimo samo o tistih investicijah, ki so skupno planirane in so zanje potrebna tudi združena sredstva, ne govorimo pa o investicijah, ki jih tozdi ali delovne organizacije realizirajo sami, s svojimi sredstvi. Tu gre predvsem za manjše naložbe. Morda se komu zdi tistih 20 odstotkov združenih sredstev malo, vendar pri velikih investicijah, za katere običajno gre, predstavljajo nujen in neizogiben del.

Verjetno so tudi tozdi ali delovne organizacije, ki ne združujejo sredstev ali pa jih sploh ne morejo združevati?

Oboji so, pa tudi taki, ki težje združujejo od tistih, ki sploh ne

združujejo. Zdi se nam, da se nekateri tozdi preprosto niso mogli vključiti v ta sistem skupnega planiranja in združevanja sredstev kar pa se postopoma zboljšuje. Gre enostavno za v vase zaverovano, ozko miselnost. Nekateri pa tudi nočejo združevati, kot naprimer tozd Trgopromet Kočevje. Težave s slednjim bo reševala notranja arbitraža sozda.

Vsekakor bo potrebno v naslednjem srednjeročnem obdobju povečati disciplino na področju združevanja sredstev, to je spoštovati medsebojne samoupravne dogovore, saj je to bistvenega pomena za naš nadaljnji razvoj.

So pri združevanju sredstev za investicije še kakšne težave?

Poleg neuskkljenosti med viri in predračunskimi vrednotami investicij, poleg preslabo in pomanjkljivo pripravljenih investicij, dogaja se, da so predračunske vrednosti nerealne, izpuščene so bistvene stvari, se srečujemo tudi z nerealnimi prikazi rentabilnosti investicije, saj gre včasih za zavestno prikrivanje teh dejstev. Če že vnaprej vemo, da bo investicija nerentabilna, potem to tudi odkrito povejmo.

V pogovoru smo potem obravnavali tudi združevanje sredstev za tekoče poslovanje, članek pa bomo priobčili v naslednji številki glasila.

Vinko Hafner o nalogah sindikatov

Zapis s posveta o obveščanju

Ni revščina podlaga humanih odnosov

»Samo dobro obveščen in osveščen delavec je lahko dober samoupravljalca in gospodar, hkrati pa se tudi sam plemeniti in kultivira«, je povzel besedo na posvetu s predstavniki komisij za obveščanje pri medobčinskih in občinskih svetih zveze sindikatov predsednik republiškega sveta Zveze sindikatov Slovenije Vinko Hafner. Omenil je, da je bilo obveščanje doslej preveč zapostavljeno in da ni dobro, če sindikati niso organizirani tako, da bi obladovali tudi to sestavino samoupravnih družbenih odnosov.

Delavec mora biti dobro in objektivno obveščen o gospodarjenju in stanju organizacije združenega dela. Vsak prispevek k temu je dobrodošel pri uveljavljanju družbenoekonomskega položaja delavcev in pri gospodarjenju. Delavska enotnost naj bi dobila še bolj pomembno vlogo pri osveščanju sindikalnih aktivistov in delavcev. Gre za večjo kakovost in naklado – saj bi bilo idealno, če bi jo dobil vsak delavec.

Glasila organizacij združenega dela: gre za preko 500 glasil združenega dela z mesečno naklado preko 900 tisoč primerkov. Izdajajo jih v različnih obdobjih, večinoma mesečno, na krajše ali daljše obdobje. To so tista sredstva obveščanja, ki lahko zelo veliko storijo za neposredno obveščenost delavca. Ponovil bi, da je za nas celotno področje obveščanja eden od temeljnih pogojev za uspešen družbenoekonomski razvoj, pa tudi za uspešno uresničevanje vloge sindikatov.

Nekaj konkretnih nalog sindikatov

V ospredju prizadevanj sindikatov je bilo in bo tudi vnaprej krepitev samoupravnega položaja delavca. Ne gre za gospodarja nasplo, temveč za družbenega gospodarja, kar pa, seveda utrjuje tudi vlogo njegove osebnosti. Še posebej gre za uveljavljanje delavca kot samoupravljalca v tozdu, kot njegovi najbolj neposredni skupnosti, kjer združuje delo in sredstva z drugimi delavci. Ne bom podrobneje navajal nekaterih drugih oblik, ki zunaj tozda krepijo samoupravni položaj delavca. To so predvsem delovne organizacije, povezovanje v sestavljeno organizacijo, poslovne in planske skupnosti, gospodarske zbornice, kar vse je oblika združevanja delavca ter njegovega dela in sredstev.

Zelo pomembno je tudi delovanje nekaterih organov, ki posredno prav tako krepijo samoupravni položaj delavca in so hkrati tudi pomembna naloga sindikatov. Tu mislim zlasti na organe samoupravne delavske kontrole. Prav

zanimiva bi bila vaša analiza, koliko so organi samoupravne delavske kontrole dejavniki osveščanja delavcev in koliko pišejo o tem tudi lokalni časopisi, še posebej pa glasila organizacij združenega dela. Mislim, da bolj poredko, kajti kjer se pojavljajo kot resen družbeni činitelj, tam se navadno pojavljajo tudi odpori proti njihoveemu delovanju. Nekaterim strukturam v organizacijah združenega dela velikokrat ni prav nič pri srcu, da bi izšlo verodostojno poročilo in stališče organa delavske kontrole v glasilu OZD ali celo v lokalnem časopisu, Delavski enotnosti ali v Delu...

Drugo področje, ki krepki samoupravljanje, je povezanost delovanja sindikatov in delavcev v združenem delu s krajevno skupnostjo. Tu imamo, tudi z vidika informiranja, veliko možnosti za krepitev te povezanosti. Važno področje samoupravnih odnosov je tudi tako imenovana interesna organiziranost v samoupravnih interesnih skupnostih gospodarstva in družbenih dejavnosti.

Opozoriti velja tudi na uresničevanje tako imenovane svobodne menjave dela med delavci tozde in delovnih skupnosti skupnih služb v OZD in med delavci v materialni proizvodnji in družbenih dejavnostih. Med nalogami naj omenim splet delegatskih odnosov, za katere mora biti sindikat posebej odgovoren, posebno za tisti del delegatskih odnosov, ki se oblikujejo v združenem delu, od tozdogov vseh drugih oblik delegatskega povezovanja, tj. do federacije.

Krepitev samoupravljanja bo torej še naprej temeljna družbena naloga sindikatov, s tem pa tudi osrednja naloga vseh delov in oblik obveščanja delavcev.

Drugo enakovredno področje so prizadevanja za razvoj proizvajalnih sil, krepitev materialne podlage dela in gospodarske stabilnosti. Ponovil bi staro resnico, da ne more biti uspešnega samoupravljanja, če to ni povezano z uspešnim gospodarjenjem. In obratno: v naših družbenih pogojih, ko razvija-

Vinko Hafner o nalogah sindikatov

Zapis s posveta o obveščanju

Ni revščina podlaga humanih odnosov

Nadaljevanje s 5. strani

mi samoupravni položaj delavca, njegovo osvoboditev, je jasno, da nobeno gospodarjenje ne more biti učinkovito, dobro, napredno, če hkrati ne omogoča tudi razvoja samoupravnih odnosov.

Na tem področju je nekaj zelo perečih nalog.

Stabilizacija je strateška naloga

1. Stabilizacija gospodarstva. Večja gospodarska stabilnost je v tem trenutku odločilnega pomena tako za razvoj samoupravljanja, za napredek gospodarstva, pa tudi za našo politično stabilnost in s tem tudi posredno obrambno sposobnost. Nestabilnost in visoka stopnja inflacije ustvarjata celo vrsto težav, socialne negotovosti, več administriranja, poglobljene socialne razlike, zmanjšanje gospodarskih učinkov. Vse skupaj seveda ustvarja tudi podlago za družbene zaostitve, ki jih sovražne sile izrabljajo za poglobljanje nezadovoljstva delavcev. Zato je v tem trenutku naša prednostna strateška naloga doseči večjo stopnjo stabilnosti. Stabilnost pa je mogoče doseči predvsem z boljšim gospodarjenjem.

Plani – opora dobremu gospodarjenju

2. Uveljavljanje družbenega planiranja. Po eni strani gre za sprotno, kratkoročno, enoletno in še krajše planiranje, po drugi pa – hkrati – za uveljavljanje dolgoročnega planiranja. Mislim predvsem na potrebo temeljite analize uresničevanja sedanjega srednjeročnega plana za obdobje 1976–1980 in na priprave novih srednjeročnih planov za obdobje 1981–1985. Ob tem vprašanju se mora razčistiti, kaj so resnična prizadevanja za stabilizacijo, za trden gospodarski razvoj in s tem tudi za družbeni napredek. Povedati moram, da smo vsi skupaj v precejšnji zamudi.

Razviti nagrajevanje umskega dela

3. Delitev po delu in rezultatih dela je ozko povezana z doseganjem potrebnih gospodarskih učinkov in stabilnosti gospodarstva. Čeprav veliko govorimo o potrebi uveljavljanja delitve po delu in rezultatih dela, še nismo veliko dosegli. Očitno je, da pri mnogih dejavnostih, pri najodgovornejših poslovnih in drugih delavcih še ni dovolj razvit občutek, da je to glavna podlaga za to, da bi delavec postal gospodar in samoupravljalnik in da bi ga to spodbujalo k boljšemu delu in gospodarjenju. Še posebej je premalo razvito nagrajevanje strokovnih, umskih delavcev. Sicer je to res zapleteno, vendar se premalo trudimo, da bi prišli do takih oblik nagrajevanja, da bi tudi te delavce spodbujali k boljšemu in uspešnejšemu delu. To je skoraj pomembnejše kot samo stimuliranje delavcev za strojem. Ti imajo namreč zelo omejene možnosti za povečevanje svojega dela, medtem ko imajo strokovni delavci neprimerno večji vpliv na ustvarjanje dohodka, s tem pa tudi na gospodarjenje.

Več vlagati v sredstva na posameznega delavca

4. Zaposlovanje. Že nekaj časa pripravljamo sejo republiškega sveta Zveze sindikatov Slovenije o zaposlovanju in smotrni izrabi delovnega časa. Želimo mobilizirati delavce za njihov bolj odgovoren odnos do politike zaposlovanja in do izrabe delovnega časa. Imamo še velike rezerve v izboljšanju produktivnosti dela. V Sloveniji ne gre več zaposlovati preko naravnega prirasta in upoštevaje minimalno migracijo delovne sile. Upoštevati bi morali, da smo v Sloveniji in Jugoslaviji dosegli takšno stopnjo ekonomskega in družbenega razvoja, da ne moremo več pospeševati razvoja z visoko rastjo zaposlovanja in z majhnimi naložbami v delovna sredstva, kar prinaša tudi relativno majhen dohodek na delavca. Moramo začeti več vlagati v sredstva na posameznega delavca in ob večjem znanju, bolj kakovostnem, zahtevnem delu dosegati večji dohodek. Naše delo ne more več biti poceni.

Delovni čas izkoriščamo sorazmerno slabo in so tu velike rezerve za povečevanje storilnosti celo brez zaposlitve novih delavcev in celo brez novih vlaganj. Že v sedanjih nizki izrabi delovnega časa je velika rezerva, da bi s temi stroji in delovnimi zmogljivostmi in znanjem naredili lahko več.

Socialna varnost delavca

5. Prizadevanja za napredek družbenega in osebnega standarda delavcev, njihovo izobrazbo in kulturo, smotrno izrabo prostega časa so področja, ki so nekako klasična za sindikate in jih moramo še naprej obravnavati kot zelo pomembna. Po njih bodo delavci še naprej merili tudi učinkovitost sindikatov. Koliko je sindikat njihova organizacija, bodo sklepali po tem, koliko bolje bodo živeli, kakšno znanje si bodo lahko pridobili, kakšno kulturno raven, ali se bodo lahko tudi razveselili, kako bodo pri tem socialno varni in pri tem gre tudi za sklop zdravstva, socialnega varstva, pokojninskega zavarovanja in za druga področja. Vse to pa je neposredno odvisno od tega, kako bomo krepili našo gospodarsko moč in samoupravni položaj delavca. Če bo delavec krepil naše gospodarske temelje, bolj produktivno delal, povečeval dohodek in če bo hkrati samoupravno odločal, bo sam poskrbel tudi za urejeno stanovanjsko gospodarstvo, zdravstvo, izobraževanje in vsa ostala področja, ki so pomembna za njegov standard in tudi za razvoj proizvodnje.

Na zadnji seji predsedstva republiškega sveta Zveze sindikatov Slovenije smo ugotovili, da raven

Predsednik RS ZSS, Vinko Hafner. Foto Matjaž Marinček

družbene prehrane delavcev spet upada. Ugotovili smo, da se zmanjšuje odstotek delavcev, ki imajo zagotovljen topel obrok na delovnem mestu, in povečuje število tistih, ki dobijo denarne bone. To je zelo slabo, saj se boni pretvarjajo v osebni dohodek. Za prehrano delavca na delovnem mestu, ki mu je najbolj potrebna, da bi dosegel večji učinek, pa zmanjka denarja. To je že eno od takih, klasičnih sindikalnih in pomembnih družbenih vprašanj, ki jih bomo uredili.

Podobno lahko rečemo za zdravstvo, pokojninsko in invalidsko zavarovanje, izobraževanje, otroško varstvo. Delavca ne moremo zadovoljiti, če skrbimo le za večjo produktivnost dela, za planiranje, za delitev po delu. To so temeljna vprašanja, niso pa edina. S temeljnimi socialnimi in drugimi pravicami delavcev bi se moral sindikat neposredno ukvarjati, saj tako brani še posebej tiste sloje delavcev, ki lahko najmanj vplivajo na svoj družbenoekonomski položaj.

Kultura je tudi odnos do dela

6. Kulturno življenje delavcev. Pripravljamo sejo republiškega sveta ZSS na temo »Delavec-kultura-sindikata«. Pripravili smo gradivo in stališča za to sejo, podlaga pa so bili posveti na medobčinski ravni, v nekaterih organizacijah združenega dela in nekaterih drugih institucijah. Želimo spodbudi-

ti delavce vse do osnovne organizacije sindikata, da kulturnemu razvoju in življenju delavcev posvetimo večjo pozornost, saj ne bo hitrejšega razvoja samoupravljanja, preobrazbe iz meznega delavca v delavca-gospodarja in ne napredka proizvodnje, če delavca ne bomo kulturno razvili.

Živeti bolje, tudi več trošiti, je odraz stvarnega družbenega napredka. Ni revščina podlaga človeške sreče in humanih odnosov. Revščina je podlaga za najbolj krvava nasprotja med ljudmi. Zato je materialno blagostanje zelo važen pogoj za zagotovitev človeške sreče in napredka. Če pa ta postane ne le glavni, ampak edini smisel življenja, je to narobe. Tako življenje ne more služiti resničnemu napredku družbe, ki jo imenujemo socialistična družba, z idealom, da postane komunistična. Da pa bi ga lahko sploh kdaj dosegli, moramo poleg materialnega blagostanja in proizvodnje materialnih dobrin razvijati tudi človeško kulturo in družbene vrednote.

Čim bolj bomo uresničevali naše naloge, kot so razvoj samoupravljanja, pospešena stabilizacija in razvoj gospodarstva, utrjevanje socialne varnosti ljudi in delavska kultura, bolj bomo krepili tudi našo trdnost, enotnost in varnost. Danes se nam ni treba bati nobene napada, če bomo znotraj trdni. Lahko smo morda samo žrtev vsesplošnega svetovnega vojnega požara. Dokler pa gre za omejene vojne, pa ne moremo pričakovati nobenega napada, če ne bo povoda v kakršnikoli notranji razrahlanosti. Zato je vsak prispevek k trdnosti našega družbenega reda in njegovi uspešnosti tudi prispevek k naši obrambi, naši varnosti. Delavci so pripravljeni braniti tisto družbo, ki jim daje največjo možno svobodo, zagotavlja največji materialni in kulturni napredek.

Vsa ta področja delovanja sindikatov so tudi predmet obveščanja. Bolj ko bomo poskrbeli, da bo delavec z njimi seznanjen v različnih oblikah in na vseh ravneh, in bolj ko bo vključen v samoupravno komuniciranje, bolj bomo tudi uresničevali družbeno vlogo sindikatov in prispevali k splošnemu družbenemu napredku. In pri tem imajo komisije za obveščanje pri medobčinskih in občinskih svetih zveze sindikatov zelo pomembno vlogo, je sklenil svoj prispevek predsednik RS ZSS Vinko Hafner na posvetovanju s predsedniki komisij za obveščanje.

Obveščanje in izobraževanje za družbeno politično delovanje v sozdu

Center za obveščanje

Računamo na mladino

Na pobudo koordinacijskega sveta osnovnih organizacij ZSM sozda Mercator (KS ZSM SOZD) je center za obveščanje pripravil za predsednike in sekretarje osnovnih organizacij ZSM v sestavi sozda Mercator dvodnevni informativno inštruktajni seminar o vlogi in možnostih delovanja organizirane mladine v sozdu.

Seminar smo priredili v Mercatorjevem (TOZD Ilirija) hotelu Bor na Črnem vrhu nad Idrijo, ki sam po sebi pogojuje delovno ozračje, v dneh od 18. do 20. aprila 1980. Udeležilo se ga je 58 mladincev oziroma mladink iz 35 organizacij v sestavi Mercatorja, pri čemer so bili nekateri tozdi, kakor na primer TOZD Indus Koper, dokaj močno zastopani. To so hkrati temeljne organizacije, ki so tudi sicer bolj vključene in aktivne v vseh pogledih.

Seminar smo pripravili s svojimi kadri, pri čemer velja poudariti, da so predavatelji doživeli zelo dober odziv s strani mladincev, o čemer pričča anketa, ki jo je organizator pripravil ob zaključku seminarja. Posamezne teme, ki so obsegale informacije od usmeritve sozda in njegovih skupnih ciljih in organiziranosti mladine v procesu samoupravnega sporazumevanja in političnega dogovarjanja, do praktičnih navodil, kako organizirati in voditi seje in sestavljati gradiva za delo organov, te teme so obdelali generalni direktor sozda in njegov namestnik ter strokovni delavci – iz AOP, centra za obveščanje in splošnega sektorja, pa tudi sami člani koordinacijskega sveta ZSM. Seminariste so obiskali predstavniki občinske konference ZSM Ljubljana-Vič-Rudnik, ki so sodelovali v delu seminarja. Predsednik konference nam je predaval o načelih kolektivnega vodenja in o oblikah povezovanja osnovnih organizacij z občinskimi organi ZSM.

Kljub temu da je bilo domala za vsako temo za vse udeležence pripravljeno gradivo, ki je tudi sicer uporabno za družbeno politične

delavce sozda, so mladinci izrazili potrebo, da bi v prihodnje dobili še več takšnega gradiva, kakor so vzorci pismenih izdelkov, organizacijske sheme in podobno.

Udeleženci so ob zaključku in oceni seminarja poudarili potrebo, da bi bilo takšnih srečanj več in da bi bilo še več časa namenjenega delu po skupinah, v katerem bi utegnili identificirati skupne probleme in določiti skupno akcijo. Če je bil namen prvega seminarja odpreti v obrisih celovito problematiko, s katero se sreča mladi aktivist oziroma samoupravljalček pri svojem delu, naj bi nadaljnji tečaji bili posvečeni manj temam, pa tem bolj podrobno.

Namen seminarja je bilo tudi srečanje in seznanjanje mladih delavcev v sozdu, ki pokriva domala vse slovenske regije in šest gospodarskih dejavnosti. Poleg tega da je bila to prva priložnost za navezovanje stikov in za občutek pripadnosti isti organizaciji, je bila to tudi priložnost za izdelavo smernic skupnega nastopanja in, kar ni najmanj pomembno – »v živo« biti seznanjeni z zasnovo sestavljene organizacije, njenimi cilji in prihodno usmeritvijo. Navzočnost nekaj najodgovornejših v sozdu na tem seminarju pričča o zavesti, da bo na teh kadrih slonela prihodnost sestavljene organizacije, z njo pa tudi sleherne temeljne in delovne.

Naj omenimo še to, da je uspeh seminarja, predvsem z vidika dobre udeležbe, zasluga tudi sekretarjev OOKZ v tozdih in delovnih organizacijah, ki so to akcijo mladine podprli.

Delavčeva kultura

Delavčeva kultura se da pojaviti zelo široko – od kulture dela, odnosa do dela, do kulture medsebojnih odnosov med ljudmi in do čistega kulturnega ustvarjanja. To je pomembno tudi za to, da se učinkoviteje upremo razpoloženju meščanske potrošniške družbe. Opozarjamo na tako zgrešeno miselnost, da je življenje človeka in njegovo delo namenjeno v bistvu samo kopičenju

materialnih dobrin, in več ko ima človek vsega, bolj je zadovoljen in bolj je utelešeno tudi njegovo človeško poslanstvo, njegova človeška bit. Gre tudi za mnenje nekaterih, predvsem tehnokratsko usmerjenih strokovnjakov, poslovnih delavcev in tudi politikov, češ da je najbolj pomembno, da delavca zadovoljimo z materialnimi dobrinami (stanovanje, hiša, televizor, dovolj hrane), pa se bo ukvarjal predvsem s seboj, oblast in upravljanje pa bo prepustil drugim.

Živeti bolje, tudi več trošiti, je odraz stvarnega družbenega napredka. Ni revščina tista dobra podlaga človeške sreče in humanih odnosov. Revščina je najhujša podlaga za najbolj krvava nasprotja med ljudmi. Zato je materialno blagostanje zelo važen pogoj za zagotovitev človeške sreče in napredka.

Predsednik zveze slovenskih sindikatov, Vinko Hafner, na posvetovanju s predstavniki komisij za obveščanje

Koordinacijski svet ZSM SOZD

Zaključki seminarja Mladi delavci v sozdu Mercator

Na Črnem vrhu nad Idrijo, koder je bil od 18. do 20. aprila seminar za mlade delavce v sozdu Mercator, so bili v zaključnem delu seminarja sprejeti naslednji sklepi in stališča:

1. v osnovnih organizacijah ZSM bomo posvečali več pozornosti kadrovanju mladih in organe samoupravljanja in obenem skrbeli za tesno povezovanje in sodelovanje med osnovnimi organizacijami,

2. kadrovanje mladih delavcev v vrste ZK naj poteka preko osnovnih organizacij ZSM – mladi delavec ne more postati član ZK, če ga ne predlaga njegova osnovna organizacija ZSM,

3. merilo za delavnost mladene komunista je njegova aktivnost v osnovni organizaciji ZSM – pri mladih komunistih pa je treba preveriti njihovo aktivnost v ZSM,

4. osnovne organizacije ZSM se morajo tesno povezati s KS ZSM

SO ZD Mercator – najmanj kar je treba zagotoviti, je dostavljanje zapisnikov in gradiv v obeh smereh,

5. osnovne organizacije se morajo pri svojem delu povezovati z občinskimi konferencami na področju, koder delujejo,

6. obveščanje o delu osnovnih organizacij ZSM naj poteka preko glasila Mercator in preko biltenov, ki jih izdajajo posamezne organizacije,

7. mladi se morajo zavzemati za izvajanje stabilizacijskih načrtov, pri čemer lahko pomagajo s svojim prostovoljnim delom – letošnje leto naj bi pričeli z uvajanjem tedenskih ali nedeljskih prostovoljnih delovnih akcij kot pomoč tozdom v sestavu Mercatorja ob delovnih konicah,

8. mladi se bomo v temeljnih organizacijah zavzemali, da bodo samoupravni akti sprejemani po postopkih, ki bodo upoštevali vse

faze samoupravnega sporazumevanja in političnega dogovarjanja in ne bomo podpirali aktov, ki bodo sprejemani mimo osnovnih organizacij ZSM – prav tako se moramo brigati za to, da bodo mladi seznanjeni z vsebino samoupravnih aktov in da bodo nadzirali njihovo izvajanje,

9. posvečati moramo več pozornosti reševanju stanovanjskih problemov mladih delavk in delavcev, predvsem mladih družin, in se še naprej zavzemati za gradnjo Mercatorjevega doma v Ljubljani,

10. na naslednjem seminarju je treba organizirati več časa za delo po skupinah, da bi se bolje seznanili s skupnimi problemi,

11. KS ZSM naj ponovno organizira seminar za mlade aktiviste v mesecu septembru ali oktobru, da bi dobili mladi nadaljnje smernice za delo v osnovnih organizacijah.

Akcija na Ptuj

Kristina Antolič – M-Izbira-Panonijska

Zgrabili krampe in lopate

V srednjeročnem obdobju 1981 bo TOZD Maloprodaja gradila trgovsko poslovno zgradbo na Ziherlovi ploščadi (nekdanje Rabeljčja vas) na Ptuj.

Tistim, ki ne poznate Ptuja, naj povem, da je to v bližini novozgrajenega Srednješolskega centra, za katerega pa ste prav gotovo že slišali, saj smo ga zgradili s samopripevkom občanov občine Ptuj. Rabeljčja vas-Zahod, kakor se ta kraj imenuje, iz leta v leto bolj dobiva podobo pravega novega mesta. V tem kraju, med novimi bloki, ki so bili zgrajeni šele pred nedavnim, postaja nujna, da okolica dobi trgovsko poslovno zgradbo.

Za TOZD Maloprodaja bo to ena največjih in najdražjih investicij v tem srednjeročnem obdobju. Prvotni načrti iz leta 1978 so spremenjeni, saj je bila prvotno predvidena le samopostrežba z gostinskimi lokalom in nekaj drugih poslovnih prostorov, kaj kmalu pa so ugotovili, da bo v tem kraju potrebno zgraditi kaj večjega. Tako predvidevamo, da bo zgradba imela tri nadstropja s po približno 800 kvadratnimi metri.

Ptuj je zgodovinsko mesto, znano po izkopaninah. Ravno zaradi arheoloških raziskav trajajo izkopavanja temeljev bodoče zgradbe že več kot dva meseca. V tem času je bilo najdenih le nekaj drobnih predmetov iz daljnje preteklosti, ki pa so za raziskovalno skupnost pomembni.

Krampe in lopate smo delavci Mercator – Izbire – Panonije vzeli v svoje roke ter s tem prihranili približno 400.000 dinarjev. Mladina, starejši delavci in celo vodstvo delovne organizacije dela z vso zagnanostjo, da bi čim uspešneje uresničili zastavljene načrte. Vreme nam žal ni naklonjeno. Po dežju se skoraj ne da delati, saj je teren zelo slab, tako da se bodo arheološke raziskave in sam izkop podaljšali za več mesecev, kar pa seveda tudi pomeni zakasnitev začetka gradnje.

V duhu stabilizacije vam kliče: Pridružite se nam!

S prostovoljne delovne akcije v MIP na Ptuj. Foto Bojan Rode

● Ne, ne tako ● Ne, ne tako ● Ne, ne tako ●

Listam novi poštni telefonski imenik SR Slovenije za leto 1980. Gledam pod črko »M« (Ljubljana, seveda) in najdem Mercator. Veliko Mercatorja je v Ljubljani, a zaman iščem telefonsko številko predstavništva našega Agrokombinata iz Krškega. Ne, tu ga ni; pač pa ga najdeš pod »A« – Agrokombinat.

Odprem imenik še enkrat, gledam Postojno in tam iščem Mercator-Nanos. A tu je pod črko »M« v imeniku zapisano le TOZD Izbira in TOZD TMI. Ostali del Mercator-Nanosa lahko najdeš po črko »N« – Nanos-velvetrgovsko podjetje.

Pa to še ni vse! A ne bi se več razburjal. Sprašujem, kdo je kriv za te napake, na katere smo opozarjali že lani. Saj se vsi v naši družini pišemo najprej Mercator, kajne. Ali pa se kdo ne vem zakaj, tej besedici raje izogne!

Mile Bitenc

Z volilne seje v Mercator-Rožniku. Foto Jože Rozman

S programske seje ZSM M-Rožnik

Miroslav Petje – M-Rožnik, Delovna skupnost

Od stabilizacije do kulture

Mladinci osnovne organizacije ZSMS Delovne skupnosti Mercator-Rožnika smo se 28. aprila sestali na 2. volilni programski seji. Izvolili smo novo predsedstvo (Ida Požar, Katarina Bele in Miroslav Petje) in druge organe osnovne organizacije.

Obravnavali smo tudi poročilo o opravljenem delu in se odločili za

nov program dela, ki obsega lepo število nalog. Večjo pozornost kot doslej bomo posvetili idejnopolitičnemu usposabljanju, kadrovski politiki, kadrovanju mladih v družbenopolitične organizacije in samoupravne organe, informiranju ter stanovanjskim problemom mladih. Kadrovanje mladih v Članstvo ZK bo potekalo preko

osnovne organizacije ZSMS, treba pa bo tudi preverjati delo mladih članov ZK v osnovni organizaciji ZSMS. Skrbeli bomo za ohranjanje in razvijanje revolucionarnih tradicij in pridobitev NOB. Mlade bomo usposabljali, da bodo lahko aktivni nosilci splošne ljudske obrambe in družbene samozaščite in jih seznanjali s samoupravnimi splošnimi akti. Tesneje se bomo povezali z občinsko konferenco ZSMS Ljubljana Vič-Rudnik in sodelovali z mladinskimi organizacijami tozdom in sozda. Ohranjali in razvijali bomo različne oblike kulturnega in športnega udejstvovanja ter v njih tudi sodelovali. Ena zelo pomembnih nalog je seveda tudi naše zavzemanje za izvajanje stabilizacijskega programa.

Delo mladih v Piranu

Marija Vučko – M-Nanos, TOZD Indus Koper

Zahteven akcijski program

Osnovna organizacija ZSMS tozda Indus Koper (v sestavi M-Nanosa), ki združuje mlade piranskih poslovalnic Kovina, Jedro in Palma, je imela sredi meseca maja svojo 7. sejo, na kateri nas je bilo prisotnih 25 mladincev. Poslušali smo poročilo s seminarja mladih delavcev v SOZD Mercator, ki je bil od 18. do 20. aprila na Črnem vrhu, izvolili člana v komisijo za mednarodne odnose pri OK ZSMS Piran ter obravnavali gradivo OK ZSMS Piran.

Precej zahteven je naš akcijski program za letošnje leto, ki smo ga sprejeli že na 3. seji osnovne organizacije, v mesecu decembru.

Naša pravica in dolžnost je delo v samoupravnih organih tozda in v organih družbenopolitičnih skupnosti, za to pa je potrebno stalno in sprotno pridobivanje znanja. V bodoče se bomo udeleževali različnih seminarjev in drugih oblik usposabljanja mladih, ki jih organizirajo OK ZSMS Piran, MS ali RK ZSMS. Naše delo moramo razširiti tudi na sodelovanje v raznih kvizih, kjer bomo skozi tek-

movanje obnavljali znanje o naši revoluciji. Seveda bomo z našim delom in stalno prisotnostjo v ostalih družbenopolitičnih organizacijah (predvsem v Zvezi komunistov in Zvezi sindikatov) izvajali njihove akcije in uresničevali s tem akcijski program nas vseh.

Aktivneje kot doslej se bomo vključevali v javne razprave in tako pomagali oziroma soodločali o naših usmeritvah in razvoju. Večjo pozornost bomo, kot smo to opredelili že pri našem ustanavljanju, posvečali mladinskemu prostovoljnemu delu, ki je dobilo po-

sebno mesto v naši družbi. Z lokalnimi akcijami si bomo poskušali zagotavljati dodatna sredstva, našim članom pa bomo omogočili nemoteno sodelovanje v MDB Partizanov pomorščakov na republiških in zveznih MDA.

Da bi lažje delovali, je potrebno poskrbeti za dobro informiranost nas samih in širše javnosti. Svoje različne prispevke lahko objavljamo tudi v občinskem glasilu Zaliv. Ne smemo tudi pozabiti na možnosti INDOK centra in na Mladino, osrednje glasilo ZSMS.

Po svojih možnostih in sposobnostih bomo evidentirali mlade kandidate za sprejem v ZK ter kandidirali za preostale voljene ali imenovane funkcije, v skladu s samoupravnimi akti naše delovne sredine.

Poskušali bomo razvijati sodelovanje na športnem in kulturnem področju, še posebno pozornost pa bomo posvečali splošnemu ljudskemu odporu in družbeni samozaščiti. Poskušali se bomo udeležiti orientacijsko taktičnega tekovanja, saj bi si s tem krepili naše obrambne sposobnosti.

Piranska občina je pobratena z občina Vis v SR Hrvatski in Oglej v Italiji, zato bomo širili sodelovanje na kulturno zabavnem področju ter priredili izmenjalne izlete.

Akcijski program moramo dosledno izvajati s skupnimi močmi – le tako bodo zastavljeni cilji doseženi.

• 30 let samoupravljanja • 30 let samoupravljanja • 30 let samoupravljanja •

V tozdu Preskrba v Tržiču

Jože Rozman

»Začutili smo, da imamo pravico do odločanja«

Prvi predsednik prvega delavskega sveta Anton Miheli in prva predsednica upravnega odbora Rozalka Zaplotnik sta sicer že umrla, so mi povedali v tozdu Preskrba iz Tržiča (DO M-Rožnik), ko sem se zanimal za svoje sogovornike za reportažo o prvih delavskih svetih, vendar imamo pri nas človeka, so nadaljevali, ki vam bo o tistih časih pred tridesetimi leti prav tako dobro povedal vse, kar vas bo zanimalo. Potem so me odpeljali v poslovalnico 7, ki je na osrednjem tržiškem Trgu svobode, k Milanu Perku.

27. junija 1950 je zvezna skupščina sprejela »Temeljni zakon o upravljanju državnih gospodarskih podjetij in višjih gospodarskih združenj«. Iz ekspozija na prvem izrednem zasedanju ljudske skupščine FLRJ drugega sklica o predlogu temeljnega zakona o gospodarjenju z državnimi gospodarskimi podjetji in višjimi gospodarskimi združenji, ki ga je imel TITO dan pred tem, povzemamo nekaj odlomkov.

Tovariši in tovarišice, predvsem želim natančno ugotoviti, v čem je bistvo naše poti v socializmu. Ali je to nekaj novega, kar zahteva teoretično obrazložitev, kar bi zanimalo pravilnost marksistične znanosti na sedanjih stopnjah, vsaj v nekaterih vprašanih? Razumljivo je, da ni. Bistvo naše poti v socializmu, ali bolje rečeno v komunizmu, lahko definiramo komaj z nekaj besedami: naša pot v socializmu je v tem, da uveljavljamo marksistično znanost na določeni stopnji v praksi, in sicer kar najbolj v skladu s specifičnimi razmerami v naši državi. Za nas ta znanost ni dogma, temveč sredstvo za vodstvo, sredstvo za orientacijo v vsakem konkretnem položaju, pa naj bi bil še tako zapleten. Prizadevamo si, da bi prepojili vsa naša dejanja z duhom te znanosti, ker smo trdno prepričani, da je to pravilno, in ker potrjuje praksa, da so načela te znanosti po zaslugi genialnih znanstvenih predvidevanj naših velikih učiteljev tudi na današnji stopnji mednarodnega dogajanja največjega pomena in da bi pomenil vsakršni odklon od teh načel, s kakršnimkoli izgovorom, revizionizem in izdajo ne samo stvari delavskega razreda, temveč tudi vsega naprednega človeštva...

Nekateri ljudje so mislili, in nekateri še vedno mislijo, da je bilo upravljanje proizvodnih sredstev rešeno s tem, da so bili postavljeni za direktorje ali upravitelje najboljši delavci. To je dobra stvar, kajti tako pridejo na taka mesta ljudje, ki jim lahko zaupamo, ki jim zaupa država delovnega ljudstva. Prek delavca-direktorja, ki je sam izšel iz vrst delovnih ljudi, ima z ene strani ljudska država boljšo kontrolo nad poslovanjem, na drugi strani pa tak direktor boljše razume razne potrebe delavcev ter bolje skrbi za delavce in za državo, to je ljudsko lastnino. Sicer je bil to najnujnejši ukrep ob prevzemu proizvodnih sredstev v državne roke, vendar je razumljivo, da tako ne more ostati, ako se hočemo izogniti mnogim neprijetnostim, ki bi v daljši dobi zaradi tega lahko nastale. To je eno, drugo pa je, da tako še ne bi uresničili parole »tovarne delavcem« in prav tako ne bi mogli uresničiti ideje o odmiranju državnih funkcij v gospodarstvu.

Kakor sem že prej omenil, je zakonski osnutek, ki bi ga morali sprejeti, izredno pomemben za nadaljnji pravilni razvoj naše socialistične države, čeprav tega vprašanja še ne rešuje popolnoma, ker pomeni samo korak dalje v komunizmu. Pri upravljanju gospodarstva državne funkcije še ne bodo popolnoma prenehale, toda niso več izključne. Slabele bodo zaradi tega, ker bomo k upravljanju pritegnili delovne ljudi. Ti bodo svoje pravice, da bi kot proizvajalci tudi upravljali proizvodno, dobili postopoma, ne naenkrat, v celoti. Zakaj dobivajo delovni ljudje svoje pravice postopoma in ne naenkrat? Ali bo to trajalo dolgo in kako dolgo? Ni mogoče odgovoriti, kako dolgo bo to trajalo, ker je

odvisno od raznih okoliščin. Odvisno je od tega, kako hitro bo napredoval kulturni razvoj, to je, vsestranska izobrazba delavcev, da bi bili v vsakem pogledu sposobni za uspešno upravljanje tovarn, rudnikov, transporta itd. v korist skupnosti, kajti brez tega delavci ne bi mogli voditi evidence in opravljati kontrole. Brez kulturnega dviga delavci ne bodo mogli popolnoma obvladati tehnike upravljanja. To je dalje odvisno od tempa razvoja proizvodnih sil in tako dalje.

Kulturno dviganje delovnih ljudi je tem važnejše za nas ter je eden izmed najtežjih problemov zaradi tega, ker je bila naša država glede stopnje proizvodnih sil med najbolj zaostalimi državami v Evropi. Naša industrija se je začela šele sedaj razvijati v vsem razmahu. Potemtakem je pri nas odvisno hitreje ali počasnejše prenašanje vseh funkcij upravljanja v gospodarstvu na delovne ljudi od hitrejšega ali počasnejšega razvoja proizvodnih sil. To je v prvi vrsti odvisno od delavcev samih, od njihove prizadevnosti...

Iz navedenega vidimo, da so na poti graditve komunizma v neki zaostali državi, kakršna je na primer naša, izredno velike težave. Toda kaj sedaj? Ali bomo čakali, da bodo vsi delavci enako pametni in sposobni za upravljanje podjetij? Razumljivo je, da ne, ker bi morali v tem primeru neskončno dolgo čakati. Prav v procesu upravljanja, v neprekinjenem procesu dela in upravljanja si bodo vsi delavci pridobili potrebne izkušnje. Spoznali bodo ne samo proces dela, temveč tudi vse probleme svojega podjetja. Delovni ljudje se bodo mogli samo v praksi naučiti uporabljati evidenco, spoznavati, koliko materiala smejo porabiti in koliko ga morajo prihraniti, spoznati, za kaj vse se porabi njihovo delo, to je, kam gre njihovo presežno delo in za kaj se uporablja. Spoznali bodo, kolikšna mora biti akumulacija njihovega podjetja kot dela splošne planske akumulacije in do katere višine lahko povečajo s preostalim presežkom proizvodov svoj življenjski standard. Seznaniti se morajo, s kolikšnim in kakšnim tempom morajo povečati svojo storilnost itd. Brezpogojno se morajo seznaniti z delovno disciplino, kajti od trenutka, ko prevzemajo delovni ljudje odgovornost za sodelovanje pri upravljanju gospodarstva, je vprašanje delovne discipline njihova prva dolžnost.

Zelo važna stvar za svete delovnih kolektivov bo, da bodo vplivali na to, da bo delovna sila čim bolj racionalno razporejena, da ne bodo dovoljevali, da bi se v njihovih podjetjih vgnezdila nepotrebna, neproduktivna delovna sila oziroma odvečna birokracija v administraciji, ker se bodo tako samo povečali proizvodni stroški in zmanjšala rentabilnost njihovih podjetij, kar bo šlo na škodo vsega kolektiva. Treba je znati razlikovati potrebo po specialistih od odvečnega administrativnega neproduktivnega aparata...

Postregel je še nekaj ljudi, ki so bili v trgovini, potem pa je vhodna vrata zagrnil z zaveso, kar je pomenilo, da je prodajalna za nekaj časa zaprta, in stopila sva zadaj v skladišče. »Vidite, tu delam vse sam, sem takorekoč vajenec, pomočnik, skladiščnik, prodajalec in poslovodja hkrati. Imam sicer eno učenko, vendar je sedaj v šoli. Pa mi ni nič hudega«, se je zadovoljno in radoživo nasmejal in zgovorno nadaljeval. »Vem, vem zakaj ste prišli, so mi povedali. Veste, tisti časi... ah, dobro se spominjam«, vmes pa je skočil po steklenko žilavke, spet nekaj na hitro povedal, da sem ga s pisanjem komaj dohajal, skočil potem še po piškote in rekel »lepo prosim, nikar ne odklonite, saj ne boste« in žlobudrala sva naprej. »Zanima me...«, sem hotel začeti kar pri jedru stvari, pa me je prekinil in rekel:

»Dovolite, takole je bilo to. Rodil sem se leta 1924, aprila 1947 sem prišel iz vojske in se zaposlil v tržiški predilnici kot skladiščnik. Julija istega leta so začeli ustanovljati industrijske magazine, da bi nekako uredili preskrbo ljudi. Mene so proti moji volji vtaknili tja, ker sem se učil za trgovca, in tako

bil iz vsake poslovalnice po eden. Kasneje sem bil tudi sam predsednik delavskega sveta in upravnega odbora. Enkrat kasneje, ne spominjam se točno kdaj, so bile tudi tajne volitve z listki in tako je ta zadeva stekla. Sprva si niti nisimo jasno predstavljali, kaj je to upravljanje delavcev, sicer pa vidite, da gre še danes ta razvoj naprej. Začutili pa smo, da smo dobili pravico do odločanja, kako bi rekel, malo nam je zrasel grebenček. Prej si dobil samo direktivo, to in to moraš narediti, urediti, potem pa smo začeli skupno reševati probleme, bolj človeško in v nikogaršnjo škodo, res smo soodločali.

Delavski svet se je sestajal enkrat mesečno. Največ smo razpravljali o preskrbi prebivalstva, tudi o delovni disciplini, o rezultatih in uspehih poslovanja. Upravni odbor pa se je sestajal redno vsak četrtek zjutraj pred službo, ker je predvsem bolj temeljito in podrobno razpravljalo o poslova-

stisnil v roke čokolado in dejal, naj ga še kaj obiščem, saj je vedno tu. Vem pa tudi, da bi mi lahko še marsikaj zanimivega povedal, saj je mimogrede navrgel, kako so včasih vozili pošto iz Borovelj v Tržič in naprej, koliko mu je neki Avstrijec ponujal za starinsko blagajno, ki jo ima v trgovini in sedaj nad njo bedi muzej itd.

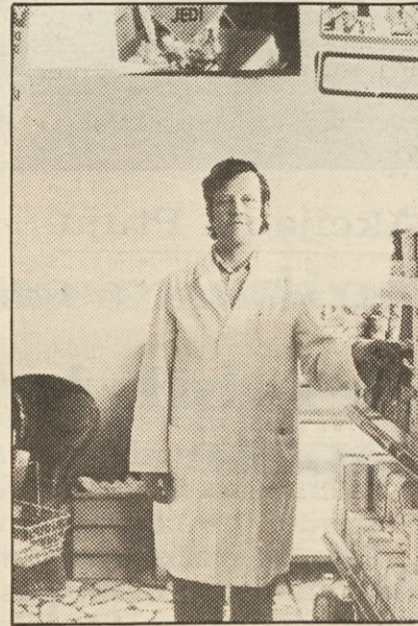
Toda moral sem naprej, k sedanjemu predsedniku delavskega sveta tozda Preskrba iz Tržiča. To je Franc Erlih, poslovodja poslovalnice 14 v Bistrici pri Tržiču.

»Kaj naj vam rečem, saj nisem govornik«, se je izogibal na začetku, potem pa je steklo kot po loju. »Zakaj so me izvolili za predsednika, ne vem, morda zato, ker sem poslovodja, ali pa ker sem bil že podpredsednik sindikata, predsednik disciplinske komisije, ker sem delegat v silih.

Mislim, da naš delavski svet kar dobro dela. Delegati so aktivni, zlasti kadar razpravljamo o po-

Milan Perko

Franc Erlih

Tržički Trg svobode, kjer ima tozda Preskrba svoj sedež in veliko poslovalnic.

Vse foto: Jože Rozman

sem prišel v trgovino in sem še sedaj tu, kot vidite. Trgovsko podjetje Preskrba Tržič je bilo ustanovljeno v začetku leta 1951 z združitvijo NAPROZE (nabavno prodajna zadruga), industrijskega magazina Bombažne predilnice in tkalnice Tržič in industrijskega magazina tovarne Peko. Takrat smo prodajali še na karte, največ pa mlevske izdelke, maščobe, sladkor, redkokdaj kavo, praškov pa recimo sploh ni bilo. Samo matere z dojenčki so vsake tri mesece dobile po četrtilogramu praška. Da, da, takrat so bili ljudje skromni in potrebljivi...« in verjetno bi mi še marsikaj zanimivega povedal o tistih časih, če se mi ne bi mudilo k stvari. »Kako je bilo s prvim delavskim svetom?« sem ga podrezal.

»Veste«, je začel, »takrat je bilo vse enostavno in primitivno. Naš kolektiv je bil majhen, vsi smo se poznali med seboj. Takrat je imel sindikat glavno usmerjevalno vlogo, sestajal se je vsaj enkrat mesečno. No, potem so prišli delavski sveti. Takratni direktor Janko Mozetič nas je kakšnih osem sklical skupaj in povedal, da moramo izvoliti delavski svet in upravni odbor. To je bilo 17. maja 1951¹. Mihelija in Rozalko smo določili za predsednika, ker sta bila oba partijca in zelo aktivna. Sprejela sta, potem smo za upravni odbor določili pet do sedem članov, za delavski svet pa kakšnih dvajset, med njimi tudi mene, tako da je

nju. Sestanki niso bili dolgi, trajali so kakšno uro, pisali smo zapisnik, ki je potem ostal v arhivu. Včasih so bile seje zelo improvizirane; spominjam se, kako je imel direktor dnevni red napisan kar na cigaretni škatlici, saj se ga je spomnil na poti v službo. Vidite, tako je bilo takrat«, je kar naprej letelo iz mojega sogovornika in zdelo se mi je, kot da mi govori o stvareh, ki so se zgodile pred nekaj leti, ne pa pred tridesetimi in še nazaj, tako živo se jih je spominjal. »Veste, še nečesa ne smeva pozabiti, udarniških akcij. Pripravljali smo drva, kopali temelje za stanovanjske bloke, zidali kočjo pod Storžičem in še in še. Te akcije so bile kot danes vikendi, samo da smo delali. To je bilo pravzaprav razvedrilo in delovno tekmovanje hkrati. Za nagrado smo dobili malico, na koncu je bilo malo glasbe in plesa, najboljši so dobili celo radijske aparate, kar je bilo takrat kar premoženje. Ampak, bilo je čisto dugače kot danes, ko se ljudje vozijo v avtih drug mimo drugega in se med seboj ne poznajo«, je končal Milan Perko in mi

membnih rečeh, imamo pa težave s sklepčnostjo. Ker so seje ob devetih dopoldne, večkrat manjkajo tisti, ki imajo popoldansko službo. Pred nedavnim smo uvedli novost, da za vsako točko dnevnega reda pripravimo kratek povzetek, obrazložitev, komentar in je zato gradivo razumljivejše. Ne morem pa se znebiti občutka, da si ljudje še vedno ne upajo povedati vsega tistega, kar mislijo; kot da bi se bali zamere ali pa jih je strah povedati svoje mnenje, sam ne vem«.

Pogovarjala sva se tudi o sklepih, ki so vnaprej določeni in dogovorjeni, kar se sicer redko dogaja, ljudi pa vseeno moti, o osebnih dohodkih, ker zneski niso dovolj dobro obrazloženi in pojasnjeni, o sedanjem položaju trgovskih delavcev, ki je spričo nizkih osebnih dohodkov in pomanjkanja nekaterih vrst blaga še težji, in še o čem, saj zgovornemu sogovorniku na koncu kar ni hotelo zmanjkati besed.

»No, vidite, pa je šlo«, sem ga spomnil na njegovo uvodno zadrego, on pa se je zasmejal in mi dejal, naj še kar pridem v Tržič.

¹ Ko smo meseca februarja poslali vsem tozdom oziroma delovnim organizacijam anketne liste o prvih delavskih svetih v njihovih organizacijah, smo iz Tržiča dobili podatek, da je bil prvi delavski svet v Tržiču ustanovljen natančno leto kasneje. Za nastalo neskladje se vsem morebiti prizadetim opravičujemo.

● Naj se predstavimo ● Naj se predstavimo ● Naj se predstavimo ● Naj se predstavimo ● Naj se predstavimo ●

Matjaž Marinček

Nanosov tozd Opskrba Čabar

Področje občine Čabar, ki ga s svojimi trinajstimi prodajalnami pokriva TOZD Opskrba (v sestavi M-Nanosa), je po uradnih podatkih najbolj neonesnaženo v SR Hrvatski. Pot iz Ljubljane preko Kočevja in Broda na Kolpi še zdaleč ni najbližja, je pa zato za ljubitelje narave brez dvoma najlepša: od Broda na Kolpi do Čabra se vijugav makadam prebija skozi prečudovito pokrajino ob rekah Kolpi in Čabranki. Voda obeh rek je kristalno čista, brez kakršnihkoli odplak, zrak pa je zasičen s kisikom iz okoliških gozdov Gorskega Kotara – industrije, ki bi to neokrnjenost uničila, v občini Čabar na srečo še nimajo.

Zemljepisni in zgodovinski oris

Področje občine Čabar meri le 280 kvadratnih kilometrov, po podatkih popisa prebivalstva iz leta 1971. leta pa živi v njej 6083 prebivalcev v petih krajevnih skupnostih: Prezidu, Čabru, Trščah, Gerovu in Pleščah.

V gospodarskih dejavnostih čabranske občine združuje delo okrog 1450, v negospodarskih dejavnostih pa okrog 300 delavcev. Precej jih odhaja na delo v Prezid, Stari trg (Brest) in celo v Lož (Kovinoplastika), nekateri pa tudi v občino Kočevje. Približno šestina prebivalcev je upokojevcev. Zanimiv je statistični podatek, da je vsak tretji prebivalec Gorskega Kotara (občine Delnice, Vrbovsko in Čabar) zaposlen v gozdarstvu ali lesno predelovalni industriji, kar ni nič čudnega, saj je v teh treh občinah še vedno več kot 80.500 hektarjev (nekaj več kot 63% celotne površine) dobro ohranjenih gozdov. Leta 1977 je bilo na območju občine (po podatkih iz Statističnega godišnjaka Jugoslavije 1978) 6769 hektarjev kmetijskih površin, od tega kar 5645 hektarjev travnikov in pašnikov.

Področje, ki vam ga predstavljam, je bilo do 17. stoletja popolnoma pusto. V tistem času so odprli rudnik železa in vlastelin Petar Zrinjski (njegov dvorec še danes stoji v Čabru) je za delovno silo dal pripeljati prebivalstvo okoliških, takrat naseljenih področij, pa tudi Čehe, Madžare ter rudarje saksonskega in frankovskega porekla. Dediščina vseh teh priseljencev so še danes priimki tamkajšnjega prebivalstva. Do pred 160 leti so delali v rudniku in toplici, ki je bila v takratnem času celo močnejša od nemškega Rhura.

Razumljivo je, da to področje nima lastne, izvrine kulture in običajev, ampak da je čutil številne vplive, predvsem slovenske. Tudi narečje, ki sicer spada v kajkavsko skupino, je mešanica slovensčine in hrvaščine; zanimivo je, da v marsičem spominja na idriščino.

Potrošniško zaledje

Kupci, katerim postrežejo v prodajalnah na področju občine Čabar, so v veliki večini domačini. Turizem je šele v povojih in delež turistov v prometu trgovine je komajda omembe vreden. Razmeroma veliko ribičev in lovcev zahaja v ta del Hrvatske, vendar to niso gostje, ki bi nakupovali. Pogoji za zimski turizem so odlični, a še vedno neizkoriščeni.

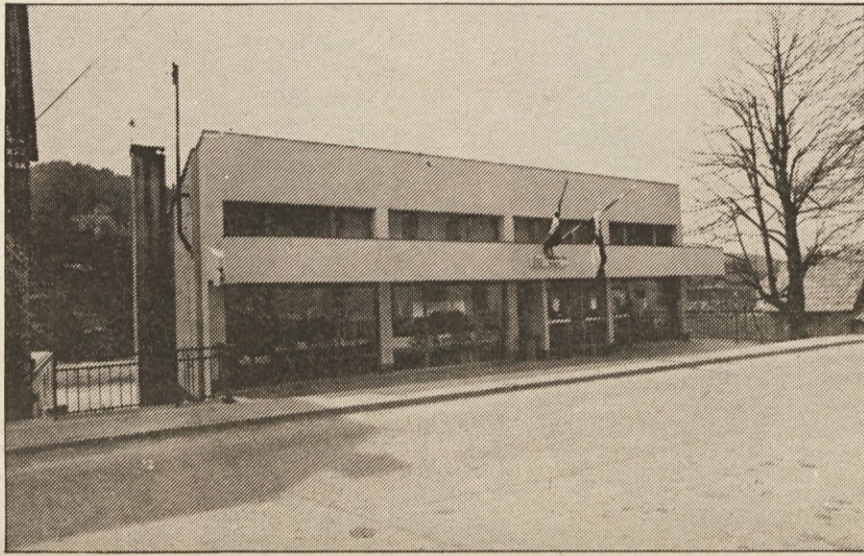
Po drugi svetovni vojni, v fazi tako imenovane distribucije, so imele zadrage v svojem sestavu tudi trgovinsko dejavnost, po podjetjih pa so delovale »službe radničkoga snabdevanja«. Zadrage so prodajalne obdržale tudi kasneje, v začetkih svobodne prodaje, vse do leta 1960. Takrat je bilo, po odloku občine Čabar, ustanovljeno trgovsko podjetje, ki je imelo 10 prodajaln, od tega 5 v zgradbah v družbeni lasti (zadružnih domovih), 5 pa v privatnih hišah. V teh trgovinah (največja je imela 80 kvadratnih metrov prodajnega in skladišnega prostora) so prodjali izključno prehrabene izdelke.

Trgovsko podjetje je začelo takorekco brez kakršnegakoli kapitala – na voljo so imeli le 240.000 dinarjev za pokritje obvez do zadržug oziroma za plačilo blaga, ki

so ga dobili za prodajo. Vseeno so leta 1961 v Čabru in Gerovem pričeli graditi za takratne čase zelo moderna prodajna objekta, od katerih je imel vsak po 240 kvadratnih metrov uporabne površine; oba objekta še danes služita svojemu namenu. Sredstva za oba jim je takrat zagotovil kotorski investicijski fond.

Dobrodošla integracija

Leta 1966 so ob integraciji s postojnskim Nanosom izgubili status delovne organizacije in postali obrat. Direktor Milan Rukavina se spominja, da je bil takratni sistem delitve sredstev precej dvomljiv. Kakorkoli že, še istega leta in naslednje leto so v izgradnjo prodaj-

Samopostrežna prodajalna škatlaste oblike v Traščah se arhitektonsko ne vklaplja v svojo okolico

Bo »opskrbni centar« v Čabru zamenjala blagovnica?

Obdobje razvoja

Naslednjih pet let so si lahko privoščili le adaptacije in popravila že obstoječih prodajaln, leta 1966 pa so v Prezidu zgradili prodajalno z 260, v Pleščah pa s 180 kvadratnimi metri uporabne površine. Zelo so si želeli graditi tudi v Trščah, saj tamkajšnja prodajalna na 70 kvadratnih metrih površine in z nemogočimi pogoji za delo resni več mogla streči potrošnikom. Za novo prodajalno pa takrat žal ni bilo sredstev, saj so v času od 1961. do 1966. leta porabili za investicije dobrih 60 milijonov, od česar je bilo 16 milijonov posojil, ostalo pa lastna sredstva.

Sprva so pričeli preko gospodarske zbornice iskati močnejšega partnerja za združitev v svoji regiji, vendar so se kasneje zaradi ugodnejših okoliščin odločili za Postojno. Do Reke (kakor tudi do Ljubljane) je namreč 90 kilometrov, do Postojne (prav tako do Kočevja) pa le 60 kilometrov; problem so bile tudi prometne zveze pozimi, ko so bili po mesec in več od Reke odrezani in je moral promet potekati preko Postojne. Nanos je bil že tako ali tako od povojnih časov prisoten v Prezidu, od tod do Čabra pa je le še nekaj kilometrov.

V pritličju stavbe v Pleščah je prodajalna, pred njo pa tovornjak kočevskega tozda Trgoprometa, ki je pripeljal blago. Vse foto Matjaž Marinček

nega objekta v Trščah vložili nekaj manj kot 80 milijonov dinarjev; imel je 400 kvadratnih metrov skupne površine in je bil takrat največji in najmodernejši tovrstni objekt v regiji. Zaradi napake projektanta žal ni bil tudi najfunkcionalnejši. Prva samopostrežna prodajalna na tem področju je imela 260 kvadratnih metrov prodajne in

skladiščne površine, zgrajena pa je bila leta 1974.

V času vse do današnjih dni so, seveda v mejah možnosti, obstoječe prodajalne modernizirali in prilagajali sodobnemu načinu dela. Tako so leta 1978 prodajalno v Prezidu preuredili v samopostrežno in jo ustrezno modernizirali, enako pa so storili leto pozneje z delom prodajalne v Trščah. Leta 1978 so v Čabru tudi kupili prodajalno, ki je bila do takrat v lasti kočevskega Trgoprometa (v sestavi M-Velepreskrbe). Vse to so storili z lastnimi sredstvi, za opremo pa so jim njeni proizvajalci dali petletne kredite.

Več potreb kot možnosti

Trenutno načrtujejo graditev majhne blagovnice z 2.000 kvadratnimi metri površine. Težave imajo s tamkajšnjim zavodom za spomeniško varstvo, ki zahteva, da zunanjo podobo bodoče blagovnice prilagodijo obstoječi arhitekturi okolice, kar pa je po svoje kar prav, saj nekatere Opkrbine samopostrežne prodajalne škatlastih oblik resnično kazijo podobe krajev, v katerih so. Direktor tozda se tudi sprašuje, ali je v času stabilizacije takšna investicija ekonomsko sploh upravičena? Število prebivalcev se le počasi povečuje (v obdobju od 1961 do 1971 je bil indeks celo samo 91!) in je torej število prebivalcev upadalo, temu v korak pa raste tudi kupna moč prebivalstva. Lastnih sredstev TOZD nima in bi bili v celoti odvisni od sredstev sozda in bank. Dilema torej, ki jo kaže temeljito preuhtati!

Poslovanje tozda Opskrba daje sicer iz leta v leto dobre rezultate – dohodek ni nikdar pod načrtovanim in tudi izgub doslej še niso imeli – vendar je bitka za dohodek vsak dan in na vsakem koraku prisotna. Pojavlja se problem ustvarjanja sredstev za materialno opremo dela; nikakor ne morejo v ekspanzijo, ki bi omogočila boljše

Direktor tozda Opskrba Čabar, Milan Rukavina.

klasičen način! (Ne morem se otresti zlobne misli, da bi marsikateri direktor ob železnem gašperčku v tesni pisarni Milana Rukavine razmišljal o odpovedi – če ne prej, pa pozimi. Direktor čabranske Opkrbe se torej tudi kar se gretja tiče že leta in leta stabilizacijsko obnaša.) S takšnim ogrevanjem bi bil verjetno zadovoljen le malokateri, centralnega ogrevanja javni prodajalec mlajše generacije.

Povprečna starost prodajalcev tozda Opskrba je precej visoka, pri organizaciji pa so v povprečju 16 let in pol. Mnogi so celo po 30 let na istem delovnem mestu in so bili še od zadržug »podedovani«.

Mladega trgovskega kadra je malo – le redki se odločajo za združevanje dela pod takšnimi pogoji, obenem pa organizacija ne more upravičiti zaposlovanja mladih, ki bi se privajali na delo in čakali na to, da zamenjajo starejše kolege, saj bi se s tem število zaposlenih v primerjavi s prometom nesorazmerno povečalo. Direktor tozda je s tem v zvezi tudi kisl pripomnil, da v zdajšnjem času pomanjkanja nekaterih vrst blaga potrošniki, od najmlajšega pa do najstarejšega, vso krivdo in vso svojo jezo stresejo na prodajalca, ki je pri vsem tem še najmanj kriv. Dodati velja še to, da trenutno združuje delo v tozdu 54 delavcev z nadpovprečno kvalifikacijsko strukturo.

Družbeno politična aktivnost

Kar precej preglavic jim povzročajo zbori delavcev: ob sobotah popoldne jih ne morejo imeti, saj je v tozdu več kot 65% žensk, ki komaj čakajo na tistih nekaj uric prostega časa, zato so zbori zvečer, ob koncu delovnega časa. Zberejo se sedem ali osemkrat na leto in to v Trščah, ki so večini približno enako oddaljene, še posebej pa se zberejo ob periodičnih obračunih in takrat so razprave še posebno burne, saj delavci razpravljajo o vsakem porabljenem dinarju.

Poglavitna naloga, ki si jo je zadala sindikalna organizacija, je skrb za človeka in za zadovoljevanje njegovih potreb, zato se predvsem ukvarjajo s politiko nagrajevanja, zaščito pri delu, letovanjem delavcev (imajo tri stanovanjske prikolice na otoku Rabu), športom in rekreacijo ter drugimi samoupravnimi pravicami (in dolžnostmi) delavcev.

Osnovna organizacija ZK, v katero je včlanjeno 12 delavcev (sestanke imajo v prostem času), se pri svojem delu predvsem povezuje z občinskim komitejem ZK, njihova trenutno najaktualnejša naloga pa je uresničevanje stabilizacijskega programa.

Osnovne organizacije Zveze mladine v čabranskem tozdu Opskrba nimajo, saj je mladih zelo malo in so tudi zelo razkropljeni po področju občine; ti mladinci so aktivni v svojih krajevnih skupnostih.

Upam, da sem mnogim slovenskim bralcem našega glasila odstranil kopreno skrivnosti, ki je za navadne smrtnike doslej ovijala TOZD Opskrba iz Čabra. Predlagam vam, da se kakšne sončne sobote ali nedelje vsedete za volan svojega štirikolesnega potrošnika oktanov in se preko Broda na Kolpi odpravite proti Čabru, v prečudoviti svet tišine in neokrnjene narave.

Načrti Temeljne organizacije kooperantov

Dipl. ing. agr. Ivo Bodor in Jože Rozman

Reja prašičev v treh fazah

Proizvodnja svinjskega mesa v Sloveniji v letu 1980 prav gotovo ne bo dosegla načrtovanih 25.000 ton, saj so slovenski prašičerejci v lanskem letu pridelali komaj 18.700 ton, kar je za 800 ton manj kot leta 1978. Če hkrati vemo, da mora Slovenija za svoje potrebe tretjino svinjskega mesa kupiti drugje, potem so toliko bolj pozornosti vredna prizadevanja **Temeljne organizacije kooperantov pri delovni organizaciji M-Agrokombinat Krško**, da oživi in poveča na svojem področju prirajo svinjskega mesa. O teh načrtih nam je govoril **dipl. ing. agr. Ivo Bodor**, tehnolog za prašičerejo pri TOK

Nekaj splošnih podatkov

Med vsemi vrstami mesa je poraba svinjskega mesa v Evropi na prvem mestu; od 30 odstotkov (v Italiji, v Jugoslaviji 49 odstotkov) do 68 odstotkov (na Madžarskem) sega delež svinjskega mesa. V Sloveniji proizvodnja te vrste mesa še zdaleč ne pokriva potreb, čeprav je delež kmečkega prebivalstva še vedno zelo velik (okoli 15 odstotkov), vendar je veliko oziroma preveč takih drobnih posestev, ki ne dajejo tržnih presežkov. Postopna reforma kmetijstva (usmerjanje kmetij, združevanje zemljišč itd.) bo morala dati boljše rezultate, saj je na primer Danska z osmimi odstotki kmečkega prebivalstva velik izvoznik svinjskih in mlečnih izdelkov. V Sloveniji bi morali doseči, da bi 10 odstotkov kmečkega prebivalstva dobro hranilo sebe in ostalih 90 odstotkov prebivalstva.

V občini Krško, ki ima 18.000 hektarov rodovitne zemlje, od tega pa 10.000 hektarov obdelovalne

zemlje, kjer je zemlja dobro plodna in so za kmetijstvo ugodni klimatski pogoji, so vse možnosti tudi za razvoj prašičereje. Dovolj je gospodarstev s površino od enega do deset hektarov, ki so primerni za prašičerejo kot osnovno ali dodatno proizvodnjo, ki ne bi dala samo dobrih dohodkov, omogočila preskrbo ožjega in širšega področja s svinjskim mesom, ampak bi marsikoga tudi zadržala na kmetiji, kar je nadvse pomembno za neokrnjenost slovenske vasi.

Proizvodnja prašičev

Za organizirano prašičerejo v prvih petih, šestih letih razvoja bi po načrtih TOK morali vključiti 120 kmetij, na katerih bi vzredili 20.000 pitanih prašičev letno. Proizvodnja prašičev poteka v treh fazah, ki so med seboj funkcionalno in organizirano povezane in vsaka zase tvori celoto. Vsak kooperant mora imeti posebno urejeno gospodarstvo za eno izmed faz, na katero se pripravi z zidavo ali adaptacijo hleva in ureditvijo zemljišča. Faze so naslednje:

- A faza: plemenske svinje
- B faza: karantena pujskov
- C faza: pitališča

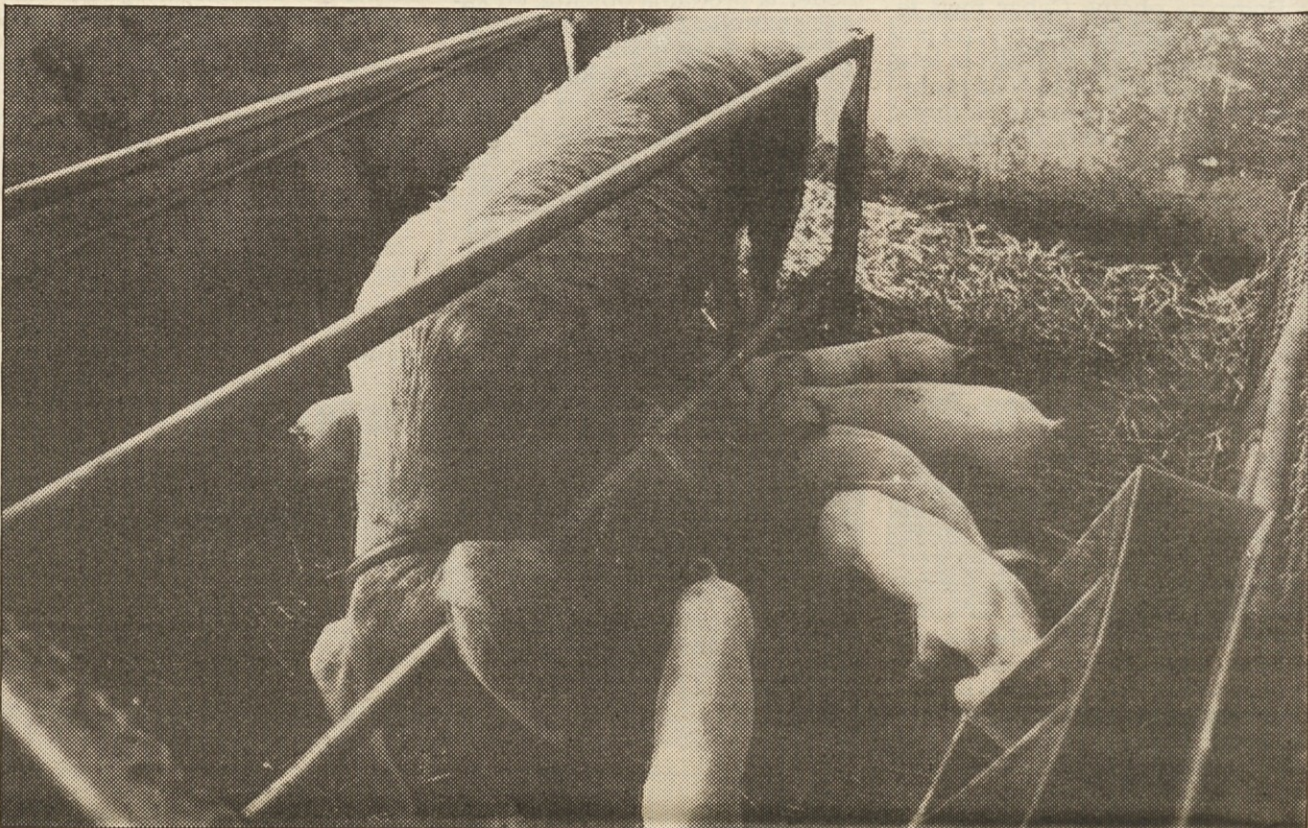
A faza - plemenske svinje

Cilj te faze je velika plodnost plemenskih svinj in hitro razmnoževanje. Poprečno naj bi imela ena svinja 2,3 prasitve na leto oziroma 5 prasitev v dveh letih. Svinja je breja 3 mesece, 3 tedne in 3 dni, skupaj 115 dni, ena prasitev da od 8 do 15 pujskov, smrtnost pa je 3 do 5 odstotna.

Novozgrajeni ali adaptirani hlevi pri krških kooperantih bi lahko sprejeli od 15 do 50 plemenskih svinj. Za 15 plemenskih svinj kmet-kooperant rabi 2 hektara njiv; na enem hektaru prideluje koruzo za zrnje (0,4 ha) in za silažo (0,6 ha), na drugem pa deteljo lucerno za zeleno maso (0,5 ha) in za seno (0,5 ha). S temi pridelki po-

lek je treba v hudi zimi postaviti primerno peč, da je temperatura celega prostora 18° C, za pujske je tudi to premalo, zato je treba nad gnezdom postaviti še infra grelec.

Že v prvem tednu starosti začnejo pujski dobivati dodatno hrano (predstarter in kasneje starter), potreben pa je tudi napajalnik.

Plemenska svinja z mladimi pujski v hlevu Alojza Bromšeta.

V hlevu morajo biti vedno mlade plemenice (četrtina osnovne črede) kot rezerva za zamenjavo starih ali slabše plodnih svinj. Čreda živi v hlevu, kadarkoli so vremenske prilike ugodne, pa v skupnem ograjenem prostoru na prostem. Takih dni je poprečno 170 na leto, poleti lahko ostanejo na prostem tudi ponoči.

ne rabi zemljišča. Normalna smrtnost v tej fazi pitanja je 3 odstotna.

Potrebni objekti za to fazo se lahko dobijo z adaptacijo obstoječih prostorov, le da je treba urediti zidove, napeljati električno instalacijo, urediti tla z določenim padcem, odtočni kanal in prezračevanje. Največja investicija v tej fazi so mrežasto kovinske kletke za namestitev pujskov. Pri vselitvi prašičev mora biti temperatura v hlevu 22° C. Ta se postopoma zmanjšuje in proti koncu prvega tedna mora biti temperatura 20° C. Kasneje v normalnih zimah ogrevanje ni več potrebno. Prezračevalne naprave morajo zamenjati 34 m³ zraka na uro, poleti mora biti vlažnost zraka v hlevu 50 do 70 odstotna, pozimi pa 30 do 50 odstotna.

Prednosti take vzreje pujskov so naslednje:

- zgodnje odstavlanje sesnih pujskov omogoča pet prasitev v dveh letih
- zmanjšuje se poraba krme pri plemenskih svinjah
- rejci se v A fazi lahko bolj po-

praviloma začne z močnim krmilom in se v začetku prašičke ne hrani s silažo. Tako se krmi tri tedne, dokler ni dosežena poraba 1,3 kg krmila za prašička na dan. Ta količina krmila ostane potem nespremenjena ves čas turnusa, stalno pa se povečuje količina silaže po predpisani lestvici. S takim načinom hranjenja je zagotovljena gospodarnost pitanja, hiter prirastek in potrebno škrobno in beljakovinsko razmerje v hrani. Čisti dohodek v tej fazi pitanja je 5 din za kilogram prirastka, če se krmi tudi s silažo, brez nje, samo z močnimi krmili, pa le 2 din. To pomeni, da je na ta način dobro plačano tudi kmetovo delo na polju, ne le v hlevu. Skupni čisti dohodek je v vseh treh fazah približno enak.

Rejec mora imeti za turnusno količino 100 prašičev 2,5 hektara koruznega zemljišča. Vsi dosedanja načini pripravljavanja prašičje hrane (kuhanje itd.) tu niso potrebni, v kolikor pa bi kdo imel dovolj krompirja, bi ga moral kuhati in potem vodo odliči, da se prašiči ne bi zastrupili s solanim.

Glasila naših DO

Center za obveščanje

Jelšine Informacije

Informacije, ki jih izdaja delavski svet Mercator-Jelše v Šmarju pri Jelšah, odgovorni Filip Škerjanc, v 4. številki svojega 8. letnika, ki so jo pripravili v maju letos, prinaša kot osrednje gradivo poslovno poročilo k periodičnemu obračunu za prvo trimesečje letošnjega leta.

Poslovno poročilo, ki ga je pripravil računovodja Srečko Korošec, je sestavljeno pregledno in jezikovno skrbno ter opozarja na vse ključne podatke, na katere delavci lahko vplivajo. Poseben sestavni del poročila so enotni kazalci, na podlagi katerih v skladu z zakonom o združenem delu morajo delavci ocenjevati rezultate svojega dela. Poročevalec ugotavlja, da so njihovi rezultati dokaj ugodni po teh kazalcih, čeravno z ozirom na plan niso tako ohrabrujoči, pri čemer pa pripominja znano značilnost prvega trimesečja, ki nikoli ni objektivna slika in se po njej ne more sklepati na vse leto.

Informacije na prvi strani prinašajo zapis ob slovesu delavcev Jelše od tovariša Tita. Delovna organizacija je namenila v korist Titovega sklada za štipendiranje 3000 dinarjev.

Bilten priobčuje še razpis o letovanju otrok v počitniški koloniji in objavlja natečaj samoupravne stanovanske skupnosti za pridobitev stanovanskega posojila.

Poslovnemu poročilu je na dveh straneh dodan še pregled realizacije prometa po poslovnih enotah za isto obdobje. Na naslednjih straneh so objavljeni sklepi samoupravnih organov delovne organizacije. Pomembni so predvsem tisti, ki določajo stabilizacijsko obnašanje in se dokaj ujemajo z resolucijo, ki je bila sprejeta na ravni sestavljene organizacije Mercator.

Ugotovimo lahko, da bilten prinaša svojim delavcem vse, kar je potrebno za njihovo obveščeno in je v njihovem živem interesu, in to v obliki kratke in razumljive informacije, ki ima svojo naravnost.

Dipl.ing.agr. Ivo Bodor daje nasvete snahi gospodarja Alojza Bromšeta iz vasi Anže pri Brestanici. Z obstoječim in novim hlevom skupaj bo prostora za 40 plemenskih svinj.

krije 90 odstotkov potreb skupne hrane za plemenske svinje. Poleti se svinje hranijo z zeleno maso, pozimi pa s koruzno silažo in zmletim senom lucerne. Siliranje se tudi koruzni storži. Za siliranje na malih farmah koritasti silosi ni pridejo v poštev, saj je dnevna poraba premajhna in se zato silaža kvari, ker začne plesneti. Zato je enostavnejše in tudi cenejše siliranje zmlate koruze v navadnih PVC vrečah, ki jih kmet lahko spravi na podstrešju hleva ali drugje.

Plemenske svinje v porodnih boksih dobivajo drugačno hrano, sestavljeno iz zdrobljenega ječmena, suhe koruze, pšeničnih otrobov in superja za plemenske svinje, to je koncentrat z visokim odstotkom beljakovin. Plemenske svinje, ki imajo pujske, ostanejo v porodnem boksu, dokler niso prašički stari 3 do 4 tedne, se pravi, primerni za oddajo drugemu kooperantu v B fazo. V porodni odde-

leži so potrebni plemenski merjasci, ker v bližini ni centra za pridobivanje sperme, kar bi omogočilo umetno osemenjevanje. Za vsakih 20 plemenskih svinj je potreben en merjasec.

B faza - karantena prašičkov; vmesna stopnja med A in C fazo

Osnovna naloga te faze je dobiti zadostno število po kakovosti in teži izenačenih odojkov, ki se lahko naenkrat vložijo v večje pitališče (faza C). V tej fazi se vzrejajo odojki od 7 kg žive teže na poprečno 20 kg (+2 kg), prirastek je torej 13 kg po glavi. Vstopna starost odojkov je 4 tedne, izstopna - prehod v C fazo - 9 tednov, se pravi, da traja B faza od 30 do 35 dni. Tu se krmi prašičke samo s krmili (SP-1 ali starter in SP-2 ali grover), poraba je 2 kg krmil za 1 kg prirastka, torej 26 kg krmil za enega pujska. Rejec te faze potemtakem

globijo v reprodukcijski ciklus plemenic

- v B fazi se opravijo na pujskih vsi potrebni zdravstveni oziroma preventivni ukrepi (vitaminizacija = dodajanje vitaminov, antihelminizacija = cepljenje proti kožnim, črevesnim in pljučnim parazitom); pujski so stalno opazovani, bolne se običajno izloča

Izbira pasme

Potrebno je izbrati take plemenske svinje, ki imajo dedno osnovo za dobro plodnost, za dober prirastek prašičkov, za kar najboljšo konverzijo (poraba krmila na krmini dan) in kakovostno meso. V Sloveniji so trenutno na voljo plemenske svinje s farme Ihan. Za merjasce krški prašičerejci izbira-

Libenšek Jakob s sinom Brankom in ženo Štefko pred adaptiranim hlevom, ki bo turnusno sprejel 290 prašičkov v B fazi.

Vse foto: Jože Rozman

- taka organizacija reje pomeni delitev dela oziroma specializacijo rejcev, omogoča veliko serijsko in ekonomično rejo.

C faza - pitanje prašičev; zaključek ciklusa

To je končna faza prašičerejske proizvodnje, v kateri so posamezne stopnje med seboj časovno in količinsko povezane in usklajene. Cilj te faze je vzreja prašičev s čimvečjim prirastkom in čimmanjšimi stroški.

Ta faza (turnus) traja 110 dni, v enem letu sta možna dva turnusa in pol. Dnevni prirastek je 730 g po glavi, vstopna teža prašičkov je 20 kg, izstopna 100 kg. Poraba krmil je 3,6 kg za kilogram prirastka. Prašički se hranijo z močnim krmilom ST-1 (16-20 odstotkov surovih proteinov) in siliranim zrnjem koruze (brez storžev); poprečno porabi en prašiček 148 kg močnega krmila ST-1 in 140 kg siliranega zrnja koruze. Turnus se

jo predstavnike nemške pasme Landrasse, v poštev pa prideta tudi merjasca Durok in Pietrain.

Spodbuden začetek

Opisani program je spodbuda za začetek urejene in načrtovane prašičereje, ki naj bi po petih letih dala 20.000 prašičev letno. Prihodnje leto naj bi imeli krški kooperantje skupno 350 plemenskih svinj (sedaj le 200 glav), v B in C fazi pa naj bi vzredili 7.000 prašičev. Zanimanje za tako prašičerejo pri kmetih ni majhno, saj je trenutno 19 interesentov za A fazo, 2 za B in 4 za C fazo. Ko bodo storjeni prvi večji koraki, bo tudi zanimanje za B in C fazo gotovo večje. Razveseljivo je, da se za to proizvodnjo zanimajo tudi mladi ljudje, nekateri med njimi že pridno gradijo. Pri temeljni organizaciji kooperantov tudi upajo, da bodo kmalu rešili trenutne težave z načrti in dokumentacijo za gradnje in adaptacije, saj so tudi na občini pokazali precej razumevanja za to.

Pod zastavami Mercatorja

390 rdečih čepic na pohodu spominov in tovarištva v Ljubljani

Nadaljevanje s 1. strani

Pohod je bil izpeljan z minimalnimi stroški – kot druga izjema, ki potrjuje pravilo (prva izjema je bila zimska Mercatoriada) – in sicer so znašali celotni stroški 3.600 din, ki jih bo pokrila KOS sindikata, medtem ko je Mercator – Sadje zelenjava udeležence pohoda pogostila z jabolki. Napisati moram tudi to, da ni bilo nikogar, ki bi odrekel pomoč pri organiziranju

pohoda, od Vinka, šefa restavracije na Sedežu SOZD Mercator, do mladink iz M-Rožnika, ki so pripravljale sendviče.

Ceprav je bil datum pohoda predstavljen s sobote na nedeljo, se je prireditve udeležilo 390 pohodnikov iz Mercatorja. Največ jih je bilo z ljubljanskega področja, prišli pa so tudi iz Kopra, Sevnice, Hrastnika, Ribnice, Trebnjega in Trziča.

Ob vsaki taki organizaciji se še

česa naučimo, se spoznamo in tudi vemo, na koga se lahko obrnemo za pomoč ali nasvet. Približno ob 10. uri dopoldan so Mercatorjevi udeleženci pohoda prišli na cilj.

Zapisali bi še pripombo, ki ni bila mišljena ostro, ampak le kot nasvet za pohod 1981, in sicer, da bi vsi Mercatorjevci skupaj startali in tudi skupaj prišli na cilj z zastavami, ki jih nosijo mladinci na čelu ter na koncu kolone.

Sonja Bastar

Prapor, ponos kolektiva

Rep kolone zjutraj ob sedmih izpred sedeža sozda

Osvežujoče okrepčilo na pol poti v gozdu na Golovcu

Rekreatorjev kotiček • Rekreatorjev kotiček • Rekreatorjev kotiček • Rekreatorjev kotiček • Rekreatorjev kotiček

Sonja Dolinšek

Novo poglavje o visokogorski planinski opremi

Zimske ture so za nami. Plazov svežega snega malodane ni več, na strmih pobočjih z dobro drsno podlago (trava, nizko rušje, skladne plati) pa je še vseeno nevarno, zato zahteva pot v hribe od planinca trezen, poznavalski premislek.

Razmere v aprilu in maju pri nas so precej podobne tistim v Centralnih Alpah poleti. Pot vodi po mešanem terenu (skala-sneg), sneg je sorazmerno zbit, a še vedno pošteno drsi; okrog poldneva sonce precej žge in ko stene odmrznejo, oživi tako imenovano zapadno kamenje. Ča vreme ni najboljše, lahko v hipu prihrumi nevihta z vetrom, sodro in dežjem, temperatura pade, mi pa smo običajno tedaj na najtežjem delu poti. Zato je zelo pomembno, kako smo na turi oblečeni in da imamo s seboj rezervno obleko.

Ravno pri vremenskih obratih občutimo, kako važen kos opreme je **nahrbtnik**. Okoren in preobložen nahrbtnik nas lahko velja dosti preveč moči, da bi smotno ukrepali.

Nahrbtnik naj bo iz čim lažjega materiala, ki pozno ali pa sploh ne premoči – torej iz nylona in drugih umetnih tkanin. Oblikovno naj bo ozek in visok, brez odvečnih zunanjih žepov, na katere sicer nekateri stari planinci prisegajo, ker v njih taksaj najdejo vse, kar potrebujejo, ne da bi razvezovali nahrbtnik oziroma lahko kar prijatelj na turi potegne baterijo iz levega zgornjega ali desnega spodnjega žepa, ne da bi moral nahrbtnik sneti. Je pa zato precej težje v takem nahrbtniku pravilno razporediti težo: vleče nas zdaj desno, zdaj levo, žepi se zatikajo ob grmovje in skale, mimo katerih nas vodi pot, zato se po nepotrebnem utrujamo. Nestabilni smo, vemo pa tudi, da je na ozki gorski stezi tako širokega planinca težko srečati ali prehiteti.

Ozki brezžepni modeli nahrbtnikov imajo običajno širok vršni pokrov z žepom, v katerega spravimo zemljevid, opis ture ali vodnik, izkaznico, rezervne rokavice in kapo, zaščitno »alu« oziroma »astro-

navtik« folijo, prvi povoj ter kremo za obraz in ustnice. Takšni nahrbtniki imajo sicer posebno zanko za pritrditev cepina, velja pa opozoriti, da ga je treba takoj, ko pridemo na sneg, odmontirati z nahrbtnika, pa čeprav ga še ne potrebujemo takoj. Ni bolj krute nesreče kot je pogosto ta, da planinec na manj nevarnem mestu zdrsne, dereze in cepin pa reševalci najdejo še zvesto pritrjene na nahrbtniku.

Za turno smuko bomo uporabljali nahrbtnike s stranskimi vrvičami, s katerimi privedemo smuči k nahrbtniku in jih v krivinah še dodatno spnemo. Tako imamo pri hoji navkreber roke proste za manevriranje s smučarskimi palicami. In še nekaj: vsak pravi nahrbtnik ima podložene, široke optrne trakove, za pas pa ga privedemo s posebno »gurtno« na spodnjem delu.

Zelo težko se je za spomladansko ali poletno visokogorsko turo, ki se lahko v hipu sprevrže v snežni vihar, pravilno obleči. Za osnovo nam lahko služi udobno počutje. Smešno kaj? Takole je s tem: obleka naj nas ne veže; ohlapne pumparice, nekoliko prevelika srajca in anorak, ki seže globoko čez pas (saj imate radi svoje ledvičke, ali ne?). Obleka naj bo lahka in iz pravih materialov: bombažna majica, flanelasta srajca, volneni puloverji in nogavice. Trepežni lasteks in pozno premočljivi anorak iz impregniranega nylona sta dosti primernejša od žameta in kavbojskega blaga (jeansa) ali podložene vetrovke oziroma gumaste pelerine.

Zavedajmo se, da nam je pri hoji navzgor vedno bolj vroče, zato je za zdravje in počutje na turi primernejše, da začnemo pot popolnoma oblečeni: bombažno spodnje perilo in nogavice, bom-

bažna (flanelasta) srajca, dva ali trije volneni puloverji, volnene dokolenke, lasteks pumparice in daljši, težko premočljiv anorak, ter seveda kapa (ali trak čez ušesa) in rokavice.

Nekateri bodo najprej sneli kapo, drugi rokavice, tretji anorak – odvisno od tega, kje najprej »zakuhamo«. To je stvar osebne presoje. Priporočljivo pa je, da raje slačimo puloverje, preko njih pa vedno znova navlečemo anorak, ki nas štiti pred vetrom in preprečuje izgubo toplote. Tudi če smo slekli vse do majice s kratkimi rokavi, oblecimo povrh anorak – če zdrsnemo, nas bo dosti manj bolelo. Neposreden stik z ledenim, grobim snegom je prav gotovo neprijeten, če ne celo nevaren. To, da telo pri hoji ostaja ogreto, je abeceda gibanja v gorah: mišice so

ogrete, s hojo nimamo težav, pa še učinkovito lahko reagiramo.

Obleko, ki jo slečemo, vedno znova spravimo v nahrbtnik in jo, če je potrebo, spet oblečemo nazaj; ne bodimo leni, saj lahko škodimo edinole sami sebi. Če bomo prepoznali, se lahko ohladimo in tura nam bo v napor, namesto v veselje.

Za turo, ki traja dlje kot en dan (tudi če prenočujemo v topli koči), moramo obvezno vzeti s seboj rezervno obleko. Koliko in kaj je spet stvar osebne presoje, na vsak način pa moramo imeti s seboj dvojno bombažno perilo, rezervne nogavice (spodnje in zgornje), kapo, rokavice in srajco ali bombažno majico z dolgimi rokavi. Vse to ni težko, je pa koristno. Predstavljajmo si, da pridemo do kočice »gnili skoz in skoz«; preoblekli se bomo v suho perilo in smuknili v sicer premočene hlače (če nimamo rezervnih), ki pa se bodo na toplem hitro za silo posušile. Ko bo čez pol ure bombažna majica premalo, bo že tudi prej premočena srajca suha, čez dve uri pa bo

sorazmerno suh še pulover in tako nam ne bo treba biti slabe volje in se bati prehlada. Za rezervne hlače včasih zadostuje (zlasti če je naš vmesni cilj kočica), da vzamete s seboj lahke hlače od trenirke. Za turo si z njimi ne bomo mogli pomagati, da pa bomo brez skrbi sušili pumparice, nam tistega slabega pol kilograma teže več v nahrbtniku tudi ne sme biti težko nositi.

Ne tlačimo v nahrbtnik težkega puloverja, ki ga za hojo ne namestavamo obleči. Raje vzemimo več tanjših, ki bodo prišli na turi še kako prav, saj jih lahko sproti oblačimo in slačimo ter tako uravnavamo telesno temperaturo.

Robci naj bodo večinoma papirnati, v prvi pomoči pa imejmo trikotno ruto. Vseeno pa je tudi zelo prikladno vzeti v visoke gore običajno žensko rutico. Če je mrz, si jo zavežemo po kavbojsko čez nos, če pa nam je vroče, jo prevežemo okrog čela, da nam pot ne sili v oči.

O tem, kaj še sodi v nahrbtnik, pa prihodnjic.

Do 30. junija tudi brezplačno

Center za obveščanje

Knjige, dostopne vsakomur

Eden od načinov, kako delavcem, kmetom in študentom, ki prejema nižje osebne dohodke, omogočiti nakup prav tako dobrih knjig, kot jih ponujajo številni akviziterji komercialnih založb, ponavadi za precej več denarja, je izvirni način prodaje preko poverjenikov, ki se ga poslužuje Prešernova družba.

V tistih temeljnih organizacijah združenega dela in krajevnih skupnostih, kjer Prešernova družba skupaj s sindikatom ni socialistično zvezo še ni našla poverjenika, lahko delavci in občani knjige naročajo tudi po pošti. Seveda pa ti včasih ne vedo, da morajo naročila poslati čimprej, kajti le naročniki, ki plačajo knjige do 30. junija, prejmejo v zbirki brezplačno tudi nagradno knjigo.

Pa pogledjmo, kakšna bo zbirka Prešernove družbe v letu 1980:

PREŠERNOV KOLEDAR ZA LETO 1981

SLOVENSKE OTROŠKE PESMI iz zakladnice tistih ljudskih in umetnih pesmi, ki jih otrok najprej sliši iz materinih ust, v izboru Janeza Menarta in z ilustracijami Marlenke Stupica.

Anton Ingolič: DELOVNI DAN SESTRE MARJE. Pripoved iz življenja medicinske sestre in njenega srečevanja s problemi sodobnega mestnega življenja.

Stevan Jakovljevič: VELIKA ZMEDA. Kronika o razpadu kraljevske Jugoslavije, tako tragičnem za naše ljudstvo.

Prod. dr. Miha Lokar: ZDRAVJE V DRUŽINI. Poljudno pisana knjiga, polna dobrodošli nasve-

tov za vsakogar, od otroka do starih ljudi.

Broširano zbirko bodo naročniki prejeli za 190 din, v celo platno vezano pa (pri tej bo broširano samo koledar) za ceno 240 dinarjev.

Vsi, ki bodo poravnali naročnino do 30. junija 1980, bodo prejeli še nagradno knjigo brez doplačila. Ta bo:

Max von der Grün: BLODNI OGENJ IN PLAMEN, roman. Izredno živo in zanimivo napisana pripoved delavca, ki je čisto po svoje, brez blišča, zato pa trpko doživljal čas nemškega gospodarskega »čudeža«.

Vse navedene knjige bodo naročniki prejeli konec novembra 1980.

Razen te, redne letne zbirke, izdaja Prešernova družba tudi zbirko LJUDSKA KNJIGA, v kateri bodo naročniki za ceno 440 dinarjev prejeli 6 izbranih, prevedenih romanov iz svetovne književnosti, ki izhajajo skozi vse leto; pa revijo OBZORNIK, reprodukcije slik, značke, Poezije in drugo.

NASLOV: Prešernova družba, Borsetova 27, Ljubljana. Telefon: 21 440.

Dobro branje za vsak žep

Matjaž Marinček

Žepna knjiga

Dobri dve leti je tega, kar sem v našem glasilu o medzaložbeni zbirki Žepna knjiga že pisal. Seveda se je medtem izbor knjig v žepni vezavi precej razširil: takrat jih je bilo naprodaj 12, zdaj pa lahko izberete že kar med 39 romani, povestmi, vojno dokumentarnimi zgodbami, znanstveno fantastiko ter priročniki znanih domačih in tujih avtorjev. Le štiri dokaj obsežna dela presegajo ceno 100 dinarjev, vsa ostala pa so cenejša, kar tudi potrjuje umestnost njihovega gesla: dobra, zanimiva, sodobna knjiga za nizko ceno.

Naj vam nekaj del iz zbirke bežno predstavim. V same začetke zbirke sega ena najlepših ljubezenskih zgodb, kar jih Slovenci premoremo, **Lepa Vida prekmurska**. Miško Kranjec pretresljivo opisuje usodo mlade ženske, ki jo njena lepota in silovita čutnost zapleteta v spopad s prekmursko vasjo. Zgodba na 75 straneh stane pičlih 20 dinarjev!

Pomladni dan pisatelja Cirila Kosmača je ena njegovih najboljših povesti in tudi najbolj lirična po vsebini, ideji in slogu. Avtor opisuje doživljanje otroških in mladih let na Tolminskem ter čas do druge svetovne vojne. Cena povesti je 30 dinarjev.

Ze dobrih 40 let sodi **Bratovščina Sinjega galeba** med naše najboljše mladinske povesti. **Tone Seliškar** opisuje pustolovščine ribiških otrok z otoka Brača, ki bi po svoje radi pomagali, da bi bil svet dober in pravičen. Povest na 90 straneh vas bo veljala 20 dinarjev.

Odnosi med moškim in žensko v vseh obdobjih življenja, od prve ljubezni do pozne življenjske jeseni, so eno osrednjih življenjskih vprašanj vsakega človeka. Dva izkušena zdravnika, **dr. Marjan in Tea Košiček**, ki se dolga leta ukvarjata s tem področjem, sta napisala knjigo **Ljubezen, spolnost, sreča**. ki bi io moral prebrati vsak-

do, kupite pa jo lahko za 60 dinarjev.

Marsikdo je potočil solzo, ko si je v kinu ogledal **Ljubezensko zgodbo** (Love story) z Ryanom O'Nealom in Alie MacGrew v glavnih vlogah. Presunljivo, nape-to, romantično in duhovito zgodbo je napisal **Erich Segal**, stane pa 30 dinarjev.

Truman Capote, sodobni ameriški avtor mlajšega rodu, slovi kot mojster kratke proze, zgodb in novel. **Zajtrk pri Tiffanyju** je svojevrstna, plastična, psihološko in umetniško dognano izpričana zgodba mlade Holly, ki si z neuničljivim življenjskim optimizmom utira pot skozi džunglo sodobne družbe. Cena zgodbe je 40 dinarjev.

Kleopatra, najznamenitejša ženska na prestolu egipčanskih faraonov, ki je očarala Julija Cezarja in Marka Antonija, je ena najbolj znamenitih oseb svetovne zgodovine. Knjiga, ki opisuje njeno razburljivo življenje, slika tudi pravi in navade tega časa, dvorne in ljubezenske spletke in zaplete, napisal pa jo je **Oskar von Wertheimer**. Veljala vas bo 60 dinarjev.

Osem divizij, tanki, topništvo in letala, združene nemške, italijanske, ustaške in četniške sile so hotele v začetku leta 1943 uničiti jedro narodnoosvobodilne vojske Jugoslavije, vrhovni štab in 4000 ranjencev, toda v krvavih bojih so

se partizani izmaknili obkolitvi. Vse to je podrobno opisano v knjigi **Mirana Sattlerja Bitka na Neretvi**, ki si jo lahko omislite za 40 dinarjev.

Draga moja Iza avtorja **Ivana Zormana** je eden najboljših vojnih romanov v naši literaturi. Vojni čas opisuje skozi usode ljudi: nekateri ga preživijo pokončno, v boju, drugi se prelevijo v mešetarje – ne le z blagom, temveč tudi s človeškim življenjem. Po romanu je bil zaradi njegove izredne priljubljenosti posnet tudi film, ki ga je režiral Vojko Duletič. Knjigo vam toplo priporočamo; za izvrstno branje na 340 straneh boste odšteli le 80 dinarjev.

Aleksander Kutoš je s knjižico pod naslovom **Zveza komunistov Jugoslavije – ustanovitev in razvoj** pripravil kratak, pregleden in vsakomur razumljiv vodnik za študij zgodovine ZKJ, primeren za mnogotere oblike izobraževanja komunistov. Posebna vrednost te knjige je v njeni poljudnosti. Avtor je opisal idejno in organizacijsko rast ZKJ – KPJ in njen boj za samoupravni socializem. Menim, da bi knjižico moral imeti vsak komunist, pa tudi tisti, ki to šele nameravajo biti. Veljala vas bo 40 dinarjev.

Humoreska **Franceta Brenka** se brez spogledljivosti in sramu navezujejo na tradicijo najbolj žlahtne slovenske humoristične misli, predvsem na slog Frana Milčinskega, medtem ko si s svojo vsebino iščejo prostor pod soncem približno tam, kjer se je končalo knjižno snovanje Franeta Milčinskega-Ježka. Ob branju Brenkovi-humoresk pod naslovom **Ljubljanski Amerikanci** nam je žal, da se nismo srečali z njegovo gostobesedno duhovitostjo v knjižni obliki že prej, saj so humoreske svež pregled skozi pisateljevo zasebno, hudomušno okensko lino v čas prvi povojnih let. V njih ne prevladuje le pronicljiv, hudomušno škodoželjen, kritično pozitiven odnos do prvih kali in plevala novega malomeščanstva na državnih, socialističnih njivi, marveč je izrisana tudi cela lestvica medčloveških odnosov »ljubljskih Amerikancev«, tistih spogledljivih, z ničimer zadovoljnih ljudi, ki so si od takrat pa do danes nagr-

madili v gotovini in nepremičnih vse, razen samostojne pokončnosti, hrbtenice. Knjiga, ki jo boste verjetno prebrali »v enem zamahu«, stane 60 dinarjev.

Prostor mi ne dopušča, da bi vam tako podrobno predstavil tudi preostalih 28 knjig, zato naj vam jih le naštejemo. Vabljeni so romani **Kirurginja** in **V omami LSD** pisatelja Heinza G. Konsalika (40 in 90 dinarjev), **Slavolok zmage** Ericha-Marie Remarqua (60 dinarjev), **Peti prst** priljubljene pisateljice Miodraga Bulatovića (70 dinarjev), **Resnica o mojem življenju** Djordja Karadjordjevića (v dveh delih, 150 dinarjev). Obiskovalce kinematografov bo seveda zanimalo, kakšne so uspešnice **Metulj** Henrija Charriera (v dveh delih, 120 dinarjev), **Vročica sobotne noči** H. B. Gilmoura (70 dinarjev) in **Želo** Roberta Wewerke (60 dinarjev) v knjižni obliki. domišljijo burijo znanstveno fantastični romani **Polarna postaja Ze-**

profesorja astronomije Allena Hyneka (90 dinarjev), **Davno pred Kolumbom** Paula Herrmana (v dveh delih, 150 dinarjev) in **Poročilo o Jezusu** Johanna Lehmana (60 dinarjev). Naj vas na koncu opozorim še na živahen, razburljiv in tudi polemičen opis osvojitve Mount Everesta, ki ga je pod naslovom **Kruta gora** objavil časniki Dela Marjan Rztresen, pa na priročnike **Tvoj otrok od A do Ž** (40 dinarjev), **Ljubezen kot umetnost in znanost** avtorja Alberta Ellisa (50 dinarjev) in **Naše gobe** Jožeta Groma (157 barvnih fotografij, 150 dinarjev) ter na delo **Nebo na kvadrate** znanega humorista Zarka Petana (40 dinarjev).

Prepričali ste se lahko, da Žepna knjiga res obsega dobro in zanimivo branje za vsak žep in skoraj vsak okus. Vse naštete knjige seveda lahko kupite v vseh knjigarnah, pa tudi v prenekaterih kioskih in samopostrežnih prodajalnah. Pri tem moram žal omeniti, da je bilo te knjige pred dvema letoma moč kupiti v več kot 30 Mercatorjevih samopostrežbah širrom po Sloveniji, zdaj pa jih lahko zasledimo le še v kakšnih desetih. Vzrokov je verjetno več: čeprav se je zbirka že kar krepko izkopal iz začetne anonimnosti, se mnogi bralci še vedno niso otresli nazora, da mora biti knjiga polici v okras (po možnosti v usnju z zlato obrobo); krivce gre iskati tudi med poslovodji, ki vidijo v prodaji poceni knjig prejemnih dobiček, res pa je tudi, da jim Žepna knjiga zaenkrat še ne more postreči z zeleno količino primernih stojal, čeprav bi se verjetno v večini naših samopostrežb le našel kakšen kotiček, kamor bi lahko zložili vsaj nekaj izvodov knjig.

Francesco Petrarca, sloviti italijanski pesnik, je zapisal: »Knjige so prijateljice nadvse prijetne družbe, vedno pripravljene na uslugo, nikoli nadležne; uče me živeti in umirati, preganjajo mi slabo voljo, me tolažijo in ne htejavajo drugega kot primeren prostor v kotu mojega skromnega domovanja.« Želim vam torej prijetno branje in čim uspešnejše reševanje nagradne uganke, ki je s pričujočim zapisom v neposredni zvezi, najdete pa jo lahko v tej številki glasila.

bra Alistara MacLeana (50 dinarjev), **Nepremagljiva** slovitega Stanislava Lema (40 dinarjev) in **Vojna zvezd** (tudi filmska uspešnica) Georga Lucasa (50 dinarjev). Ljubiteljem vojno dokumentarnih del priporočamo knjige **Orel je pristal** Jacka Higginsa, **Agenti, vo-huni, vojaki** Janusza Piekalkiewicza (obe po 50 dinarjev), **Pekel na Pacifiku** Borisa Prikrila (90 dinarjev), **Bitka za Stalingrad** Williama Craiga (100 dinarjev) in **Onkraj pozabe** avtorice Kay S. Morgan (60 dinarjev). Knjige, ki tako ali drugače posegajo na področje znanosti, so NLP univerzitetnega

• Kako poznamo zakone, uredbe in pravilnike s področja blagovnega prometa •

Jože Starič, komercialist

Potrošniku nudimo dobro blago

V zadnji številki glasila smo bralcem predstavili Pravilnik o kakovosti mesnih izdelkov, ki obravnava zmlato in oblikovano zrezano meso, trajne, poltrajne in obarjene klobase (salame) ter kuhane klobase iz drobovine, suho mesnate, surovo soljene, suho, pečeno in kuhano slanino, mast, ocvirke, želirane jedi, mesne solate, žolice, mesne konzerve in gotove zmrznjene jedi.

Tokrat objavljamo povzetke iz pravilnika, ki se vsebinsko navezuje na prejšnjega.

Pravilnik o kakovosti mesa klavne živine, perutnine in divjadi

Poglejmo si, kaj ta pravilnik predpisuje glede kakovosti mesa, kako se pakira, kakšne oznake mora meso imeti, kako in s kakšnimi prevoznimi sredstvi se sme prevažati ter v kakšni hrambi in pogojih se shranjuje.

Pod svežim mesom razumemo goveje, prašičje, ovčje, kozje, in zajčje.

Perutninsko meso je kokošje, puranje, rače in gosje ter meso pegatik in domačih golobov.

V skupino divjačine spada meso zajcev, divjih prašičev, gamsov, jelenov, srnj, medvedov, jerebic, prepelic, divjih gosi in rac ter divjih golobov in grlic.

Poleg mesa naštetih živali so v prodaji tudi mastna tkiva – slanina in salo prašičev ter loj goved, ovac, koz in kopitarjev.

Notranji užitni organi ali drobovina

Pravilnik predpisuje, kako morajo biti meso, mastno tkivo in užitni notranji organi – drobovina, ki se dajejo v promet, deklarirani. Deklarira proizvajalec oziroma klavnica, ki daje to blago v promet.

Deklaracija mora navajati organizacijo in ime ter sedež proizvajalca, vrsto in kategorijo mesa oziroma užitnih delov, za uvoženo meso pa tudi naslov uvoznika, da-

tum proizvodnje in državo, iz katere je bilo uvoženo. Če gredo meso in užitni deli v promet vnaprej pakirani, mora deklaracija vsebovati tudi datum, ko so bili narezani ali pakirani, čisto težo, ime in sedež organizacije, v kateri so bili pakirani, pa tudi ime posameznega dela trupa (stegno ipd.) in označbo kategorije mesa. Besedilo deklaracije mora biti napisano vidno, čitljivo in jasno.

Predno se meso in užitni deli dajo v promet, morajo biti veterinarsko in sanitarno pregledani; potrjeno mora biti, da so uporabni za prehrano ljudi.

Glede na vrsto klavne živine, perutnine in divjadi, katere meso se daje v promet, mora to imeti videz, barvo, strukturo, konsistenco in druge organoleptične lastnosti, značilne za posamezno vrsto mesa.

Meso mora biti higiensko neoporečno in čisto. Ne sme biti plesnivo ali umazano z vsebino notranjih organov oziroma njihovih delov. Vsebovati tudi ne sme drugih tujkov ali imeti vonj, ki ne bi bil lasten mesu. Prerez po površini mora biti raven, brez večjih zarez, zdrobljenih kosti idr. Vbodna in strelna rana ter hrbtenjača morajo biti odstranjene.

Meso klavne živine, perutnine in divjadi, se daje v promet v trupih, polovicah, četrtih in v glavnih kosih. Glavni kosi mesa in užitni deli smejo v promet tudi naprej pakirani.

Meso govedu

Meso govedu se daje v promet kot telečje, junečje in goveje meso.

Telečje meso je meso tri tedne do šest mesecev starih telet, v teži od 25 do 125 kg, izpolnjevati pa mora tele pogoje:

- mišično tkivo mora biti svetlorožnato do rožnato;
- zgradba mora biti nežna, videz in konsistenca pa morata biti značilna za telečje meso;
- mastno tkivo mora biti belo ali kremasto belo in jedre konsistence, ledvici pa morata biti vsaj deloma pokriti z mastnim tkivom.

Telečje meso se daje v promet glede na kakovost kot meso I., II. in III. kategorije.

Junečje meso mora izpolnjevati naslednje pogoje:

- mišično tkivo mora biti svetlordeče do rdeče;
- zgradba, videz in konsistenca morajo biti značilni za junečje meso;
- mastno tkivo mora biti kremasto belo z odtenki rumenega.

Goveje meso mora izpolnjevati tele pogoje:

- mišično tkivo mora biti rdeče do temnordeče;
- mastno tkivo mora biti svetlo rumeno do rumeno;
- Zgradba in konsistenca morata biti značilni za goveje meso.

Junečje in goveje meso se dajeja v promet, glede na glavne kose trupa, polovic in četrti, kot meso I., II. in III. kategorije.

Meso prašičev

Meso prašičev se daje v promet kot meso odojkov, mladih prašičev in prašičev.

Meso odojkov mora izpolnjevati naslednje pogoje:

- mišično tkivo mora biti svetlo rožnato, zgradba pa nežna;
- ne sme biti od izrazito mršavih in nerazvitih prašičkov;
- hrbtna slanina ne sme biti v višini 14. hrbtnega vretenca skupaj s kožo debelejša kot 1 cm.

Meso odojkov se daje v promet v trupih, polovicah ali četrtih. Kadar gre to meso v promet v polovicah, pripada vsaki polovici pol glave, pljuč in sapnika, srca in jeter.

Karad gre meso odojkov v promet v četrtih, se polovice razrežejo med šestim in sedmim rebrom. Sprednji četrti se priloži polovica pljuč, srca in jeter, zadnji četrti pa polovica glave.

Meso mladih prašičev mora izpolnjevati tele pogoje:

- mišično tkivo mora biti rožnato in ne sme biti znatneje marmorirano;
- zgradba in konsistenca morata biti nežni in značilni za meso mladih prašičev;
- ne sme imeti neprijetnega spolnega vonja;
- sloj podkožnega mastnega tkiva nad površinskimi mišicami hrbta, pleč in stegna ne sme biti debelejši od 5 mm.

Meso prašičev mora izpolnjevati te pogoje:

- mišično tkivo mora biti rdeče, meso pa ne sme imeti neprijetnega spolnega vonja;
- mastno in mišično tkivo mora biti jedre konsistence;
- sloj podkožnega mastnega tkiva nad površinskimi mišicami hrbta, pleč in stegna ne sme biti debelejši od 5 mm.

Glede na glavne kose trupa in polovic se dajeja meso mladih prašičev in prašičev v promet kot meso I., II. in III. kategorije.

Meso ovac

Meso ovac se daje v promet kot mlada jagnjetina, jagnjetina in ovčetina – bravina.

Meso mladih jagnjedi mora izpolnjevati naslednje pogoje:

- mišično tkivo mora biti svetlo rožnato;
- zgradba mora biti nežna, videz in konsistenca pa morata biti značilna za meso sesnih jagnjedi;
- ledvici in površina trupa morajo biti vsaj deloma pokriti z mastnim tkivom.

Meso mladih jagnjedi se daje v promet v trupih, polovicah ali četrtih.

Kadar gre to meso v promet v polovicah, pripada vsaki polovici pol glave, pljuč s sapnikom, srca in jeter. Kadar pa gre meso v promet v četrtih, se polovice razrežejo med šestim in sedmim rebrom. Sprednji četrti se priloži polovica pljuč, srca in jeter, zadnji četrti pa polovica glave.

Jagnječje meso mora izpolnjevati tele pogoje:

- mišično tkivo mora biti rožnato;
- zgradba mora biti nežna, videz in konsistenca pa morata biti značilna za jagnječje meso;
- mastno tkivo ne sme biti rumeno;
- ledvici in površina trupa morajo biti vsaj deloma pokriti z mastnim tkivom.

Ovčje meso (bravina) mora izpolnjevati te pogoje:

- mišično tkivo mora biti svetlordeče do temnordeče;
- videz, zgradba in konsistenca morajo biti značilni za ovčje meso;
- ledvici in površina trupa morajo biti vsaj deloma pokriti z mastnim tkivom.

Za meso koz in kozličev predpisuje pravilnik enake pogoje kot za meso mlade jagnjedi, jagnjedi, ovac.

Meso mlade jagnjedi, jagnjedi, ovac, koz in kozličev se prodaja s kostmi.

Meso kopitarjev

V to skupino sodi meso žrebet, konj, oslov, mezgov in mul.

Žrebičje meso mora izpolnjevati naslednje pogoje:

● Iz programov Mercator Turista ● Iz programov Mercator Turista ● Iz programov Mercator Turista ●

Spomeniki na Koroškem

Na Avstrijskem Koroškem, tem za nas zgodovinsko tako pomembnem področju, je bilo središče prve slovenske države Karantanije, tu so v slovenskem jeziku ustoličevali koroške deželne kneze in tu so bili verjetno napisani brižinski spomeniki, najstarejši zapisi v našem jeziku. Celovec, Gosposvetsko polje, Krnski grad, Vrbsko jezero in Osoje so kraji, ki vas bodo za kratek čas spomnili na slavne dni naše preteklosti. Mercator Turist vas vabi na enodnevni sobotni **Obisk spomenikov na Koroškem**.

Odhod bo ob 6.30 iz Ljubljane, od koder vas bo avtobus peljal mimo Kranja do Ljubelja, od tod pa, po opravljenih obmejnih formalnostih, skozi Celovec na Gosposvetsko polje, kjer si boste ogledali Gospo sveto, najstarejšo znano cerkev Slovencev in Krnski grad, kjer so stolovali slovenski knezi; obisk Vojvodskega prestola vam bo razkril celoten obred ustoličevanja. Popoldne boste nadaljevali pot proti Vrbskemu jezeru, kjer boste lahko občudovali Otok, ki je otok le po imenu, sicer pa »prava podoba raja«. Od tod vas bo pot vodila v Vrbo, zanimivo turistično središče ob jezeru, nato pa naprej do slikovitega Osojskega jezera. Osoje vas bodo spomnile na grozljivo Aškerčevo balado o Osojskem mutcu. V Ljubljano se boste vračali zvečer, skozi Beljak in čez Korensko sedlo.

Potovanje stane 510 dinarjev, odhodi pa bodo 31. maja ter 7., 14. in 21. junija. Za zaključene skupine nudi Mercator Turist poseben popust in možnost spremembe programa potovanja po njihovih željah. Prijave sprejemajo do osmega dne pred potovanjem v poslovalnici na Tavčarjevi 6 v Ljubljani, njihova telefonska številka pa je (061) 312-254.

Obisk Beograda

Mimo groba tovariša Tita se vsak dan v neizmerni žalosti pomikajo nepregledne vrste ljudi, ki želijo počastiti Titov spomin. Lahko se jim pridružite in se še zadnjič poslovite od velikana našega časa.

Odhodi letal bodo vsak dan od 29. maja do 4. junija, vsakokrat v večernih urah. Prenočevali boste v hotelu Slavija, zjutraj pa vas bo avtobus odpeljal na Dedinje, kjer boste počastili spomin na tovariša Tita. Za tem bo ogled Muzeja 25. maja, kjer so shranjene vse štafetne palice, razna darila predsedniku in drugo. Popoldne bo ogled mesta, med drugim tudi muzeja NOB na Kalemegdanu. Po ogledih bo večerja v hotelu, v Ljubljano pa se boste vrnili v večernih urah.

Vabimo vas na potovanja!

Z letalom

Beograd (počastitev spomina tovariša Tita in ogled mesta) odhodi: 29., 30. in 31. maja ter 1., 2., 3. in 4. junija (po 2 dni)

Z avtobusom

Obisk spomenikov na avstrijskem Koroškem odhodi: 31. maja ter 7., 14. in 21. junija (1 dan)

Venček enodnevnih izletov po Sloveniji Gradovi Štajerske - odhod 7. junija

Trenta - odhod 14. junija

Planšarski pikniki na Jezerskem odhodi vsako nevozno nedeljo v mesecu (1 dan)

Štajerska in Trenta

Iz venčka desetih enodnevnih sobotnih izletov po Sloveniji, ki jih je pripravil Mercator Turist, sta ostala le še dva, oba v prvi polovici junija.

Gradovi Štajerske, ki si jih boste lahko ogledali na prvem izletu, so celjski, slovenjebistriški, ptujski (s proštijško cerkvijo) ter gradovi Dornava, Borl in Štamberg. Vsekakor pester izlet, za katerega boste odšteli 550 dinarjev.

Ljubiteljem gora priporočamo izlet v **Trento**. Pot bo vodila skozi Jesenice do Kranjske gore, od tod pa po krajšem postanku po slikoviti gorski cesti na Vršič, kjer bo postanek za razgled po Julijskih Alpah. Sledil bo spust v dolino

Trente, ogled Kugyjevega spomenika in sprehod do izvira Soče, ogled trentarske muzejske zbirke v Logu, kosilo v Bovcu, vožnja skozi Kobarid in Tolmin do Cerknega, kjer bo ogled bolnišnice Franja, v okolici Idrije pa si boste ogledali tudi Divje jezero in muzej v naravi. Tudi ta izlet stane 550 dinarjev.

Prijave za oba izleta sprejema Mercator Turist na Tavčarjevi 6 v Ljubljani. Njihova telefonska številka je (061) 312-254.

Piknik za nevozne

Spet bo prišel konec tedna, ko boste morali pustiti svoja vozila doma. Morda premišlujete, kako bi najprijetneje preživeli nedeljo? Mercator Turist je pripravil izlet, na katerem boste slišali veliko zanimivega, hkrati pa poskusili gorenjske specialitete. Vabimo vas na Planšarski piknik na Jezerskem, ki je vsako drugo in tretjo nedeljo v mesecu.

Avtobus bo odpeljal ob devetih iz Ljubljane mimo Kranja do Preddvora, kjer bo kratek postanek za ogled jezera Črnava, potem pa bo pot nadaljeval do Planšarskega jezera na Jezerskem. Tu boste najprej poskusili gorenjsko žganje in zaseko z domačo salamo, v času kosila pa bodo postregli z govejo juho z domačimi rezanci, ajdovimi žganci s kislim zeljem, kuhanimi suhimi svinjskimi rebri in gorenjskim šarkljem. Vsi, ki vas bodo zrasbele pete, se boste lahko zavrteli ob prijetni domači glasbi, do odhoda nazaj pa se boste lahko sprehodili po zanimivi okolici jezera.

Cena prevoza, gostinskih storitev ter vodstva izleta je 349 dinarjev, prijave pa vsakokrat sprejema Mercator Turist do petka ob enajstih. Verjetno že veste: poslovalnica Mercator Turista je na Tavčarjevi 6 v Ljubljani, dosegljivi pa so tudi po telefonu na številki (061) 312-254.

● Kako poznamo zakone, uredbe in pravilnike s področja blagovnega prometa ●

- mišično tkivo mora biti rožnato-rdeče;

- zgradba in konsistenca morata biti nežni;

- ledvici in površina trupa morajo biti deloma pokriti z masnim tkivom, ki pa ne sme biti rumeno.

Konjsko meso mora izpolnjevati te pogoje:

- mišično tkivo mora biti izrazito rdeče;

- zgradba in konsistenca morata biti značilni;

- ledvici in površina trupa morajo biti vsaj deloma pokriti z masnim tkivom.

Enaki pogoji, kot veljajo za meso žrebet in konj, veljajo tudi za meso oslov, mežgov in mul.

Meso domačih zajcev

Pri kunčjem mesu se daje v promet trup z glavo, jetri, srcem, pljuči in ledvicami, toda brez kože, spodnjih delov nog in notranjih organov, ali pa razrezano na polovice ali četrti. Kadar se prodaja razrezano na polovico ali na četrti, se uporabljajo določila, ki veljajo za odojke.

Perutnina

Za perutnino šteje meso kokoši, pur, gosi, rac, pegatk in domačih golobov.

Meso perutnine se daje v promet v trupih ali kosih. S trupci so mišljeni trupci, očiščeni perja, z glavo, spodnjimi deli nog in notranjimi organi, toda brez črev, golše, kloake in trtične žleze.

Meso kokoši

To meso se daje v promet kot piščančje in kokošje meso.

S **piščančjim mesom** je mišljeno meso zaklanih piščancev, starih do 6 mesecev, v promet pa se daje kot meso mladih piščancev in piščancev.

Mladi piščanci - brojlerji so stari do 2 in pol meseca. Njihovo meso mora izpolnjevati te pogoje:

- biti mora od rejenih piščancev, katerih trup mora biti težak od 800 do 1.750 gramov, mišičevje prsi, stegen in perutnic pa mora biti dobro razvito in zaobljeno;

- sloj podkožnega mastnega tkiva mora biti enakomerno raz-

porejen po hrbtu, stegnih in trtici, tako da skozi kožo ni videti mišic;

- koža mora biti nežna, svetlorumena, brez poškodb zaradi mehanskih in toplotnih vplivov, krvavih podplutb, ostanek perja ali puha;

- na trupu ne smejo biti vidne deformacije in poškodbe, nastale pred zakolom ter med zakolom in obdelavo (poškodbe, žulji in zmečkline).

Kadar se meso daje v promet z deklaracijo »pripravljamo za peko«, mora biti trup brez glave, golše, kloake in spodnjih delov nog.

Z mesom piščancev je mišljeno meso zaklanih piščancev, starih 2 in pol do 6 mesecev, izpolnjevati pa mora te pogoje:

- biti mora od rejenih piščancev, težkih od 1 do 2 kg, mišičevje prsi, stegen in perutnic pa mora biti dobro razvito.

Ostali pogoji so enaki kot za meso mladih piščancev, le koža je lahko od svetlorumene do rumene barve.

Kokošje meso se daje v promet kot meso mladih in starih kokoši. To meso mora izpolnjevati naslednje pogoje:

- biti mora meso rejenih kokoši;

- mišičevje mora biti dobro razvito, sloj podkožnega mastnega tkiva pa mora biti enakomerno razporejen po hrbtu, stegnih in trtici;

- meso ne sme biti poškodovano - tu veljajo isti pogoji kot pri mladih piščancih (zadnja alineja).

Meso pur, gosi, rac in pegatk mora izpolnjevati te pogoje:

- meso mora biti od dobro rejenih naštetih živali;

- mišičje mora biti dobro razvito, sloj podkožnega mastnega tkiva pa mora biti enakomerno razporejen po hrbtu in prsih;

- meso ne sme biti poškodovano in tudi tu veljajo isti pogoji kot pri mladih piščancih.

Meso divjadi

Z mesom divjadi je mišljeno meso v lovu ustreljene in meso zaklane gojene divjadi. V promet

se mora dajati ločeno od mesa klavne živine.

Divji zajci se prodajajo celi, skupaj s kožo in notranjimi organi, brez želodca in črev.

Pernata divjadina mora izpolnjevati te pogoje:

- biti mora zmrznjena ali ohlajena;

- ne sme biti znatneje poškodovana;

- črevesje mora biti odstranjeno brez odpiranja trebušne votline, skozi danko.

Vnaprej pakirano meso klavne živine, perutnine in divjadi

Meso sme vnaprej pakirati samo proizvajalec oziroma organizacija, ki ima ustrezne prostore in naprave za razkosovanje in pakiranje mesa ter hrambo pakiranega mesa.

V prostoru, v katerem se meso in užitni deli zaklane živine, perutnine in divjadi kosajo in pakirajo, sme biti temperatura največ 10 stopinj Celzija, v prostoru v katerem je shranjeno pakirano meso in užitni deli, pa od minus 1 do plus 2 stopinji Celzija.

Vnaprej zmrznjeno meso, ki se daje v promet, mora biti takoj po pakiranju zmrznjeno na temperaturi pod minus 30 stopinj in hranjeno na temperaturi pod minus 18 stopinj Celzija. Isti pogoji veljajo tudi za pakirane zmrznjene dele zaklane živine, perutnine in divjadi.

V posameznem zavitku sme biti samo ena vrsta mesa klavne živine, perutnine ali divjadi iste kategorije.

Prepovedano je dajati pod kose mesa, ki so vidni na površini zavitka, nesorazmerno majhne koščke mesa, vezno ali masno tkivo ter užitne dele.

Vnaprej pakirano ohlajeno meso klavne živine, perutnine in divjadi, katerega posamezni kosi tehtajo manj kot 200 gramov, sme biti v prometu največ 3 dni, računano od dneva pakiranja, pogoj pa je, da se hrani na temperaturi do plus dve stopinji Celzija in da se niso spremenile njegove organoleptične lastnosti.

Vnaprej pakirano ohlajeno meso, katerega posamezni kosi tehtajo več kot 200 gramov, sme biti v prometu: goveje in juneče meso 14 dni, svinjsko in teleče ter perutninsko meso pa največ 7 dni, računano od dneva pakiranja; pogoj je, da se hrani na temperaturi od minus 1 do plus 2 stopinji Celzija, da je vakuumsko pakirano in da se niso spremenile njegove značilne organoleptične lastnosti. Za meso, ki ni vakuumsko pakirano, veljajo isti pogoji kot za meso do 200 gramov.

Zmrznjeno vnaprej pakirano meso sme biti v prometu največ 90 dni, pogoj pa je, da se hrani na temperaturi pod minus 12 stopinjami Celzija.

Prevažanje, hramba, označevanje in prodaja mesa klavne živine, perutnine in divjadi

Meso mora biti pred nakladanjem v prevozno sredstvo ohlajeno od minus 0,5 do plus 4 stopinj Celzija.

Zmrznjeno meso mora biti ohlajeno v središču debelejših mišic na temperaturi, nižji od 8 stopinj Celzija.

Zmrznjeno in nato odtajano meso ni dovoljeno ponovno zmrzovati in takega dati v promet.

Ohlajeno meso klavne živine, perutnine in divjadi, se mora prevažati s prevoznimi sredstvi, v katerih je zagotovljeno hlajenje. Meso mora biti naloženo na pločevinastem podu in pokrito z belimi rjuhami ali plastičnimi folijami. Užitni deli se smejo prevažati v posodah iz nerjaveče kovine ali

plastičnih mas, za zmrznjene dele pa se lahko uporabi tudi kartonska škatla, ki je znotraj obložena s plastično folijo.

Slanino, salo, loj in drobovino je treba hraniti ločeno od mesa. Obešeni morajo biti na kavlje ali zloženi v vitrine, drobovina pa mora biti v posodah iz nerjaveče kovine ali iz plastičnih mas.

Zmrznjeno meso in užitni deli se hranijo v hladilnikih ali hladilnih pultih pri temperaturi pod minus 12 stopinj Celzija. Meso divjadi je treba v vseh prostorih hraniti ločeno od ostalega mesa.

V mesarskih obratih, kjer se prodaja meso, morajo biti na vidnem mestu obešeni shematski prikazi kategorij posameznih vrst mesa. Meso mora biti obešeno na kavlje, ločeno po vrstah in kategorijah. Če je razrezano v manjše kose, je lahko na pultih, policah in vitrinah, ločeno po vrstah in kategorijah.

Po navodilih republiške tržne, sanitarne in veterinarske inšpekcije, mora biti pakirano meso naloženo v hladilnih vitrinah samo v eni plasti.

Pri prodaji mesa je treba kupcem preprečiti kakršnokoli možnost otipavanja mesa. Poškodovanih zavitkov mesa ni dovoljeno prodajati.

Če so zavitki vakuumsko pakiranega mesa odprti ali pa je folija kakorkoli poškodovana, zanje ne velja prodajni rok, ki je napisan na zavitku oziroma tisti, ki ga določa ta pravilnik.

Pripomnil bi, da pride do poškodb v največ primerih predvsem v samopostrežnih prodajalnah, kjer je pakirano meso v vitrinah naloženo kar na kupe in nekateri kupci premetavajo meso kot drva. Razumljivo je, da v takšnih primerih mora priti do poškodb zavitkov.

Potrudil sem se, da sem iz pravilnika povzel le tista poglavja, ki morajo zanimati prodajalce in tiste, ki imajo največ opraviti pri prodaji mesa na drobno. Pravilnik je dokaj obširen in če komu kaj ni jasno, naj si pravilnik prečita v Uradnem listu SFRJ št. 34, z dne 11. julija 1974.

● Otvoritve ● Otvoritve ● Otvoritve ● Otvoritve ● Otvoritve ● Otvoritve ● Otvoritve ● Otvoritve ● Otvoritve ●

Bruc bar

Bruc bar na vogalu Gregorčičeve in Igriške ulice v Ljubljani (Mercator-Rožnik, TOZD Golovec) je v ponedeljek, 12. maja, odprl vrata za obiskovalce. Lokal-

ček, ki je trenutno morda najlepši v Ljubljani (tako so zatrjevali prenekateri obiskovalci), je tudi po svoji ponudbi nekaj posebnega. Izbrana ponudba pijač je takšna, da zadosti želje vsakogar. Posebnost so mlečni napitki (Bruc napitek, Poletje 80, Mercator napitek), razne kave (kapučin, Masagram

kava, Bruc kava) in koktejli (Bruc koktejl, Sreča, Kir). Ob pijačah ponudijo tudi drobne prigrizke – slano pecivo, kanapeje in arašide. Prijetna glasba pa daje lokalu še svojstven pečat.

Zanimivo je primerjati zunanji videz lokala pred dvema letoma

(slika levo) in danes (v sredini). Zdaj je že drugič zamenjal svojo namenskost; že pred vojno je bila v njem prodajalna, takrat seveda v privatni lasti. Ob nacionalizaciji je lokal prevzel kasnejši tozd Špece-rija in imel v njem do 1969 leta klasično prodajalno, do leta 1977 pa je bil tukaj vinotoč, ki pa se ni

mogel pohvaliti s kakšnimi pretiranimi poslovnimi uspehi. Potem, ko je bil lokal dobri dve leti zaprt, se je zdaj spremenil v pravi biser gostinske ponudbe.

Mile Bitenc
Matjaž Marinček

Nagradna uganka iz književnosti

Tokratna nagradna uganka sega na področje književnosti. V celoti je vezana na avtorje in naslove knjig, ki so izšle v priljubljeni medzaložbeni zbirki **Žepna knjiga**, ki ponuja dobro, zanimivo in sodobno branje za nizko ceno. Med 39 knjigami, kolikor jih je doslej v tej zbirki izšlo, smo jih izbrali 11 – 8 domačih avtorjev in tri tuje – in nanje se nanašajo tudi naša vprašanja.

1. Pomladni dan letos umrlega pisatelja Kosmača bi lahko imenovali avtobiografska povest, roman ali rapsodija, vsekakor pa sondi, poleg Balade o trobenti in oblaku, med najboljše Kosmačeve stvaritve. Vaša naloga je, da zapišete ime pisatelja Kosmača.

2. O Kleopatru, zadnji egipčanski kraljici, je veliko napisanega, vendar knjiga pisca von Wertheimerja, v nasprotju z nekaterimi drugimi, ne skuša biti roman, marveč se drži samo izpričanih dejstev. Tudi tokrat vas sprašujemo po imenu pisca; v pomoč naj vam bo podatek, da se tako imenuje tudi najvišja nagrada za filmske stvaritve.

3. O bojih, napornih in krvavih kakor komaj še na kakšnem bojišču druge svetovne vojne, govori knjiga Mirana Sattlerja. Na osnovi uradnih dokumentov vseh v boje vpletenih strani in osebnih pri-

čevanj udeležencev krvavih spopadov prikazuje zmago jugoslovanske partizanske vojske nad premočnim sovražnikom v bitki, ki je dosegla svoj vrhunec v dolini... Napišite ime reke, na kateri se je opisana bitka odvijala.

4. Dva izkušena zdravnika, zakonca Košiček, ki svoje nasvete za življenje v dvoje med drugim že nekaj let objavljata v Nedeljskem dnevniku, sta avtorja knjige z naslovom **Ljubezen, spolnost, sreča**. Zapišite ime žene dr. Marjana Košička.

5. Zveza komunistov Jugoslavije – ustanovitev in razvoj je naslov knjižice, v kateri je Kutoš pregledno in vsakomur razumljivo opisal idejno in organizacijsko rast ZKJ oziroma KPJ in njen boj za samoupravni socializem. Tudi tokrat morate zapisati ime avtorja.

6. O njej poje ljudska pesem, opevali so jo in o njej pisali Josip Jurčič, dr. France Prešeren, v zadnjem času pa tudi dr. Matjaž Kmecl in Miško Kranjec; zadnji je njenemu imenu dodal še pridevnik prekmurska. Vaša naloga je, da zapišete ime te junakinje, ki je bila tolikim književnikom za navdih.

7. Sodobni ameriški pisatelj (ime mu je Truman) je pri nas znan po dveh delih: **Zajtrk pri Tiffanyju** in **Hladnokrvno**. Pravo senzacijo je pomenil roman **Drugi glasovi, drugi prostori**, ki ga je napisal pri trindvajsetih – takrat so mladega avtorja primerjali celo z Faulknerjem. Zapišite priimek tega mojstra ameriške kratke proze, zgodbe in novel.

8. V romanu **Draga moja Iza** nam Zorman popisuje napol kmečko, napol meščansko družino na robu majhnega mesta. Ob logičnem in psihološko utemeljenem razpletu dogajanj v tej družini in okrog nje nam avtor pričara pred oči marsikatero bridko resnico, ki jo sicer vsak dan srečujemo, a je bodisi ne opazimo ali si ji ne upamo pogledati v oči. Zapišite ime pisca.

9. Brenkove humoreske se navezujejo na tradicijo najbolj žlahtne slovenske humoristične misli. Zbirka teh humoresk pod naslovom **Ljubljanski Amerikanci** razkriva hudomušno kritičen pogled v novo malomeščanstvo v naši socialistični družbi. Sprašujemo vas po imenu avtorja.

10. Segal je **Ljubezensko zgodbo** napisal leta 1970, ko so bili na vrhuncu literatura in filmi o spolnosti in nasilju, si z njo hipoma osvobodil mlade bralce in preusmeril okus najširšega kroga bralcev. Tudi tokrat morate napisati ime avtorja.

11. Pred 11 leti umrl pesnik in pripovednik, katerega priimek morate napisati kot odgovor na zadnje vprašanje nagradne uganke, se je z zbirkami **Trbovlje** in **Pesmi pričakovanja** ter z obširnim socialnim romanom **Nasedli brod** že med obema vojnama čvrsto zakoreninil v našem leposlovju. Toda tisto, kar je v njegovem pisateljskem ustvarjanju nemara najbolj dragoceno, so spisi za mladino. Naj omenim le najbolj slavno med njegovimi otroško mladinskimi zgodbami in povesti: **Bratovščina Sinjega galeba**.

Prve črke pravih odgovorov vam bodo dale ime ene izmed Mercatorjevih delovnih organizacij in ime enega njenih tozdov. Pravilne odgovore napišite na dopisnico, to pa najkasneje do 12. junija pošljite na naslov: SOZD Mercator, Uredništvo glasila, Gorupova 5, 61000 Ljubljana. Med pravih rešitvami jih bomo izžrebali pet, avtorje pa nagradili s po tremi knjigami iz medzaložbene zbirke **Žepna knjiga**. Veliko užitek pri reševanju.

Matjaž Marinček

Posnetek za spomin ob otvoritvi – kolektiv prodajalne z vodilnimi delavci tozda

Detajl iz Keramike – keramika iz Liboj

Keramika

V aprilu je bila v Naborjevi ulici v Ljubljani odprta prenovljena trgovina Keramika (Mercator-Velepreskrba, TOZD Steklo). V pregledno urejeni prodajalni je na 148 kvadratnih metrih na voljo precej večja izbira blaga kot poprej. Izbirate lahko med steklenimi, keramičnimi in porcelanastimi izdelki, izbiro pa dopolnjujejo tudi nekateri gospodinjski pripomočki.

Posebej naj omenimo, da je v lično urejenem prostoru našla svoje police tudi Keramična industrija iz Liboj, ki ponuja pisano paleto svojih izdelkov.

Besedilo in slike: Mile Bitenc

Zunanji videz se ni dosti spremenil. Lepše urejene izlozbe pa so izgubile napis Mercator-Zakaj?!

Ne, ne tako! ● Ne, ne tako! ● Ne, ne tako!

O »Našem gostincu«, glasilu hrastniškega tozda Jelka iz delovne organizacije Mercator – hoteli gostinstvo, smo že večkrat pisali, tokrat samo o naslovnici. Spotaknili se bomo ob nepravilno oblikovan zaščitni znak M, ki ni vrisan v dva sestavljena kvadrata, kot to določa 6. člen samoupravnega sporazuma o združitvi v Mercator, sestavljeno organizacijo itd.

Podobnih primerov nepravilne uporabe zaščitnega znaka M bi lahko našli še nekaj (pri oznaki

motela Tikveš manjka podpis Mercator), vsem pa povejmo, da studio za ekonomsko propagan-

M NAŠ
GOSTINEC

do na Bregu 22 v Ljubljani pri takšnem ali drugačnem obeleževanju brezplačno pomaga vsem, ki bi to želeli. In mnogi so to že storili!

naš nasvet

Zdaj, ko smo spoznali šampone in regeneratorje in jih morda tudi preizkusili (če jih nismo že prej poznali), je na vrsti naslednja skupina proizvodov, ki prav tako prihajajo iz Ilirije-Vedrog – to so utrjevalci. Prav zdaj, v tem vetrovnem pomladnem vremenu, sodijo po umivanju las na vsako pričeško, saj povečujejo trdnost las in elastičnost kodrov. Z utrjevalci podaljšamo obstojnost pričeske tudi v vlažnem vremenu.

Ilirija-Vedrog nam ponuja več vrst utrjevalcev, ki imajo različne moči utrjevanja.

Ehovital je nov utrjevalec za lase, ki ima pred ostalimi vrsto prednosti, saj vsebuje substance, ki so se na svetovnih tržiščih pojavile šele v zadnjem času. Zaradi pravilne kombinacije teh substanc utrjevalno sredstvo namreč ne ostane samo na površini las, ampak prodre tudi v notranjost in tam ostane. Tako ga ne moremo odstraniti iz las niti s česanjem niti s krtačenjem. Pričeška je zato dlje časa obstojna.

Druga važna lastnost in prednost **Ehovitala** je, da vsebuje antioksidantne substance, ki delujejo kot UV filter in preprečuje direktni oksidativni učinek sončnih žarkov na lase. Antioksidantna substanca preprečuje, da bi lasje na sončni svetlobi obledeli, obenem pa šči-

ti aminokislino v notranjosti las pred oksidacijo in na ta način preprečuje suhe, štrleče in neobogljive lase.

Ehovital lahko uporabimo za utrjevanje vseh vrst las; utrjevalno sredstvo je obstojno in odporno tudi proti vlagi.

Ehiform vsebuje specialne dodatke za izredno močno utrjevanje. Lasje dobijo tanek, prozoren in elastičen filter, ki omogoča lažje in boljše oblikovanje pričeske. Daljši lasje želena oblika težje obdržijo in v takšnem primeru **Ehiform** še posebej priporočamo.

Ehofen je utrjevalec – že samo ime to pove – za oblikovanje pričeske s krtačo in fenom **Ehofen** pa ne utrjuje samo las, ampak jih tudi varuje pred eventualnimi poškodbami strukture, ker so lasje pri sušenju s fenom izpostavljeni visoki temperaturi. **Ehofen** skrajša čas sušenja, krtačenje je gladko in enostavno, pričeska pa obstojnejša.

Ehoton je skupno ime za paleto barvnih utrjevalcev. Njihova lastnost je dvojna: povečujejo trdnost las in jih hkrati tudi niansirajo. Ilirija-Vedrog izdeluje **Ehoton** v 17 različnih niansah.

Tako, seznanili smo vas z utrjevalci. Izberite tistega, ki bo za vas najprimernejši.

ILIRIJA-VEDROG
LJUBLJANA, n. sol. o.

Eho vital utrjevalec z antioksi učinkom		RAYEN	VZKLIK PRI BIKOBOR-BAH	MOŠKO IME	NIČ	BORIS UDOVIČ	Ehton®		TOD	GLAVNO MESTO GANE
URAN	KOROŠKA REKA EGIPČ. BOG SONCA					12. ČRKA				
ST. IME ZA APRIL IN MAJ					ŽENSKO IME					
BOŠAN. MOŠKO IME			NEM. SPOLNIK 1000 KG			POŠKOD. TELESÄ	ENAKI ČRKI		12. SOGLAS.	
DOM ANICE ČERNE			TONÄ KUH. POSODA				VJEKOSL. JUTT		RADIJ GRŠKA-ČRKA	
RIMSKA ENÄ	ILOVICA IDA TANKO				KOS OBDELANE ZEMLJE					VELE-TOK V PAKIS-TANU
VELIKA KAČA					ARABSKI ŽREBEC			ČITROE-NOV AVTO		
GORSKI VRH					2. SAMOG.	PRITR-DILNI-CA	NAČRT			
3. SAMOG.	AVTOM. OZNAKA ZA BERN				OKRAJ ZA EDVARDA TRPSKI LENIVEC		OLGA ERJAVEC DESKE DOM. IZRAZ		RIMSKA-500 KAVB. IGRA	
4. ČRKA	SRBSKO M. IME SAMEC D. ŽIVALI				AVTON. POKRAJ. MEDN. OZNAKA ZA JUGOS.			CAR RUDI		SKLAD
EVROPA OKRAJŠ.			NAŠA IN TUJA ČRKA			LITER RED. M. IME		KMEČKO PREVOZ SREDSTVO	OSVOB. FRONTA	
NOČNA PTICA			LOVSKI PLEN						SOLMAZ. ZLOG FRANC VERBIČ	
KRAJ. LJUDSKI ODBOR			UTRJEVALEC ZA OBLIKOVANJE PRICESKE S KRTAČO IN FENOM							
4. SAMOG.	ILIRIJA-VEDROG Ljubljana n. sol. o.									

SESTAVILA MAJA HOČEVAR

Nagradna križanka »Utrjevalci«

Ilirija-Vedrog vam poleg nasveta za uporabo svojih izdelkov tokrat spet ponuja križanko. Ni težka in lahko se je lotite brez skrbi. Med pravilno rešenimi križankami bomo tri izžrebali in reševalce nagradili z izdelki Ilirije-Vedrog.

Križanko pošljite na naslov Mercator, Studio za ekonomsko propagando, Breg 22, 61000 Ljubljana, najkasneje do 10. junija 1980. Na ovojnico obvezno pripišite »Nagradna križanka utrjevalci«.

Rešitve, četudi pravilne, ki ne bodo imele napisanih vseh podatkov, ki jih zahtevamo, bodo romale v koš.

Pomagajte našim športnikom, kupite Coca-Cola majico!

Kako?

Napišite s tiskanimi črkami na dopisnico vaš naslov. Naznačite velikost majice, ki jo želite, ter pošljite dopisnico na naslov:

Coca-Cola
p. p. št. 65
61104 Ljubljana

Na zalogi imamo vse velikosti. Majico vam bomo poslali po pošti in jo boste plačali ob prevzemu.

Cena majice, v katero je vračunan tudi prispevek za »YU SKI POOL« pri smučarski zvezi Jugoslavije, je 120,00 din.

Z nakupom te majice prispevate denar za finansiranje priprav naših športnikov.

kjer je šport, tam je Coca-Cola

POLNJENO V JUGOSLAVIJI PO POBLASTILU THE COCA-COLA COMPANY

Inšpektor na številki 322 - 061

Ker stanovalec z Bratovševe ploščadi ni imel drobiža, mu blagajničarka v Mercatorjevi trgovini ni hotela prodati časopisa »Eho.« V veselje kupca je inšpektor stvar uredil kar po telefonu.

Sladkosneda Ljubljančanka z dobrim nosom je menila, da v Konditorjevi slaščičarni na Čopovi prodajajo stare krem rezine. Kot je bilo razvidno iz dobavnice, so bili izdelki sveži, analiza vzetih vzorcev pa je dokazala higiensko oporečnost smetanovih in krem dunajskih rezin. Zaradi suma storjenega gospodarskega prestopka bo inšpektor odgovorno, pravno in fizično osebo predal v nadaljnji postopek TJT.

Gospodinja je želela, da inšpektor preveri različne cene kaper v Mercatorjevi trgovini, Šmartinska 104. Nepravilnosti v tem primeru ni bilo, saj so kapre v trgovini dvakrat nabavili in to po različnih cenah.

Po prijavi občana je inšpektor v samopostrežni trgovini Mercator TOZD Grmada, Majke Jugovičeve 11 sestavil zapisnik - mini roladi Triglav, ŽITO je potekel rok uporabe. Ukrep ne bo izostal.

Kosilo z naših polic • Kosilo z naših polic •

Tokrat in prihodnjč bo naše »kosilo«, ki ga svetuje Droga, malce drugačno. Pomlad se počasi umika poletju in vse bolj vroče postaja. Dober in osvežujoč napitek pogasi še takšno žejo, zato nam Droga svetuje, da se odžejamo z osvežujočimi napitki, ki prihajajo iz njihove proizvodnje.

Gringo instant osvežujoče napitke predstavljamo najprej. Za pripravo 2 del okusne pijače potrebujete le vrečko Gringa. Tega stresete v hladno vodo, premešate

in napitek je pripravljen. Celo med različnimi okusi lahko izbirate: od borovnice in maline, pa do ananasa, grapefruitain pomaranče. Okusni so vsi, saj so aromatizirani z naravnimi aromami in to jim daje pristen okus.

Za žejo torej Gringo, ki ga prav gotovo najdete na prodajnih policah sleherne prodajalne. Gringo napitke izdeluje hp Droga, TOZD Argo Izola.

Mile Bitenc

Rešitev »začinjene križanke«

Med 159 rešitvami, kolikor smo jih dobili, smo izžrebali 5 nagrajencev. To so:

- Joža Žist, M-Rožnik, TOZD Golovec, Mesarska 6, Ljubljana
- Stanko Rigler, DS SOZD Mercator, Aškerčeva 3, Ljubljana
- Brigita Leskovec, M-Velepreskrba, TOZD Grosist, Tobačna 7, Ljubljana
- Majda Lesjak, M-Zarja Ormož, Špecerija Tomaž
- Zdenko Košuta, M-Nanos, DSSS, Postojna

Nagrade so proizvodi HP Droge in jih lahko dvignete v Studiu za ekonomsko propagando.

Rešitev križanke »Ilirija-Vedrog«

Do roka smo prejeli 127 rešitev in žreb je med pravnimi razdelil tri nagrade, izdelke Ilirije-Vedrog, naslednjim reševalcem:

- Viktor Kostevc, Mercator-Velepreskrba, TOZD Standard Novo mesto - skladišče
- Mira Gosler, Mercator-Rudar, TOZD Univerzal, blagovnica - kiosk, Idrija
- Marija Modrijan, Jačka 2, Logatec

Nagrade lahko dvignete v Studiu za ekonomsko propagando.

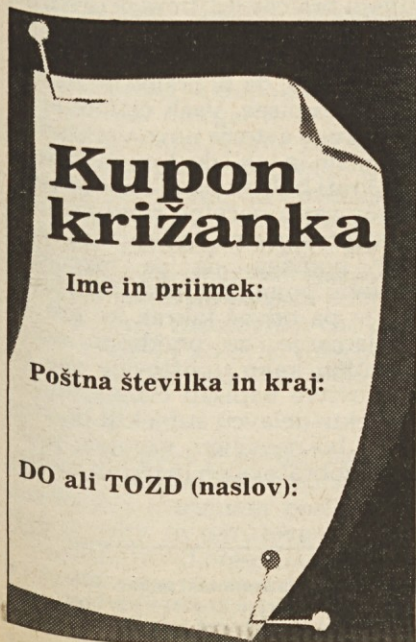
Rešitev nagradne uganke Emba Benko

Nagradna uganke iz zadnje številke Mercatorja vas je kar pritegnila, saj je v uredništvo prispelo 93 rešitev. Žal jih je bilo nekaj nepravilnih, precej pa nepopolnih. Cela skupina reševalcev je na primer kot odgovor na 8. vprašanje (Kostanjevica, TOZD Meso) napisala Cerknica, prepričana, da se Embin instant napitek z okusom kakava imenuje Benco - verjetno po zgledu Mercator; mnogi so pri tem vprašanju zapisali le ima kraja, ne pa tudi tozda, po katerem smo prav tako spraševali. Precejšnje število nepopolnih odgovorov je bilo tudi na četrto vprašanje: delovna organizacija, katere ime ste morali zapisati, se imenuje Agrokombinat Krško in ne le Agrokombinat. Še ena napaka se je pojavljala: nekateri ste čabranski tozdr Opkrba prekrstili v Oskrbo in Oskrbo.

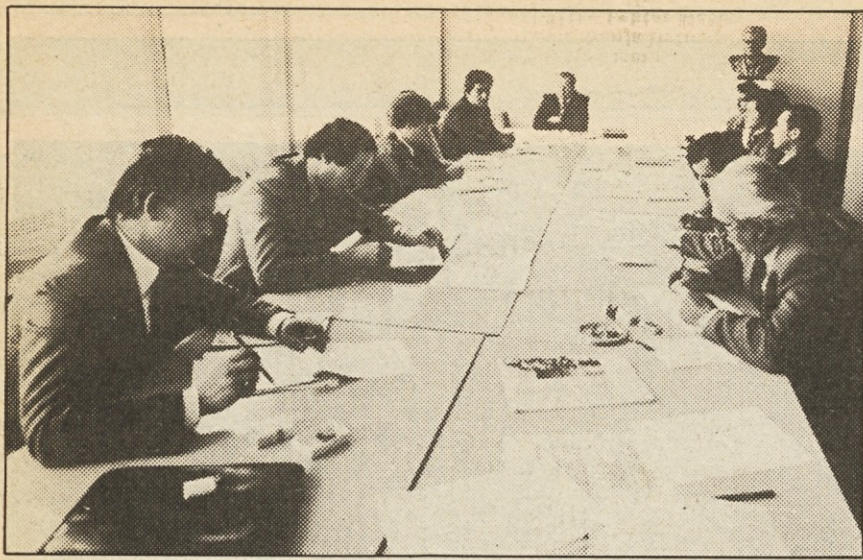
Med številnimi rešitvami smo jih pet izžrebali; avtorji teh rešitev so:

- Majda Mlakar, M-Nanos, DSSS, 66230 Postojna;
- Slavka Močnik, M-Velepreskrba, TOZD Steklo, Titova 36/XIV., 61000 Ljubljana;
- Mateja Luzar, M-Velepreskrba, TOZD Standard, 68000 Novo mesto;
- Majda Hribnik, Pot na Rakovo jelšo 17, 61000 Ljubljana in
- Nada Mišič, M-Nanos, TOZD Trgovina, 61381 Rakke.

Izžrebanci lahko nagrade, izdelke Mercator-Embe, sami ali preko zastopnikov, dvignejo v uredništvu Mercatorja na Gorupovi 5 v Ljubljani.

CENTER ZA OBVEŠČANJE
061-23-424
UREDNIŠTVO GLASILA
061-21-488

Srečanje predstavnikov RS ZSS za obveščanje in delavcev tozda

Trgovina včeraj, danes, jutri

Jože Rozman

Usmerjeno izobraževanje šele prihodnje šolsko leto

V marčevi številki glasila »Mercator« obljubljen nadaljevanje serije o usmerjenem izobraževanju tokrat zaključujemo z nekaj novicami, saj je predsedstvo republiške konference SZDL Slovenije na svoji seji 8. aprila 1980 dalo pobudo za postopno uvajanje programov srednjega usmerjenega izobraževanja.

To praktično pomeni, naj na tistih področjih, kjer so oziroma bodo uporabniki in izvajalci v posebnih izobraževalnih skupnostih zagotovili vse pogoje, začno izvajati nove vzgojnoizobraževalne programe v šolskem letu 1980/81, vsi ostali, in teh je večina, pa naj se temeljito pripravijo na uvedbo teh programov v šolskem letu 1981/82. Ta časovni premik dovoljuje amandma k 215. členu Zakona o usmerjenem izobraževanju, ki so ga delegati zborov skupščine SR Slovenije in skupščine izobraževalne skupnosti Slovenije sprejeli 9. aprila 1980. Predlog zakona je bil dopolnjen s 75 amandmaji, v katerih je medborovska skupina povzela bistvene pripombe in predloge iz javne razprave. Amandma k 215. členu predloga Zakona o usmerjenem izobraževanju ne pomeni odlašanja reforme, temveč nadaljevanje začete dela.

Vzrok za takšno pobudo oziroma odločitev je bila ocena, da kljub zavzetemu delu mnogih, a ob premajhni udeležbi nekaterih delov združenega dela, razmere še niso popolnoma zrele za celovit začetek srednjega usmerjenega izobraževanja že z novim šolskim letom. Najbolj zgoč problem, ki je tu mišljen, je vključitev okoli 28.000 mladih v proizvodno in delovno prakso, na drugi strani pa marsikje niso dovolj dobro pripravljene in izoblikovani učni programi in načrti. V nekaterih posebnih izobraževalnih skupnostih pa se ukvarjajo še s precej specifičnimi težavami. Tako bi na primer ljubljanski Šolski center za blagovni promet na Poljanski cesti, ki sodi k posebni izobraževalni skupnosti za blagovni in denarni promet, s prehodom na usmerjeno izobraževanje moral zmanjšati število vpisanih novincev skoraj za tretjino, potrebe organizacij združenega dela v Ljubljani in okolici pa so že sedaj večje, kot je število vpisanih učencev. S prehodom na usmerjeno izobraževanje bi v centru odpravili periodični pouk, nekaj učilnic bi morali po novem opremiti za pouk naravoslovnih predmetov in vse to skupaj pomeni, da bi se število oddelkov zmanjšalo s sedanjih 91 na 44, namesto sedanjih 880 učencev pa bi jih lahko vpisali le okrog 310. Ta primer naj mimogrede opozori na to, da je prehod na usmerjeno izobraževanje zelo kompleksen in ne pomeni zgolj reformo sedanje vzgoje in izobraževanja, pač pa del družbene preobrazbe nasploh.

O posebni izobraževalni skupnosti za blagovni in denarni promet in o njenih rešenih in nerešenih nalogah bomo več pisali v jeseni oziroma takrat, ko bo zopet

strumneje zgrabila za delo, saj bo v bližajočih se poletnih mesecih njeno delo bolj ali manj počivalo.

Skratka in najvažnejše: letošnji vpis v srednje šole bo še po starem, zato to priliko hkrati izrabljamo tudi za obvestilo vsem bodočim srednješolcem. V četrtek, 15. maja je bil v Delu in Večeru objavljen razpis vseh srednjih šol, delavskih univerz, izobraževalnih centrov in dijaških domov za vpis novincev v šolskem letu 1980/81 v SR Sloveniji. 13. in 14. maja je bil pravtako v Delu objavljen razpis kadrovskih štipendij za šolsko leto 1980/81. Nanje opozarjamo vse, ki se nameravajo potegovati zanje,

pa tudi druge, saj bodo iz seznama štipendij veliko zvedeli o kadrovskih potrebah združenega dela. V razpisu so tudi kadrovske štipendije za poklice, za katere so v preteklih letih delovne organizacije razpisovale učna mesta, kar je skladno z namerami usmerjenega izobraževanja, da se odpravi vsaka dvojnost v izobraževanju. Zaradi postopnega uvajanja usmerjenega izobraževanja pa bodo organizacije združenega dela in obrtniki gotovo poleg v razpisu objavljenih štipendij razpisali in sklepali tudi učna razmerja. Podatke o prostih učnih mestih imajo tudi občinske skupnosti za zaposlovanje. Če se bodo v poklicne šole vpisovali učenci, ki niso sklenili učne pogodbe, ampak kadrovske štipendije, jim morajo poklicne šole zagotoviti praktični pouk v ustreznih organizacijah združenega dela ali pri obrtnikih v skladu z 19. členom Zakona o srednjem šolstvu.

Razpis štipendij iz združenih sredstev in razlike h kadrovskim štipendijam, ki jih podeljujejo skupne komisije udeležencev samoupravnega sporazuma o štipendiranju v občini, je bil objavljen v Delu 20. maja. Za te štipendije lahko zaprosijo kandidati iz družin, ki so v slabšem socialno ekonomskem položaju, prosilci z boljšim učnim uspehom itd. Podrobnosti so objavljene v razpisu. V Delu je bil 26. maja objavljen še predlog razpisa štipendij Titovega sklada SR Slovenije, na katerega se lahko prijavijo otroci delavcev in mladi delavci.

Posvetovanje v tozdu Izbira, M-Nanos

Jože Rozman

Obveščanje kot pravica in dolžnost delavca

Odbor za obveščanje in politično propagando pri republiškem svetu ZSS raziskuje širom Slovenije, kako je načrtavano in tudi uresničeno obveščanje delavcev v združenem delu. Desetega aprila 1980 sta člana odbora Jože Ropotar in Vlado Jerman obiskala tozda Izbira iz delovne organizacije Mercator-Nanos, kjer je bil posvet, ki ga je sklical občinski svet ZSS.

Namen sestanka je bil ugotoviti, kako je urejeno obveščanje v tozdu Izbira, kakšne so informacije, ki jih delavci dobivajo in kdaj jih dobivajo, kako je obveščanje določeno v samoupravnih aktih, kako je s podružbljanjem obveščanja delavcev, kakšno naj bi bilo obveščanje v bodoče itd. Posveta so se udeležili predstavniki tozda Izbira in njegovih družbeno-političnih organizacij, nekaj predstavnikov delovne organizacije M-Nanos, zgoraj omenjena predstavnika republiškega odbora za obveščanje in politično propagando, predsednik komisije za informativno-politično dejavnost pri OK ZKS, sekretar občinskega sveta ZSS in avtor tega sestavka.

Najprej so domačini izčrpno predstavili svoj tozda, ki se večinoma ukvarja z maloprodajo, deloma pa tudi s prodajo na veliko. V njem je zaposlenih 424 delavcev, od tega je 76 odstotkov žensk, imajo še 72 učencev v trgovini in 59 maloprodajnih enot v petih občinah, v Postojni, Ajdovščini, Sezani, Ilirski Bistrici in na Reki. Po številu zaposlenih in po prometu je to največji tozda v delovni organizaciji.

Obveščanje delavcev poteka na različne načine in z različnimi sredstvi. Najprej so tu mesečne kratke informacije o storilnosti in vrednosti točke ter o delu samoupravnih organov in družbenopolitičnih organizacij tozda, dodani pa so še važnejši drugi dogodki iz življenja tozda. Te mesečne informacije dobijo vsi zaposleni v kuverti skupaj z osebnimi dohodki,

kar je verjetno zelo redek in izvirni način obveščanja.

Drug posrednik obveščanja so tako imenovane dnevne informacije ali okrožnice, ki so pravzaprav različne poslovne informacije, saj vse prodajne enote niti nimajo telefona; za obvestila, ki zadevajo vse zaposlene, so potem na voljo še oglasne deske po prodajnih enotah, ki tudi posredujejo najrazličnejše novice in obvestila. Na koncu omenimo še glasilo »Mercator«, ki ga sicer praviloma dobijo vsi zaposleni, vendar zanimanje zanj ni veliko, če »notri kaj o njih ne piše«. Kot so dejali predstavniki tozda, se jim zdi pomembna tudi ustna informacija, ker je živa, odzivna in ponuja takojšno povratno informacijo, pa tudi zelo človeška in neposredna je, ima pa zato, kot je pokazala kasnejša razprava, druge slabosti, ki jo negirajo kot eksaktno, preverljivo in zavezujočo informacijo. Ugotovljeno namreč je, da povprečen človek po eni uri pozabi polovico po-

vedanega, po treh urah ve samo še za 17 odstotkov tistega, kar so mu povedali, spomin pa je velikokrat tudi kakovostno opredeljen, kar pomeni, da človek bolje sliši tisto, kar raje sliši, kar mu je bliže, kar je bolj po njegovi meri.

Sklepna in skupna ugotovitev predstavnikov tozda Izbira je bila, da njihovi delavci niso dovolj in dobro obveščeni, da tako imenovane kratke mesečne informacije nimajo jasno začrtanega področja in poteka obveščanja, da je zanimanje za centralno glasilo »Mercator« majhno, ker je glasilo odtujeno njihovemu delovnemu okolju (kar je tudi posledica nesodelovanja njih samih v glasilu »M«; opomba: J. R.); da so delavci kolikor toliko obveščeni o dogajanju v svojem tozdu, veliko manj in premalo pa vedo, kaj se dogaja v drugih tozdih, da pogrešajo informacije, ki bi problematizirale, ki bi neko temo obravnavale analitično-sintetično, ne zgolj pozitivistično; da nenazadnje pogrešajo dobri stari »Nanos«, glasilo delovne organizacije, ki je izhajalo od leta 1966 do 1977, ko se je delovna organizacija Nanos pridružila sozdu Mercator, od takrat pa so vse upe polagali na osrednje glasilo; da pobud samih delavcev za takšno ali drugačno obveščeno niti ne manjka (tako so na primer sami želeli, da vsak mesec zvedo, kakšna je bila storilnost in vrednost točke), da pa obveščanje žal ni urejeno in določeno s pravilnikom, ki naj bi na nivoju delovne organizacije ali tozda opredelil konkretne naloge na tem področju, določil poseben odbor za informiranje in profesionalnega izvajalca.

Kot realna in smotrna rešitev iz teh zagat se je v razpravi izoblikovalo več pobud in predlogov. Od

3. mercatoriada / krško '80

letne športne igre delavcev in združenih kmetov ter učencev v gospodarstvu in upokojenih delavcev
sozd mercator / krško '80

Za medsebojno obveščenoost

Center za obveščanje

Akcija 1000 delavcev – sodelavcev

Sedmega maja je uradno stekla napovedana akcija Tisoč delavcev – sodelavcev, katere pokrovitelj so slovenski sindikati, usmerja pa jo njihova komisija za obveščanje in politično propagando. V organizacijah združenega dela jo vodijo uredniki glasil, podprle pa naj bi jo vse osnovne organizacije sindikata.

Namen akcije je pospešiti vključitev delavcev z vseh ravni v sistem medsebojnega obveščanja, predvsem preko tiskanih sredstev, ki so namenjena obveščanju v delegatskem sistemu, torej glasil OZD, njihovih biltenov ipd., pa tudi preko Delavske enotnosti. Do konca letošnjega leta naj bi na ta način pridobili za sodelovanje vsaj tisoč novih sodelavcev.

Uredništvo glasila Mercator vabi k sodelovanju vse delavce, iz vseh naših temeljnih in delovnih organizacij, z vseh delovnih mest in okolij, da se vključijo v naša prizadevanja za kar najboljšo medsebojno obveščenoost v sozdu, o vseh segmentih delovanja in življenja naših organizacij.

Sodelujete lahko z novicami, zapisi o dogodkih, komentarji k posameznim pojavom, beležkami o dogodkih, strokovnimi članki, črticami iz vsakdana, anketami med sodelavci, in-

tervjuji – z vsemi oblikami pisarnega sporočanja. Nič manj zaželeno niso fotografske informacije, risbe, grafična ponazorila, izvirni humor in satira, pa tudi širše zamisli za akcije časopisa.

Ne pričakujemo, da bodo vaši sestavki slovnično ali slogovno neoporečni – za obdelavo bomo poskrbeli v centru za obveščanje. Naš skupni cilj je kar največ obvestil, ki so zanimiva tudi za druge dele sestavljene organizacije. Obveščate nas lahko o vsem, kar kaže na vašo aktivnost, iskanja, snovanja, pa tudi na kritičnost, ogorčenje. Pišete lahko o investiranju, pripravi planov, novostih v organizaciji, akcijah sindikata, sklepkih organov – o vseh vaših ugotovitvah, spoznanjih in predlogih, ki pomenijo pridobitev z vidika delavca, organizacije, družbe...

Prispevke novih sodelavcev bomo vidno označevali. Akcija ob zaključku predvideva posebno priznanja za kakovost in pogostnost sporočanja (ki je tudi kakovost).

V centru za obveščanje znova načrtujemo informativno inštruktajni seminar, na katerem bomo stalne in nove sodelavce seznanili z možnostmi in oblikami sodelovanja in načini medsebojnega komuniciranja.

tega, da bi si v vsaki številki glasila »Mercator« zagotovili svojo stran z oznako M-Nanos, ali da bi morda glasilo »Mercator« izhajalo dvakrat mesečno v večjem obsegu in bi potem vsaka delovna organizacija, vsak tozda, tako rekoč vsak delavec našel tudi sebe, svoje delovno okolje v njem, do predloga, da bi vse omenjene oblike obveščanja v tozdu Izbira združili v ciklostirani bilten, ki bi izhajal po potrebi, kajti o obnovitvi glasila »Nanos« v tiskani obliki v tem trenutku ni moč niti misliti zaradi pomanjkanja sredstev.

Prav na koncu se je sicer živahna in tehtno vodena razprava strnila v nizanje bolj ali manj načelnih ugotovitev, rekli bi lahko celo floskul, da mora biti človek-delavec subjekt, ne le objekt obveščanja, da se mora pri tem čutiti soudeleženega, čemur drugače pravimo podružbljanje informiranja v združenem delu, da obveščanje ni samo pravica, ampak tudi dolžnost delavca, da mora obveščanje postati nevsiljen del delavčevega življenja, da je treba ljudi izobraziti, da bodo njim namenjene informacije pravilno razumeli in sprejeli itd.

Vsako, ki piše v delavska glasila, se po sili razmer nenehno sooča prav s temi težavami, z neodmevnostjo, z nerazumljenostjo, s prilaganjem nekemu imaginarnemu nivoju bralecov itd. in vsak urednik glasila bi nedvomno želel, da bi objekt obveščanja postal subjekt obveščanja, da bi bralec bil hkrati bralec in pisec. Vsak članek je za njegovega avtorja novo vprašanje, porojeno iz teh izkušenj in vedenj in hkrati bolj ali manj uspešen odgovor nanj; načelno razglabljanje je sicer koristno toliko časa, dokler pomaga, da se razčistijo osnovni pojmi, premise, zakonitosti, je pa odveč takrat, ko gre za udejanjanje, za praktično delo. Skratka, kako upošteva vse te ugotovitve napisati članek, ki bo človeku-delavcu subjektu po meri, ki bo nevsiljen, vzgojen, poučen, izobraževalen in hkrati moj in tvoj.

Glasilo delavcev in združenih kmetov SOZD Mercator, n. sub. o., Ljubljana, Aškerčeva 3 – Izdaja Center za obveščanje SOZD – Uredništvo: Aškerčeva 3, Ljubljana – Ureja uredniški odbor: Mile Bitenc, Slavka Damjanovič, Sonja Dolinšek, Anton Kočevar, Vasja Volodja Lenardič, Nada Rihtar (predsednica) in Mirko Vaupotič – Odgovorni urednik Jaro Novak (telefon 23-424) – Novinar Jože Rozman (telefon 21-811) – Lektor Matjaž Marinček (telefon 21-488) – Tajnica redakcije Jasmin Božič (telefon 21-488) – Tehnični urednik Dušan Lajovic – Oblikovna zasnova Jaro Novak – Tisk ČGP Delo – Oproščeno temeljnega davka od prometa proizvodov – Izhaja zadnji petek v mesecu – Glasilo prejema jo delavci, kmetje, učenci v gospodarstvu in upokojeni SOZD Mercator – Naklada: 11.400 izvodov.